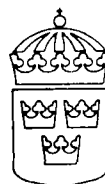

Riksdagens protokoll

1987/88:34

Protokoll
1987/88:34

30 november 1987

Debatter m. m.

Måndagen den 30 november

Fyllnadsval till utskott	3
Svar på interpellationer	
1987/88:46 av Jörn Svensson (vpk) om internationell integration av kapitalintressen, m. m.	3
1987/88:62 av Håkan Strömberg (s) om näringsföretagens sociala ansvar	11
1987/88:66 av Anders Andersson (m) om ASSI:s sågverk i Skinnskatteberg	18
Svar på fråga	
1987/88:87 av Karin Falkmer (m) om ASSI:s sågverk i Skinnskatteberg	18
Svar på interpellationer	
1987/88:70 av Paul Lestander (vpk) om ASSI:s avveckling av sågverksrörelsen, m. m.	31
1987/88:76 av Per-Ola Eriksson (c) om åtgärder för att främja småföretagandet	46
1987/88:84 av Erik Holmkvist (m) om sysselsättningen i Norrbotten	61
1987/88:68 av Bengt Wittbom (m) om ökad rörlighet på arbetsmarknaden	70
1987/88:91 av Görel Bohlin (m) om radio- och TV-sändningars sårbarhet	74
Meddelande om interpellationer	
1987/88:139 av Alexander Chrisopoulos (vpk) om verksamheten vid varvet i Falkenberg	78
1987/88:140 av Martin Olsson (c) om marginaleffekterna för vissa folkpensionärer	78
Meddelande om frågor	
1987/88:225 av Ivar Franzén (c) om användningen av såg- och hyvelspån som bränsle	81
1987/88:226 av Ivar Franzén (c) om energipolitiken	81
1987/88:227 av Ivar Franzén (c) om användningen av skogsflis som bränsle	81

Prot.	1987/88:228 av Ivar Franzén (c) om dispens för användning av visst avgasreningssystem	82
1987/88:34	1987/88:229 av Ivar Franzén (c) om solvärmeanläggningar för bostäder	82
	1987/88:230 av Paul Lestander (vpk) om ökade resurser för skogsvägbyggen i Norrbotten	83
	1987/88:231 av Paul Lestander (vpk) om bristen på frö- och plantmaterial i de nordligaste skogsområdena	83
	1987/88:232 av Eva Zetterberg (vpk) om behandlingen av flyktingbarn	83

Avgjort ärende

Måndagen den 30 november

Val av en suppleant i socialförsäkringsutskottet	3
--	---

Måndagen den 30 november

Kl. 12.00

Om internationell integration av kapitalintressen, m. m.

1 § Fyllnadsval till utskott

Företogs val av en suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Anf. 1 TALMANNEN:

Enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen enhälligt föreslagit Barbro Nilsson i Visby till suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Kammaren utsåg till

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Barbro Nilsson i Visby (m)

2 § Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

3 § Svar på interpellation 1987/88:46 om internationell integration av kapitalintressen, m. m.

Anf. 2 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat mig dels om regeringens syn på och strategi gentemot kapitalets integration över gränserna, dels om regeringen är beredd att förstärka samhällsinstitutionernas möjligheter att spela en riktgivande roll i forskning och utveckling på det tekniskt-industriella planet.

Det har under efterkrigstiden skett en kraftig ökning av såväl utrikeshandel som internationella investeringar. Samtidigt har det skett en snabb teknisk förnyelse och strukturomvandling av näringslivet, som bl. a. bidragit till en stark koncentration av produktionen. De multinationella företagen har spelat en viktig roll vid dessa förändringar, som dock inte i första hand kan tillskrivas företagens utlandsinvesteringar. Den internationella handeln ger i sig upphov till teknisk förnyelse och strukturförändringar. Utlandsinvesteringarnas roll är i detta sammanhang att de förstärker dessa effekter.

I den allmänna debatten ges ofta uttryck för en förenklad verklighetssyn på internationaliseringen av näringslivet; antingen är denna helt oproblematiserad eller så ser man bara nackdelarna. Detta är att göra det mycket enkelt för sig.

Man sätter på sig "skyggglappar" för att slippa se verklighetens komplikationer.

Regeringen har – som framgår av den näringspolitiska propositionen – en mer balanserad syn på internationaliseringen. I propositionen ges uttryck för en positiv attityd gentemot behovet av internationalisering för att uppnå fördelar i form av ökad konkurrenskraft och tillväxt. Men en internationalisering kan, speciellt för ett litet land, också innebära risker för ökad sårbarhet och beroende. Internationaliseringen är således förenad med fördelar och nackdelar, och näringspolitiken ställs här inför olika avvägningsproblem.

De stora företagen kan dra nytta av att kunna få internationellt riskkapital genom utländska köp av svenska börsaktier. Men det utländska inflytandet i dessa bolag bör inte öka okontrollerat över vissa gränsvärden. Därför finns systemet med utlånningsförbehåll, och därför vill regeringen också ytterligare utreda frågan om kontroll av det utländska inflytandet i de bolag som inte har utlånningsförbehåll i bolagsordningen.

Regeringen anser vidare att utländska förvärv kan ge en rad fördelar för utvecklingen av det svenska näringslivet, t. ex. genom tillgång till ny teknik och nya exportmarknader. Men det är uppenbart att utländska förvärv också i vissa fall kan innebära risker för att utvecklingsmöjligheterna i det förvärvade företaget hämmas. Därför behövs det en kontroll av utländska företagsförvärv, vilket sker inom ramen för den s. k. företagsförvärvslagen (SFS 1982:617).

När det gäller svenska investeringar utomlands menar jag att dessa är ett nödvändigt inslag i en öppen och internationaliserad ekonomi som den svenska. Utlandsinvesteringarna har i huvudsak främjat den ekonomiska tillväxten och den internationella konkurrenskraften, bl. a. genom att möjliggöra en större försäljningsvolym som i sin tur kan bära omfattande och kapitalkrävande forsknings- och utvecklingsinsatser.

Men samtidigt kan man inte bortse från att vissa av våra multinationella företag har fått en sådan omfattande och vitt förgrenad verksamhet utomlands att kopplingen till den svenska verksamheten inte är lika självklar som tidigare. Sambandet mellan de svenska och utländska enheterna kan tunnna ut. De stora utlandsinvesteringarna svarar för en stor andel av både de totala utlandsinvesteringarna och den industriella kapaciteten i Sverige. Deras beslut får således stor betydelse för den industriella utvecklingen i Sverige. Regeringen avser därför att ta kontakt med vissa av de större multinationella företagen i frågor som rör utlandsinvesteringar och internationalisering. I dessa kontakter kan regeringen och företagen ömsesidigt påverka och informera varandra så att den svenska industriella basen kan stärkas.

Ett sätt att stärka den industriella basen är att förbättra villkoren för industriell verksamhet i Sverige, t. ex. genom insatser inom forskning och utveckling. Inte minst viktigt är det att försöka upprätthålla en balans mellan grundforskning, tillämpad forskning och rent utvecklingsarbete.

Det bör påpekas att två tredjedelar av Fou-investeringar i Sverige görs inom industrin, och det är ett känt faktum att internationell samverkan på Fou-området ofta är en förutsättning för bibehållen och ökad konkurrens-

kraft. Det är därför viktigt att underlätta för företagen att kunna delta i internationellt samarbete. Våra strävanden att få EG att öppna sina forskningsprogram för svenska företag är ett exempel på detta. Eurckasamarbetet ett annat.

I den statligt stödda Fou-verksamheten har samhällsinstitutionerna en riktgivande roll genom de kriterier de använder för att ge finansiellt stöd till Fou. För grundforskningens del är universiteten och de tekniska högskolorna de viktigaste institutionerna. De viktigaste organen för stöd till teknisk Fou är styrelsen för teknisk utveckling (STU) och Industrifonden. Kriterierna för deras verksamhet fastslogs av riksdagen senast våren 1987 vid behandlingen av propositionerna om forskning och näringspolitik. Propositionerna innebär ett kraftigt resurstillskott för såväl universitet som STU. Härigenom har dessa organ fått en förstärkt möjlighet att spela en riktgivande roll.

Anf. 3 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för ett utförligt och grundligt svar. Jag noterar att Thage G Peterson inte är, vilket jag i och för sig visste, ouppmärksam på denna frågas betydelse. Jag vill ändå ta upp den ansats till polemik som finns i interpellationssvaret. Industriministern talar om internationaliseringen i allmänhet som en process som har både plus- och minussida. Detta menar jag inte är en riktig analys, för det finns internationalisering av skilda slag. Man kan från arbetarrörelsens internationalistiska ståndpunkt inte ha någonting emot en internationalisering som sker mellan jämlika och som gynnar alla de inblandade nationernas intressen. Men så är det inte i fråga om den internationalisering som sker i dag. Den styrs ju av de stora multinationella ekonomiska imperierna, som byggs upp i dag och som kontrollerar stora produktionsgrenar, råvaruproduktionen och mycket av den teknologiska framstegsprocessen, allt i enlighet med deras intressen. Den typen av internationalisering har den klara tendensen att den ökar ojämlikheten, inte bara så att små nationer som Sverige kan drabbas av dess nackdelar utan kanske framför allt så att klyftorna mellan de rika och de fattiga länderna och mellan de mäktiga kapitalistiska industriländerna och den utplundrade tredje världen också ökar.

Denna typ av internationalisering, styrd av de multinationella privata imperierna, har också den tendensen att den stegvis kan underminera underlaget för självständiga politiska beslut i ett land som Sverige – mycket av de ekonomiska besluten och investeringsbesluten sker utanför Sveriges gränser på ett sätt som det är väldigt svårt att påverka och som begränsar de demokratiska fri- och rättigheternas räckvidd och våra demokratiska instansers beslutsamt.

En annan farlig faktor är – och då måste man gå över från det ekonomiska området till det mera renodlat politiska området – att dessa maktkoncentrationer inte bara driver ekonomisk politik utan också maktpolitik av annat slag. De övar påtryckningar på enskilda nationer. Vi vet att de handelsrestriktioner som Sverige åläggs, t. ex. på elektronikområdet, ju är frukten av att de stora datajättarna är så mäktiga att de kan tvinga fram av regeringarna medgivanden om att de skall inskränka utrymmet för den fria handeln, därför att denna inskränkning ligger i dessa multinationella jättars intresse.

Och vi skall gå ännu längre. Vi kan t. ex. se på den internationella vapenindustrin, vid sidan om dataindustrin. Dessa båda industrier är knutna till starka militära intressen, och man skymtar där ett system av understuckna politiska påtryckningar och terroristiska handlingar gentemot politiker och organisationer ute i världen som är nog så farliga från svensk synvinkel.

Jag vill sedan uppehålla mig litet vid teknologin. Det är inte så – som jag tycker att industriministerns svar ger uttryck för – att teknologin är någon sorts automatisk process som stiger ur den internationella handeln i sig. Teknologin är styrd av många intressen, inte minst militära. Och den är framför allt styrd så att mycket av spjutspetsteknologierna ligger inom de stora multinationella koncernernas makt. De koncernerna styr då ofta utvecklingen av basteknologin och även tillämpningen av den på ett sätt som kanske inte alls är i de breda folklagrens intresse här i Sverige. Vi vet exempelvis att på energiområdet har de multinationella företagen en helt annan utgångspunkt än vad vi har här i Sverige, där vi har röstat för att kärnkraften skall ersättas med alternativa energislag.

När det gäller datoriseringen och elektroniken är detta ännu mer påtagligt. Det är stor skillnad mellan en elektronikutveckling som syftar till att påverka den svenska arbetsprocessen ute i industrierna och på kontoren så att arbetarnas och de lägre tjänstemännens ställning i produktionsprocessen försämras och de blir ett bihang till automatiskt styrda utrustningar och att i stället försöka utarbeta en teknik så att man i själva verket åstadkommer en självständigare ställning för arbetarna i produktionsprocessen så att deras möjligheter att överblicka processen och utöva inflytande över den ökar. Detta är en mycket viktig social maktfråga för framtiden, och det är därför jag trycker på betydelsen av att vi här i Sverige inte får bli beroende av exempelvis IBM och andra datajättars teknologiska program eller tillåta att de köper in sig i Sverige på ett sådant sätt att de får möjlighet att styra utvecklingen.

Man ställer sig naturligtvis slutligen frågan: Finns det någon verkligt alternativ strategi? Jag vill då peka på en strategi till den i huvudsak av de multinationella företagen dominerade typen av internationalisering. Jag vill också precisera en fråga till industriministern.

Vi har en omfattande uppbyggnad av samhällelig kapitalbildning här i Sverige, bl. a. i löntagarfonderna. Vore det inte skäl att försöka utarbeta en strategi där dessa fonder används så att man genom dem kan ställa resurser till förfogande som kunde ha samma verkan som de multinationella inköpen av svenskt näringsliv och att man därigenom under nationell hatt kan bevara vår självständighet och bevara ett inflytande över den teknologiska utvecklingen, så att vi slapp denna negativa sida av multinationaliseringen?

Anf. 4 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag vill upprepa att regeringen har en positiv attityd gentemot behovet av en internationalisering av det svenska näringslivet. Det har varit viktigt för den svenska industrins konkurrenskraft och tillväxt att de svenska företagen har investerat i andra länder, köpt företag och inlett samarbete. Detta kommer att vara mycket viktigt också i framtiden, när europeisk industri omstruktureras och inleder olika former av samarbete för

att kunna möta konkurrensen från Japan och USA. I fråga om denna grundläggande punkt tror jag inte att Jörn Svensson och jag har några delade meningar. Vi kan inte stänga Sveriges gränser vid Öresund utan måste se till att vi kan ha samarbete ekonomiskt världen över.

Detta har lett mig till att säga att det skulle stå svenska intressen dyrt om vi skulle ställa oss helt vid sidan av internationaliseringen. Det skulle t. o. m. kunna innebära att konkurrenskraften och tillväxten försämrades så pass mycket att sårbarheten i landets ekonomi ökade. Priset för detta får i så fall Sveriges löntagare betala, i form av att deras företag får sämre konkurrenskraft, förlorar marknadsandelar och får mindre order, arbetslösheten ökar samt reallönerna minskar. Men samtidigt är Jörn Svensson och jag överens om att internationaliseringen också kan få negativa följder för vår nationella handlingsfrihet. Att så kan bli fallet har jag aldrig stuckit under stol med, utan jag har sagt att svenska företags samarbete, och kanske samarbete i organiserade former, i Europa och världen över minskar Sveriges nationella handlingsfrihet gentemot företagen. Detta går inte att förneka. Den slutsats jag drog var därför att internationalisering således innebär både för- och nackdelar samt att vi därvid ställs inför olika avvägningsproblem, som är mycket svåra. Också på den här punkten har regeringen försökt att föra den tredje vägens politik – dvs. att vi försöker minska riskerna, bl. a. när det gäller vårt oberoende, samtidigt som vi ser till att fördelarna med internationaliseringen inte går förlorade.

Jag tror att det vore olyckligt om vi satte upp några strikta principer för t. ex. vilka inhemska företag som får eller inte får förvärvas av utländska intressen. Men det är klart att jag själv tycker att vi som grundläggande princip skall ha att ägandet av våra största företag skall förbli svenskt. Jag tvekar inte att göra den deklARATIONEN. Men jag tror att det vore oklokt att här försöka hävda någon benhård princip med denna innebörd. Vi får i stället bedöma företagsärenden från fall till fall och därvid studera vilka för- och nackdelar för Sverige och svenska intressen som de olika företagsförvärven innebär.

Jag vill påpeka – och det vet jag att Jörn Svensson väl känner till – att regeringen genom olika utredningar försöker att skaffa mer kunskap om internationaliseringen i syfte att effektivisera de kontrollinstrument som vi har. Den s. k. framtidsgruppen inom statsrådsberedningen genomför för närvarande en övergripande studie om internationaliseringen och dess konsekvenser. Detta arbete kommer att redovisas under våren 1988. Vidare har regeringen tillkallat en särskild utredare som har fått i uppdrag att utreda frågor om utvecklingen hos de företag i Sverige som har förvärvats av utländska intressen. Jag har bitt utredningsmannen att undersöka om utvecklingen i de förvärvade företagen har varit i överensstämmelse med de frivilliga åtaganden som man har gentemot den svenska regeringen.

Som jag påpekade i mitt interpellationssvar saknar de flesta stora börsföretag i dag utlänningsförbehåll i bolagsordningen. Inom regeringskansliet, inom industridepartementet, bedrivs nu ett utredningsarbete för att skapa ett bättre täckande skydd mot utländskt inflytande i dessa bolag. Jag har med detta velat säga att vi från industridepartementets och regeringens sida naturligtvis har observerat denna väldiga ökning som har skett av

företagsförvärv och svenska företags organiserade samarbete med internationellt kapital. Vi har sett fördelarna, styrkan och möjligheterna för Sverige med detta, men vi har också sett riskerna. Det är därför som vi har satt i gång detta utredningsarbete, och det är därför som vi nu överväger att göra lagstiftningen mera effektiv på de områden där vi förfogar över en lag.

Jag vill säga att jag i detta sammanhang också tillmäter de fackliga organisationerna en stor betydelse. Jag hoppas att vi skall få möjligheter att stärka de fackliga organisationernas och därmed de anställdas inflytande på detta område. Jag tycker att industripolitiken också här haltar om inte de fackliga organisationerna skulle få möjligheter att samverka, ha inflytande och medbestämmande i de företag som "nordiseras" eller internationaliseras.

Anf. 5 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vi skall från vpk:s sida med spänning invänta den studie som skall komma våren 1988. Det finns då kanske anledning att ta upp en mer grundlig och utförlig debatt om dessa ting.

Internationaliseringen är nödvändig, säger Thage Peterson, för att inte Sverige skall förlora i konkurrenskraft. Då måste man fråga sig: Finns det inte någon alternativ väg genom vilken man kan bevara och utveckla teknologin, konkurrenskraften och allt vad därtill hör utan att behöva ge sig in i beroenden, som kanske på lång sikt blir allvarliga ur skilda synvinklar för vår självständighet?

Att satsa på teknologisk utveckling och upprätthålla och utveckla sin konkurrenskraft är en fråga om att koncentrera tillräckliga resurser. Det fordras i dag speciellt på det industritekniska området mycket stora resurser. Det är en mycket kapitalkrävande verksamhet. Måste den nödvändigtvis tillgodoses genom kapitalinvesteringar utifrån på det sättet att vårt beroende av de stora multinationella imperierna ökar? Det var den frågan jag ställde i slutet av mitt första anförande. Jag ser gärna att industriministern utvecklar den en smula.

Som jag ser det finns det möjligheter att gå en annan väg. Vi har en samhällelig kapitalbildning i Sverige som vi kan använda på det sättet att den kan ställa de nödvändiga resurserna till förfogande. Det skulle innebära dels att man kunde skydda den nationella suveräniteten och det nationella greppet över utvecklingen, dels – och kanske framför allt – att man kunde förvalta och styra detta samhällliga kapital på ett demokratiskt sätt, till skillnad från privat kapital, som vanliga människor i stort sett inte alls har något inflytande över hur det används.

Jag erinrar mig en av dem som inspirerat mig mycket som socialist, nämligen Ernst Wigforss. Han talade på sin tid om ekonomisk demokrati. Socialdemokratiska politiker brukar åtminstone på vissa högtidsdagar använda det uttrycket. De har t. o. m. menat att löntagarfonderna på lång sikt skulle kunna vara ett medel för att främja en utveckling mot demokrati också inom den ekonomiska sektorn.

Här har vi ett oerhört viktigt maktproblem där stora multinationella jättekonglomerat, som står utanför vår nationella kontroll, försöker ta sig in och utöva inflytande på olika sätt över vår handelspolitik och vår allmänna

politik. Då kan man fråga sig: Är det inte dags att anordna litet fler studiecirklar inom socialdemokratin beträffande Wigforss idéer om ekonomisk demokrati?

Jag kan inte finna att den aspekten fanns med i Thage Petersons interpellationssvar, men jag hoppas att den finns med i hans djupare tänkande.

Anf. 6 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! På Jörn Svenssons senaste fråga kan jag obetingat svara ja. Jag tror att de frågor vi nu diskuterar gäller angelägenheter för hela svenska folket men naturligtvis speciellt för löntagarna, för dem som är anställda ute i företagen. För att man skall kunna följa dessa frågor är det naturligtvis en styrka, om man blir så välinformerad och kunnig som möjligt. Därför tror jag att studiecirklar just i internationaliseringsfrågor har stor betydelse för svensk industri i den fortsatta diskussionen.

För att det inte skall råda någon tvekan på den punkten skulle jag än en gång vilja slå fast att min och regeringens uppfattning är att internationaliseringen av det svenska näringslivet hittills helt klart har inneburit fördelar för den svenska ekonomin. Jag håller emellertid gärna med Jörn Svensson om att internationalisering också kan skapa problem av olika slag. Det framhöll jag i den näringspolitiska propositionen, och det har jag framhållit i mitt interpellationssvar. En höggradig internationalisering kan speciellt för ett litet land innebära risker för ökad sårbarhet och beroende. Det är därför forskning och utveckling har så stor betydelse. Jag kan inte finna att Jörn Svensson och jag i den frågan heller har några delade meningar av djupare slag. Våra nuvarande stora insatser på forsknings- och utvecklingsområdet har vi ju gjort för att stärka vårt nationella oberoende och göra oss starkare i den internationella konkurrensen. Vi har ökat våra insatser på detta område både från samhällets sida och från den svenska industrins sida. Ökningstalen behöver vi verkligen inte skämmas för. Fou:s andel av BNP har en mycket hög och framskjuten ställning enligt OECD-statistiken. Regeringen har gjort stora satsningar på forskning och utveckling, och vi har sett en styrka i att så många parter som möjligt, både myndigheter och företag, forskningsinstitutioner och arbetstagarorganisationer, kan öva inflytande på forskningens inriktning. STU:s treårsprogram, som riksdagen antog i våras, innehöll väldigt många förstärkningar av forsknings- och utvecklingsverksamheten. Som Jörn Svensson känner till presenterade vi också ett kraftigt förstärkt treårigt Fou-program för STU.

Tanken är att vi med dessa insatser skall stärka Sverige ytterligare på detta område. Jag vill peka på två sådana program.

Det ena är det nationella mikroelektronikprogrammet, som när det kom var en miljardsatsning. Det omfattar fyra viktiga delar: kunskapsspridning, grundforskning, tillämpad forskning och industriell utveckling. Området industriell utveckling syftar till framtagande av kvalificerade komponenter, dvs. att vi får fram sådana delar som vi i dag måste importera eller förhandla oss till och då är i händerna på framför allt utländska företag. Det programmet var till för att stärka svensk industris möjligheter att själv tillverka detta.

Det nya programmet, nämligen informationsteknologiprogrammet, är ytterligare en miljardsatsning. Detta program har vi diskuterat fram med svensk industri, med svenska forskningsinstitutioner och med de statliga verken och myndigheterna, som ju är stora uppköpare på detta område. Det är alltså ingen dålig satsning – 1,1 miljarder kronor – som vi nu gör för att göra Sverige mindre beroende av import och av direktiv från andra länders företag om hur vi skall få använda de komponenter som vi till äventyrs får köpa för att tillverka egna industriprodukter.

Jag menar att den målmedvetna satsning som regeringen har stått för när det gäller teknisk Fou skall ses i det här sammanhanget. Jag utgår från att detta var anledningen till att Jörn Svensson förde in just den frågan i sin interpellation om företagets internationalisering. Jag tror alltså det är oerhört viktigt att vi i Sverige kan hålla en hög nivå och att våra satsningar när det gäller teknisk forskning och utveckling ständigt ökar, så att vi kan ta fram nya produkter som kan tillverkas i Sverige och göra oss starkare på de områden där vi i dag är i händerna på utländska företag eller andra länder.

Frågan om teknisk forskning och utveckling har alltså stor betydelse i samband med att vi bedömer internationaliseringen. Jag delar Jörn Svenssons uppfattning på den punkten.

Anf. 7 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag förnekar inte att det har gjorts en del på dessa områden. Därvidlag har vi väl ingen annan mening än att detta arbete bör intensifieras.

Där vi uppenbarligen har delade meningar, Thage Peterson och jag, är när det gäller den mer allmänna synen på om det finns någon verkligt effektiv alternativ strategi för att förhindra att de stora multinationella koncernerna genom omfattande direkta och indirekta ägarintressen i verkligheten kommer att styra och påverka delar av vår självständiga politik, både på det teknologiska området och på den allmänna ekonomiska politikens område. Det är där jag hävdar att man borde lägga upp ett program för att uppnå de fördelar som man säger skall komma genom de internationella kapitaltillskotten genom kapitaltillskott av annat slag, som kommer från källor som är demokratiskt kontrollerbara, som exempelvis de olika former för samhällelig kapitalbildning som finns här.

Det får mig att gå över till den fackliga utgångspunkten i dessa sammanhang. Det är ju inte bara det att de här stora multinationella imperierna för en betänkelig och ofta mycket hänsynslös politik gentemot länder och gentemot arbetarklassen i olika länder, utan många gånger har de också en, jämfört med svenska förhållanden i allmänhet, mycket negativ syn på fackliga strävanden och fackföreningar över huvud taget. De här företagen har vuxit upp i miljöer och präglats av ideologier som ofta är mycket starkt antifackliga. Om man nu kan hoppas på att den svenska fackföreningsrörelsen och dess många medlemmar skall ha en rimlig chans att påverka denna process på något sätt, tror jag nog att det är bättre med kapitaltillskott från löntagarfonderna än med kapitaltillskott från exempelvis IBM, vars centrala strategi styrs från ett helt annat håll och av helt andra värderingar – jämfört med vad som är utgångspunkten för den svenska demokratin.

Anf. 8 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag har självfallet ingenting emot att de kollektiva kapitalinstitutioner som vi har byggt upp i Sverige – löntagarfonder, fjärde AP-fonden och pensionsstiftelser av olika slag – får en ökad ägarandel i svensk industri. Anledningen till att jag i mitt inlägg tog upp frågan om fackets roll var min önskan att den fackliga rörelsen bör beredas tillfälle att så nära som möjligt följa internationaliseringen. Det blir allt vanligare – utvecklingen har ju gått i den riktningen i Sverige – att företag ägs av kapital och företag i något annat nordiskt land eller i länder ute i Europa eller övriga världen. Därför är det angeläget att den svenska fackföreningsrörelsens ställning inte försvagas. De svenska facken skall ha möjligheter att följa och påverka utvecklingen även när det gäller nya konstellationer. Detta anser jag också vara ett industripolitiskt intresse. Jag hävdar att vi har en styrka i vårt land så till vida att industripolitiken och industrins utveckling bestäms av olika inslag i samhället, av forskning och utveckling och, naturligtvis, av företag och näringsliv. Men industripolitiken bestäms också av de fackliga organisationerna.

Vår industriella styrka har vuxit fram genom att vi har denna breda grund, och denna vill jag inte se försvagad till följd av att fackets roll skulle bli mindre i och med "nordiseringen" eller internationaliseringen. Det är därför som jag har fört fram den här frågan. Jag hoppas att den nu skall kunna få en lösning – antingen förhandlingsvägen eller genom att vi kan uppnå lösningar med de länder som berörs. Jag anser det således vara mycket viktigt och angeläget att en lösning kommer till stånd på den här punkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1987/88:62 om näringsföretagens sociala ansvar

Anf. 9 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Håkan Strömberg har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta då företag inte tar det sociala ansvar som näringslivet och regeringen uttalat sig för.

Bakgrunden till frågan är situationen vid det i Swedish Match-koncernen ingående företaget Rinaldo & Johansson i Kumla. Enligt vad jag har erfarit pågår MBL-förhandlingar om nedläggning av företaget.

När det gäller frågor som rör ett enskilt företags verksamhet är det bolagets styrelse och verkställande ledning som har att fatta och ta ansvar för erforderliga beslut. Regeringen har inga formella möjligheter att förhindra att ett företag, efter lagstadgat samråd med de anställda, beslutar om nedläggning av en produktionsenhet.

Min uppfattning är dock att företag i sådana situationer har ett mycket stort ansvar när det gäller att medverka till att de negativa sysselsättningskonsekvenserna mildras. Ingår företaget dessutom i en stor koncern, är möjligheterna att göra betydande insatser större. Detta gäller såväl sysselsättningsskapande insatser som åtgärder för att bredda näringslivet i kommunen. Swedish Match bör ha goda förutsättningar för denna typ av insatser. Jag utgår ifrån att om företaget, efter avslutade MBL-förhandlingar

står fast vid nedläggningsbeslutet, tar sitt ansvar och gör betydande insatser i Kumla.

Anf. 10 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Jag vill tacka industriministern för svaret på min interpellation.

Jag är medveten om att regeringen inte har några formella möjligheter att förhindra att ett företag läggs ned och att produktionen upphör. Av svaret framgår dock att industriministern anser, att när ett företag står inför strukturförändringar, måste företaget ta ett mycket stort ansvar för att medverka till att de negativa sysselsättningskonsekvenserna så långt möjligt mildras.

Jag är tillfredsställd med detta kraftfulla uttalande från industriministerns sida.

Industriministern och den socialdemokratiska regeringen har vid flera tillfällen hävdat att strukturförändringar som innebär stora reduceringar av antalet anställda eller ibland total nedläggning av företag måste ske i samklang mellan anställda, företag och samhälle – i synnerhet då tidigare sysselsättningsvaga orter eller regioner drabbas.

De fackliga organisationerna insåg tidigt, att om vårt land skulle utvecklas som industrination, måste vi vara förespråkare för ny teknik och acceptera förändringar i företagsstrukturen, även om detta innebär stora personalförändringar.

Här har naturligtvis också de initiativ som har tagits från socialdemokratiska regeringar spelat en betydelsefull roll. Kraftfulla satsningar på forskning och utbildning men också direkt stöd till företag och branscher vid avveckling samt vid nya satsningar har varit och är betydelsefulla vid denna omställning. Självfallet har företagen också i många fall medverkat till att strukturförändringarna inom industrin och näringslivet skett under acceptabla former.

Det kan naturligtvis ibland vara svårt att avgöra vilka orsakerna är till att ett företag får svårigheter att upprätthålla produktionen eller till att lönsamheten minskar. Är produkterna tidsenliga, eller håller de på att ersättas av andra former eller nya typer av produkter? Är produktionen utslagen av annan teknik, eller står orsaken till försämrad lönsamhet att finna inom det egna företaget? Är kanhända ägarnas vinstanspråk för höga och alltför kortsiktiga?

Ja, det finns många frågor, och orsakerna kan självfallet vara svåra att bedöma. Industriministern uttalar att stora omstruktureringar och nedläggningar av företag måste ske i samarbete mellan anställda, företag och samhälle. Detta måste ses som ett absolut krav. Först då får man en omfattande analys av orsakerna, och man kan vara överens om vilka åtgärder som är nödvändiga att vidta för att få företaget på fötter igen.

Min fråga om företagens sociala ansvar vid nedläggning ställs på sin spets när det gäller Rinaldo & Johanssons kartongindustri i Kumla – ett företag som sedan 70 år tillbaka har tillverkat tryckta kartonger. Jag ställer mig obetingat frågan: Är det för lätt att lägga ned företag? Är det bara anställda och samhället som skall lösa problemen? Knappast några regler som brukar

tillämpas har följts från ägarnas sida när det gäller den aktuella nedläggningen.

Industriministern framhåller i svaret till mig att, enligt vad han har inhämtat, MBL-förhandlingar pågår. Jag vill nog påstå, eftersom jag ganska väl känner till förhållandena, att vad som borde ha varit förhandlingar enligt medbestämmandelagen hittills har inskränkt sig till ett meddelande från ägarna att Rinaldo & Johansson i Kumla kommer att läggas ned.

Ägare till Rinaldo & Johansson är AB Åkerlund & Rausing, en företagsgrupp som ingår i Swedish Match-koncernen. Ägarna tillhör inte en företagsgrupp i vårt land som på något sätt skulle vara ovan vid strukturrationalisering och företagsnedläggningar. Inom koncernen har strukturrationaliseringen drivits hårt, både genom köp och nedläggning av företag, men man tycks ingenting ha lärt om hur man skall förfara i sådana situationer. Eller är metoderna nu annorlunda?

Genom att Rinaldo & Johansson ägs av Åkerlund & Rausing, som i sin tur ägs av Swedish Match, har man hela tiden kunnat hänvisa till att ägarnas ställningstagande ligger hos någon annan inom koncernen. Detta har gällt när de anställdas organisationer, kommunen eller länsmyndigheter velat skaffa information om företaget. Detta har skett trots att företaget till stora delar hyr lokaler av Kumla kommun. Det har ena gången varit Åkerlund & Rausing som haft ansvaret och fått stå för besluten och andra gången har det varit ledningen i Swedish Match. Man har alltså hela tiden bollat ansvaret mellan sig.

Det är vanligt när företag hamnar i kris att man försöker hitta en köpare som kanhända har andra och bättre förutsättningar att driva och utveckla företagen. Men hör och häpna, företaget vägrar att ens diskutera en försäljning.

Det finns 70 års erfarenhet av kartongtillverkning vid företaget, en väl inarbetad kundkrets och en mycket kunnig yrkeskår bland de anställda. Företaget har ett läge som befolkningsmässigt ligger mitt i Sverige och har i dag en icke obetydlig export.

Jag vill fråga industriministern: Om de förhållanden som rått vid Rinaldo & Johansson i Kumla skall vara företagets framtida policy vid en nedläggning, vad gör vi då?

Anf. 11 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Nedläggningen av företaget Rinaldo & Johansson i Kumla har vållat en het debatt i bygden. De anställda och deras fackförening har beskyllt företaget för bristande information, oansvarighet och omedgörlighet. Företaget å sin sida har ansett att information har givits, men att debatten ändå blivit överilad och osaklig.

Jag tror att sanningen ligger någonstans mitt emellan.

Jag instämmer i industriministerns svar att det i frågor som rör ett enskilt företags verksamhet måste vara bolagets styrelse och verkställande ledning som har att fatta beslut och ta ansvar. Självklart är det så. Det är företagets bedömning som är avgörande. Det måste vara ägarens rätt och skyldighet att avgöra om förändringar i lokalisering, produktion osv. skall ske, och i så fall vilka enheter som man vill satsa på och vilka som eventuellt bör avvecklas.

Denna rätt och skyldighet tillkommer ägaren oavsett om denne är privat eller statlig. Vi kommer i nästa interpellationsdebatt i dag att beröra en liknande fråga. Där är det ASSI som spelar huvudrollen.

Lägg märke till att i denna rätt och skyldighet ligger också ett ansvar för de anställda. Det finns en moralisk skyldighet för en företagsägare att hjälpa till att ordna de anställdas försörjning i samband med att ett företag läggs ned. Koncernen kommer nu också med ett åtgärdsprogram för att rädda sysselsättningen i Kumla. Om dessa åtgärder hade varit med i förslaget från början, tror jag att en stor del av den här uppståndelsen hade uteblivit.

Jag vill för dagen inte uttala mig om huruvida åtgärdsprogrammet är tillräckligt, men jag är ganska övertygad om att företaget nu känner ett moraliskt tryck från såväl anställda som allmänhet och politiker.

I folkpartiet är vi mest kritiska emot att koncernen inte vill gå med på en försäljning av Rinaldo & Johansson. I ett marknadsekonomiskt system är mångfalden och konkurrensen en central och viktig del. Jag kan visst förstå företaget, som anser att Sveriges marknad är för liten och som behöver en viss hemmasäkerhet för att vinna terräng utomlands. Men samtidigt som starka exportföretag är viktiga för vårt land, är det mycket olyckligt om utvecklingen här hemma skulle gå mot en koncern för varje bransch.

Konkurrerande små och medelstora företag är nödvändiga i svenskt näringsliv. Olönsamma företag måste kunna avvecklas och nya företag etableras och växa sig starka. Näringsfriheten hindras inte i fallet Rinaldo & Johansson. Ett nytt företag med samma verksamhet kan etableras, men svårigheterna att lyckas är naturligtvis större i en bransch där överkapacitet råder.

Herr talman! Slutligen föranleder den inflammerade debatten i Kumla och Örebro mig att deklarerar: Det är angeläget att lösa den bekymmersamma situationen för de anställda i Kumla. Däremot tar jag bestämt avstånd från en Örebropolitikens osmakliga kritik på både vers och prosa. Den är endast ett uttryck för partipolitisk propaganda och har ingenting med näringspolitik att göra.

Anf. 12 BRITTA HAMMARBACKEN (c):

Herr talman! Jag vill gärna börja med att säga att inte heller jag har några egentliga invändningar mot de slutsatser som industriministern drar i sitt svar på interpellationen. Vi som deltar i debatten gör det säkert från olika utgångspunkter – vi representerar ju olika partier – men det gemensamma för oss alla är att vi har reagerat starkt på den information som vi har fått. Vi har varit – och är – kritiska till handläggningen av den fråga som har föranlett debatten. Den information jag talade om har kommit från de anställda och deras fackföreningar och på senare tid också från ägarna. För centerpartiets del har både distrikt och löntagarsektion i Örebro län och de kommunalt aktiva i Kumla kommun engagerat sig vid de träffar som hållits, och jag kan citera ur ett uttalande från centerpartiets löntagarsektion i Örebro län: "Vi anser att vid en försäljning eller nedläggning av ett företag skall de anställda ges en möjlighet att köpa sitt företag. Det är ett sätt att behålla mångfalden i svenskt näringsliv, samtidigt som det kan bidra till förnyelse och utveckling --- . Vi vill ha ett decentraliserat näringsliv med olika ägarformer. Det utgör

den bästa garantin för sysselsättning och välfärd i hela landet.”

Som redan har sagts skulle en nedläggning av Rinaldo & Johansson komma att betyda en mycket stor påfrestning på orten. Om en nedläggning blir av kommer kommunen att i ett slag fördubbla sina arbetslöshetssiffror. De personer som drabbas är i många fall fast rotade i Kumla och har därför små möjligheter att ta några av de alternativa jobb som har erbjudits vid någon av koncernens andra fabriker.

Länsarbetsnämnden informerades i mitten av oktober. Det är en kort tid före en så pass stor omläggning som en nedläggning skulle innebära för kommun och län och inte minst för de anställda själva.

Det som för mig känns fel, kanske man kan säga samhällsekonomiskt fel, i denna situation är att här finns yrkeskunnigt folk som kan sitt område och som tror på sin produkt, som tror på marknaden och som ser möjligheter att hitta nischer i den för det de tillverkar, men som inte får chansen att bevisa det. Företaget är dessutom ett s. k. K-företag, vilket ju innebär att det för hela landets bästa har särskilda uppgifter i krissituationer. Det är förvisso inte det enda K-företag som finns, men det borde ändå betyda att det har ett särskilt värde för att behålla kunskap och utrustning. Jag har inte sett att detta förhållande har kommenterats i några av de informationer vi har fått angående samråd och förhandlingar.

Som representanter för ett Bergslagslän har vi lärt oss att slå vakt om våra bygder. Vi behöver vårt näringsliv och vi behöver våra arbetstillfällen. Det borde vara ett gemensamt intresse för alla som agerar på arbetsmarknaden tillsammans med politiker och invånare. Det är viktigt att företagen besinnar sitt regionalpolitiska ansvar och gör egna insatser.

Anf. 13 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Jag har begärt ordet i den här debatten eftersom den i grunden gäller ett företag och en arbetsplats som ligger i min hemkommun Kumla. Självfallet känner jag mig personligt engagerad i den här frågan, som rör så många människor i min närhet.

Det har varit en upprörd debatt i bygden om nedläggningen av Rinaldo & Johansson. Att de anställda är oroad är inte svårt att förstå, inte heller att vi politiker i länet liksom de som sitter i kommunledningen är djupt bekymrade. Det är självklart för en kommun och för oss länspolitiker att värna de företag och arbetstillfällen som finns. Små kommuner är ofta särskilt sårbara vid företagsnedläggningar.

Det har dock funnits övertoner och en partipolitisering i debatten som knappast gagnar saken och som faktiskt riskerar att försvåra de konstruktiva lösningar man nu försöker komma fram till.

Jag har begärt ordet också för att klart deklarerat att vi politiker, vare sig vi sitter i riksdagen eller befinner oss i regeringsställning, inte skall lägga oss i ett företags bedömningar eller försöka styra företagen. Vi politiker har inte de rätta förutsättningarna att klara av detta. Kompetensen finns inom företagen.

Det är bra att industriministern slår fast att det är de enskilda företagen som skall fatta och ta ansvar för de erforderliga besluten. Vi måste respektera och ha förtroende för företagsledningarnas bedömningar och beslut och utgå från att företagen tar sitt ansvar.

Ett beslut om nedläggning torde inte heller vara lätt att fatta.

Liksom industriministern utgår jag ifrån att Swedish Match kommer att ta sitt ansvar i Kumla och göra insatser där. Det åtgärdsprogram som man nu kommer med tyder på detta, även om det är svårt att bedöma vad det totalt kommer att leda till.

Att styra ett företag kan tyckas bra för stunden. I längden kan det försvåra nyinvesteringar och etableringar och skada de anställda mer än det gagnar.

Däremot är det politikernas skyldighet att skapa ett företagsvänligt klimat. Det är ju de villkor som företagen, ägarna och de anställda får verka under som bestämmer både företagets egna framtidsförutsättningar och Sveriges förutsättningar att bli en välfärdsnation. Företag som går bra ger ju de tryggaste jobben!

En del av det ansvar ett företag dock måste ta gäller sättet att informera. Vad beträffar det aktuella företaget har vi moderater i Örebro län tillsammans med övriga partier och TCO- och LO-distrikten samt med landshövding Elvy Olsson i spetsen kritiserat företaget för bristande information till de anställda och till kommunen. Den kritiken står kvar, och det finns anledning att dra lärdomar av det som skett. Inte minst torde erfarenheten ha lärt Swedish Match att det ställs särskilt stora krav på information på små orter. Det är således formerna för det hela som vi kritiserar.

Herr talman! Nu har de anställda begärt att få köpa företaget. Även här gäller att vi politiker inte skall lägga oss i eller styra företagets beslut.

Jag vill dock säga att det är viktigt att vårt land har många företag och att det finns olika företagsformer. Vi har inget emot att anställda får köpa företag om de bedömer det möjligt att driva företaget och sälja dess produkter. Det är bra om det också finns sådana företagsformer. Det är ett led i den näringsfrihet som är så viktig i en marknadsekonomi.

Anf. 14 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Svensk industri har några mycket goda år bakom sig. Lönsamheten har legat på en mycket hög nivå. Detta har lett till en förstärkning av företagets finansiella struktur. Soliditeten har ökat, och företagen är i dag väl rustade att möta olika problem.

Samtidigt går strukturuomvandlingen vidare. Med den styrka som svensk industri i dag har skall företagen enligt min mening, i de fall det blir fråga om nedläggningar och inskränkningar, ta ett betydande ansvar för att motverka de negativa effekter som drabbar människor och orter. Jag och regeringen ställer samma krav på privata, kooperativa och statliga företag. Att man lever upp till detta ansvar är viktigt, inte minst för näringslivet självt.

Om vi även i framtiden skall kunna ha en positiv miljö för företag och näringsliv fordras en fortsatt strukturuomvandling. Det skall vi inte förneka. Vi i Sverige har fått beröm internationellt för vår förmåga att ställa om näringslivet till ändrade konkurrensförhållanden. Jag tror att en betydelsefull förklaring är bl. a. att de anställda och deras organisationer har ställt upp för förändringar. Jag tror också att svensk fackföreningsrörelse är berömd för detta.

Från regeringens sida är vi medvetna om betydelsen av en positiv attityd till förändringar. Därför har regeringen i fall efter fall, precis som interpellanten

sade i sitt inlägg, genom åtgärder i drabbade orter och regioner gjort insatser, väl medveten om att detta är nödvändigt för att bevara en bred acceptans för behovet av strukturomvandling. Det har inte minst betydelse i en tid då företagen har allt svårare att få ungdomar att intressera sig för industriarbete, att ungdomar ser att företagen inte lämnar dem i sticket om det skulle bli fråga om strukturomvandlingar eller nedläggelser. Men företagen måste ställa upp i dessa situationer. Det är ett fullt berättigat krav som företagen borde inse att de i eget intresse skall leva upp till. Som jag sade i mitt svar är möjligheterna för stora koncerner att göra detta goda, varför kraven på dem bör vara särskilt starka.

Regeringen har inte formella möjligheter att gå in och styra eller stoppa företagsförändringar. Det finns ingen lag som möjliggör ett sådant agerande. Det är företaget, dess styrelse och ledning som har ansvaret för företaget. Jag skall också erkänna att jag inte har begärt någon sådan lagstiftning. Inte heller facket har önskat att en lagstiftning som ger sådana befogenheter skall införas. Det är oförenligt med marknadsekonomi. Vi skall ha en fritt arbetande fackföreningsrörelse inom ramen för marknadsekonomi. Det är i en planekonomi som centrala instanser beslutar om nästan allt.

Vi har i stället valt vägen att försöka se till att de anställda har befogenheter och möjligheter att påverka situationen i företagen. Vi har våra arbetsmarknadslagar, dels bestämmelser om styrelserepresentation, dels MBL. Den svenska vägen har inneburit att de anställda har givits möjligheter enligt lag att vara med i företagets verksamhet. Jag skall gärna säga att jag inte har särskilt positiva erfarenheter av MBL. Jag har tidigare från kammarens talarstol givit uttryck för att MBL är ett ganska trubbigt instrument och att mina erfarenheter inte är särskilt uppmuntrande. Däremot kan regeringen uppmana ett företag att ta ansvar och göra insatser för att omställningen skall gå lättare. Det har jag nu gjort i dag i detta fall från Kumla, där jag har uppmanat Swedish Match att göra insatser för att hindra de problem som kommer för de anställda och deras familjer i Kumla och för Kumla kommun.

Ingen skall inbilla sig att en nedläggning eller omställning i näringslivet är en lätt sak, vare sig den sker i Uddevalla, Kumla eller uppe i Norrbotten. Det finns inga skillnader därvidlag. De anställda får alltid smällar. Men från den socialdemokratiska regeringens sida har vi sagt att de anställda, deras familjer och orten inte ensamma skall behöva bära strukturomvandlingens bördor. Därför vill jag nu, herr talman, upprepa att Swedish Match är en världsomspännande koncern med differentierad verksamhet som man kan ställa stora krav på i detta avseende. Jag utgår ifrån att bolaget, om man efter avslutade MBL-förhandlingar står fast vid sitt beslut att inte längre driva verksamheten i Kumla, med de fackliga organisationerna, lokala och regionala organ diskuterar alternativa lösningar. Jag utgår från att Swedish Match sätter in de ekonomiska och personella resurser som krävs för att uppnå en tillfredsställande lösning. Klart är, herr talman, att företaget bör ta ett långtgående ansvar för sina anställda och för näringslivsinsatser i Kumla.

Anf. 15 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Jag tycker att industriministern mycket kraftfullt uttalar hur det här skall gå till. Jag har inte krävt någon lagstiftning på detta område utan

tycker att det är bäst om det kan ske ett samråd mellan anställda, företag och samhälle.

Men vad jag är rädd för är att det här skulle bli en ny attityd från företagarsidan. I ledningen för Swedish Match sitter många personer som har betydelsefulla positioner också inom andra ägargrupper i svenskt näringsliv. Skall detta då vara den nya attityden – att man inte förhandlar utan bara meddelar?

En uppgift som har framkommit i diskussionen är att företaget är berett att gå in. Detta sade man vid den träff som riksdagsgruppen från Örebro län hade med ledningen för Swedish Match och Åkerlund & Rausing. Men när jag tog kontakt med kommunalrådet i Kumla i helgen, hade han inte en aning om detta. Borde man inte först, innan man talar om vilka summor det gäller, diskutera med kommunen, som äger en stor del av företags lokaler?

Jag menar att man skall uppmärksamma vad som kan hända, herr industriminister, och vara beredd att vidta kraftfulla åtgärder om det här skulle bli industrins policy i framtiden.

Anf. 16 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag vill gärna på den fråga som interpellanten nu tar upp svara följande:

Vi har bakom oss några år av mycket snabb omstrukturering i svensk industri. Jag har givetvis som industriminister märkt stora skillnader när det gäller hur företagens ägare och styrelser – aktieägare och andra – tar ansvar för förändringar och nedläggningar. Jag delar Håkan Strömbergs uppfattning att det nog är på sin plats att nu göra någon genomgång, någon studie, för att se hur förändringarna har skett och hur olika strukturomvandlingar har genomförts, och vilket ansvar ägarna har tagit för företagen.

Riksdagen har ju ut och in behandlat flera ägarfrågor när det gäller företag där staten är ägare – och där staten har tagit ett betydande ansvar för att underlätta omställningen. Men vi har inte haft så värst många debatter i den här kammaren om att privata företag skall ta sitt ansvar. Därför vill jag gärna tillmötesgå Håkan Strömberg på den här punkten: Vi skall genomföra en studie av några fall för att se hur omstruktureringen har verkställts.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1987/88:66 och fråga 1987/88:87 om ASSI:s sågverk i Skinnskatteberg

Anf. 17 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Anders Andersson har frågat mig om sågverket i Skinnskatteberg är det negativa undantaget vad gäller statligt ägande, vilket innebär att sågverket kan tvingas slå igen och, om så inte är fallet, när beskedet kommer om investeringar som innebär att Skinnskattebergssågverket åter kan bli en konkurrenskraftig anläggning som gagnar skogsbruket och sysselsättningen i Bergslagen och också i Västmanland.

Vidare har Karin Falkmer frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att

göra det möjligt för en ny ägare att köpa, modernisera och driva sågen i Skinnskatteberg.

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

Anders Andersson refererar i sin interpellation till debatten den 20 oktober detta år om statens ägarroll i Procordia och påstår att mina uttalanden i denna debatt inte skulle vara giltiga för sågverket i Skinnskatteberg. Det är ju, herr talman, precis tvärtom.

ASSI har i likhet med andra statliga och privata företag utarbetat en affärsstrategi. I ASSI:s strategi ingår att samla resurserna till de verksamheter där företaget har goda förutsättningar att bli framgångsrikt och vidareutvecklas.

Företaget har valt att koncentrera sig på i första hand förpackningssektorn, där enheterna som tillverkar kraftliner och wellpapp är mycket konkurrenskraftiga. Den fortsatta utvecklingen kommer dock att kräva stora ledningsmässiga och finansiella insatser.

Vad gäller sågverken har företaget gjort den bedömningen att de olika enheterna har bättre möjlighet att utvecklas positivt hos en annan huvudman. Företagets styrelse har därför beslutat att ge företagsledningen bemyndigande att ta upp förhandlingar med andra intressenter i avsikt att sälja Skinnskattebergs sågverk. Jag har inhämtat från företaget att den nya ägarens finansiella och industriella kompetens kommer att tillmätas en avgörande betydelse vid försäljningen, och att garantier skall ges om fortsatt långsiktig verksamhet i Skinnskatteberg. Jag har också erfarit att en ny seriös ägare kan påräkna fortsatta virkesleveranser från domänverket. Den mycket stora betydelse som sågverket i Skinnskatteberg har för ortens näringsliv gör dessa ställningstaganden särskilt viktiga.

Skinnskatteberg ligger inom stödområde C. Detta innebär att regionalpolitiska medel kan komma företaget till del för investeringar. En eventuell ansökan om regionalpolitiskt stöd får prövas på sedvanligt sätt.

Anf. 18 ANDERS ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag tackar så mycket för svaret från industriministern.

Det är kanske dags att vi klarar ut hur det ligger till med industriministerns påstående att det inte förhåller sig så som jag sade beträffande sågverket i Skinnskatteberg utan precis tvärtom. Industriministerns uttalande gjordes den 20 oktober, och jag vill citera följande ur detta: "Jag vill gärna upprepa att jag önskar en större statlig företagssektor, på samma sätt som jag önskar en större kooperativ företagssektor i vårt land. Samtidigt vet vi att de statliga företagen under den socialdemokratiska perioden har kunnat utvecklas från dåliga företag, skruttföretag, till offensiva investeringsföretag."

Litet längre fram fortsätter industriministern: "Denna utvecklingsfas är vi alltså beredda att genomföra, och det är därför som vi investerar mycket intensivt för att skapa konkurrenskraftiga företag. SSAB, LKAB, ASSI, NCB och domänverket är exempel på sådana företag där det har gjorts nödvändiga förändringar, kombinerade med mycket offensiva satsningar på anläggningar, marknadsutveckling, forskning och utveckling."

Men, industriministern, när det gäller ASSI är det fråga om ett sågverk som har fått driva sin verksamhet under mycket orationella former. Man har

gjort precis motsatsen till det som industriministern säger. De investeringar som hade behövts vid ASSI:s sågverk i Skinnskatteberg har uteblivit. Man har fått driva sågverket med en alltför hög personalstyrka, vilket har gjort att lönsamheten undan för undan har sjunkit, i stället för att göra de investeringar som hade varit rimliga och som skulle ha gjort ASSI:s sågverk i Skinnskatteberg konkurrenskraftigt.

Varför har man då inte investerat? Jo, man skyller på att det inte har funnits kapital för att klara dessa investeringar. Men industriministern är kanske inte okunnig om att övriga skogsföretag på senare år har haft en lönsamhet som möjliggjort enorma investeringar och som skapat goda förutsättningar för svensk skogsindustri, vilken är i högsta världsklass. Härigenom har också skapats stora förutsättningar för oss i Sverige att få en gynnsam utrikeshandel.

Herr talman! Industriministern föreslår nu att ASSI skall inrikta sig på tillverkning av kraftliner och wellpapp, varigenom företaget skulle bli mera konkurrenskraftigt. Men, industriministern, vi har ju bekymmer på EG-marknaden. Vi måste vid varje tillfälle kämpa med Europakommissionen för att få igenom vår export till den stora Europamarknaden, och dit går för närvarande 75 % av svensk skogsindustri tillverkning av dessa produkter.

Är industriministern beredd att här ge det beskedet att vi skall försöka få till stånd en bättre form för samarbetet med Europamarknaden än vad vi har i dag? Är det inte med hänsyn till vad industriministern säger dags för oss att skapa bättre förutsättningar för att klara de problem som finns för denna exportverksamhet?

Sedan några ord om de förhandlingar som pågår, och som industriministern hänvisar till. Industriministern säger att han har inhämtat uppgifter från företaget om att den nye ägarens finansiella och industriella kompetens kommer att tillmätas en avgörande vikt vid försäljningen och att garantier skall ges om fortsatt långsiktig verksamhet i Skinnskatteberg. Med hänsyn till den debatt som tidigare fördes om hur ett företag borde ta hänsyn både till de anställda och till de regionalpolitiska behov av arbetstillfällen som finns i ett visst område, är det väl ett typexempel att man här sänker standarden på sågverket så att det över huvud taget inte längre är lönsamt i sitt nuvarande skick. Det innebär att man lämnar över problemen till ett annat företag.

Vid något tillfälle har man dessutom uttalat att andra kan driva ASSI Timber lönsamt i Skinnskatteberg, men att ASSI som huvudägare inte skulle ha något intresse av att fortsätta driften där.

Herr talman! Jag skulle vilja sluta med att ställa en direkt fråga. Vem vill industriministern helst skall ta över ansvaret för Skinnskatteberg? Hur skall detta i så fall finansieras?

Anf. 19 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret. Svaret saknar tyvärr det konkreta besked som man väntar på i Skinnskatteberg.

ASSI Timbers såg i Skinnskatteberg är delvis modern. 1978–1980 förnyades justerverket, timmersorteringen samt ströläggningen, och sågen fick en ny torkanläggning. Dessutom finns en ny mekanisk verkstad. För att fullborda moderniseringen återstår en sedan länge planerad sönderdelnings-

avdelning. Denna investering är en förutsättning för att göra sågen konkurrenskraftig och för att trygga sågens fortlevnad på sikt.

Just Skinnskattebergs invånare har dåliga erfarenheter av att för sin existens vara beroende av stora statligt ägda industrier. År 1982 hotades den då statligt ägda boardfabriken, och i och med det hela kommunen. Det visade sig då att ägaren var totalt ointresserad av att bedriva boardtillverkning. Efter diverse turer övergick lyckligtvis boardfabriken i privat ägo. I och med det räddades driften vid Skinnskattebergs största industri.

Nu tycks historien upprepa sig. Denna gång gäller det sågen. Den statliga ägaren är uppenbarligen inte heller intresserad av att bedriva sågverk längre, vilket industriministern också mycket riktigt konstaterat i sitt svar. Det som gör situationen i Skinnskatteberg särskilt oroande är det faktum att de två enheterna, boardfabriken och sågen, är beroende av varandra för sin existens. Skulle sågen på grund av bristerna i underhåll och modernisering inte kunna hävda sig, skulle detta få allvarliga konsekvenser även för boardfabriken.

Skinnskatteberg som länge sov en Törnrosasömn invaggad i – som man trodde – statens trygga famn, har sannerligen vaknat upp till en dyster verklighet. Sedan 1982 har orosmolnen vilat över samhället.

I Skinnskatteberg har man sedan 1983, då ett positivt beslut om investering vid sågen föreföll ligga inom räckhåll, gått i väntans tider. Osäkerheten om sågens öde har inneburit oro och press för skinnskattebergsborna. Kan industriministern för en stund föreställa sig hur det känns att månad efter månad, och år efter år, gå och vänta på ett beslut som ständigt skjuts på framtiden – om och om igen? Man kan jämföra detta med att gå och vänta på en operation som ständigt blir uppskjuten. Oron och osäkerheten ökar ju längre förhållningen pågår. Förutsättningen för att operationen skall lyckas blir inte bättre av att man får vänta. Patienten blir i stället mer orolig och sämre, och alla anhöriga mår dåligt dessutom.

Jag kan försäkra industriministern att sågens öde inte bara berör de 175 anställda vid sågen utan större delen av Skinnskattebergs befolkning och hela kommunen. Situationen tär på arbetsglädje och framtidstro. Man kan avläsa detta i ökade sjukskrivningar vid sågen.

Herr talman! Jag valde att ställa en fråga till industriministern av just det skälet att jag var angelägen om att få ett snabbt svar innehållande ett konkret besked. Det är synnerligen otillfredsställande att den nödvändiga investeringen ännu inte kommit till stånd. Sågen har härigenom getts dåliga förutsättningar för en lönsam produktion. Det finns nu ingen möjlighet att få ner tillverkningskostnaderna, och det beror inte på dem som i Skinnskatteberg har ansvaret för sågen och inte heller på dem som i dag arbetar vid sågen i Skinnskatteberg, utan ansvaret vilar i stället på ägaren som måste ta sitt ansvar och visa en vilja.

Jag är övertygad om att en försäljning av sågen i Skinnskatteberg till en köpare som har gedigna kunskaper om sågverksrörelse och som helst har förankring i regionen skulle gagna Skinnskatteberg. Men det är – beroende på de försummelser som har skett när det gäller sågens modernisering – nödvändigt att ägarbytet sker på ett sådant sätt att den nya ägaren får en realistisk chans att driva sågen med lönsamhet. Härvidlag har den nuvarande ägaren det yttersta ansvaret.

Jag tycker mig finna en viss förståelse för problemets stora vikt i industriministerns svar. Min fråga är: När kommer ett beslut om sågen i Skinnskatteberg, och avser industriministern på något sätt att medverka till att sågen genom en investering i en ny sönderdelningsavdelning ges en möjlighet att drivas med lönsamhet?

Anf. 20 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! När det gäller sågverkspolitiken inom ASSI är facken både i Skinnskatteberg och i Valåsen i Karlskoga mycket kritiska till ASSI:s agerande. Jag skulle vilja läsa upp ett uttalande från fackklubben i Valåsen.

"Under flera år har vi i Valåsen svävat i ovisshet om sågverkets framtid. De investeringsplaner på framför allt en ny sönderdelningslinje har hela tiden skjutits på framtiden av för oss okänd anledning. I somras gavs dock en bit av förklaringen. Då visade det sig att ASSI inte var intresserad av sina sågverk, utan ville överlåta dem på Domänverket. Tyvärr visade Domänverket inget intresse för Valåsen och Skinnskatteberg, utan de blev till salu. I början av december får vi veta. Tänker ASSI behålla Valåsen eller blir det en ny ägare?

Vi menar att Valåsen är en bra enhet som har framtiden för sig, under förutsättning att nödvändiga investeringar genomförs. Vi vet också att ASSI kan skaffa fram dessa resurser om de vill, eftersom det är ett bärkraftigt företag.

Vi har ingen förståelse för att Valåsen kan tänkas säljas ut till hugade spekulanter. För den uppgörelsen har Industridepartementet ett stort ansvar, eftersom de varit med och godkänt dessa planer. Detta ska ses i ljuset av att det här sker i tider då man i den politiska debatten kraftigt kritiserar borgarnas politik. Nämligen deras Thatcherinspirerade idéer att sälja ut statliga företag på den privata marknaden.

Eftersom Valåsen har stor betydelse för Karlskoga och hela regionen, menar vi att Valåsen är en angelägenhet för fler än oss som jobbar här. Därför krävs det att kommunen, länets riksdagsmän m. fl. agerar för att Valåsen drivs vidare i ASSI:s regi. Det krävs också att de planerade investeringarna i nytt timmerintag och sönderdelningslinje genomförs inom en snar framtid. Det är förutsättningen för att Valåsen ska kunna klara framtiden och trygga våra jobb.

*Enhälligt antaget på Verkstadsklubben Valåsens klubbmöte
söndagen den 22/11 1987."*

Jag skulle vilja fråga: Delar industriministern de anställdas förhågor att en utförsäljning till privata intressen kan få negativa effekter för Valåsens såg? Företagsledningen känner också en stor oro inför framtiden när den inte heller vet hur det kommer att gå med Valåsen, de anställda och deras trygghet.

Anf. 21 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Det är alltid en upplevelse och förenat med en speciell känsla att i riksdagen diskutera den här frågan med moderaterna. Å ena sidan kräver moderaterna ett handfast agerande av industriministern: han måste agera, gå in, styra och ställa. Å andra sidan säger moderaterna att

industriministern inte skall lägga sig i, det är företagens styrelser som skall bestämma. Å ena sidan säger moderaterna att det behövs fler regionalpolitiska insatser: satsa mer, bygg upp regionalpolitiken. Å andra sidan motionerar de här i riksdagen i partimotioner om att regionalpolitiken skall avvecklas: nej till de regionalpolitiska anslagen!

Jag vet inte, herr talman, om jag i fortsättningen skall ta debatterna med moderaterna på allvar på denna punkt. Moderaterna måste bestämma sig vilken väg de vill välja.

Jag måste påminna Anders Andersson om hur tillståndet var i riket 1982. Jag kommer inte ihåg om Anders Andersson satt i riksdagen då. Jag hittade obetalda räkningar i min företrädares låda på 14 miljarder kronor som gällde de statliga företagen. Regeringen hade inte ens kunnat ta sig samman för att betala obetalda räkningar. Det blev min första uppgift att gå till riksdagen och begära pengar för att kunna göra rätt för mig. De statliga företagen var i kris. Företagen var på väg att äventyras, med de följder det hade fått för sysselsättningen och för regionerna runt om i landet. Så hade de borgerliga, inkl. moderaterna, skött närings- och industripolitiken samt ekonomin under de sex borgerliga åren. Statligt företagande, Anders Andersson, var i kris och hade inget anseende. Om någon 1982 hade sagt att vi skall børsintroducera statliga företag, hade svenska folket skrattat.

Vi tog tag i de statliga företagen. Men jag erkänner att vi i dag har ett mycket stort eftersatt investeringsbehov på ASSI. Det eftersatta investeringsbehovet är en följd av många försyndelser. Det behovet har vi beräknat till 180 milj. kr. Men ingen skall kunna kritisera mig för annat än att jag tagit tag i ASSI:s problem.

Sedan till Karin Falkmer. Karin Falkmer representerar också en form av dubbelagerande, som skorrar falskt. Här skall plötsligt staten och regeringen klara alla problem i Bergslagen. Men det privata kapitalet och de privata företagen har tydligen inget som helst ansvar i Skinnskatteberg eller Bergslagen. Inte ett ord från Karin Falkmers sida om de privata företagens ansvar i Bergslagen! Vi har satt in det ena statliga stödpaketet efter det andra i Bergslagen, och ett nytt kommer om ett par dagar. Människorna i Skinnskatteberg och i Bergslagen vet, Karin Falkmer, att de ingenting har att vänta från de borgerliga i riksdagen, och inte utanför heller. Mellan 1976 och 1982 försvann 19 000 industriarbeten runt om i Bergslagen.

Beträffande den principiella frågan vill jag säga att jag har en pragmatisk inställning och inte är dogmatiskt bunden till oförändrad ägarform. Bara därför att ett företag är statligt behöver det inte vara statligt i alla tider. Och omvänt: Visst kan ett privat företag bli statligt.

Jag tror att det finns en bättre ägare till ASSI sågverk än ASSI. Men det skall ställas villkor, och ASSI har också ställt villkor på en ny ägare till sågen i Skinnskatteberg. Men det vore dumt av mig att peka ut vem som i framtiden bör driva sågen i Skinnskatteberg. Det är faktiskt en fråga för ASSI:s styrelse. Vad som däremot är viktigt – och det har också ASSI:s styrelse helt klart deklarerat – är att man skall ställa höga krav på en ny ägare.

Moderaterna får faktiskt bestämma sig, Anders Andersson och Karin Falkmer. Är det industriministern eller företagets styrelse och ledning som skall besluta om företagets skötsel, dvs. investeringar, och om de villkor som

gör att företaget i Skinnskatteberg får en ny ägare med finansiell och industriell kompetens och att garantier ges för en fortsatt långsiktig verksamhet i Skinnskatteberg? Det är de krav som ställs på en ny ägare, och jag har förvissat mig om att ASSI:s styrelse inte kommer att vika på den punkten.

ASSI:s och domänverkets strävan har varit att hitta riktiga lösningar för de berörda sågverken. Nu gör man bedömningen att fördelarna med en samordning mellan råvaruledet och sågverken var mycket stora. Jag menar att detta skall kunna bli den bästa lösningen. ASSI:s styrelse har markerat att ordentliga krav måste ställas på en ny ägares finansiella resurser och industriella kompetens samt vilja till ett långsiktigt engagemang. Jag menar att det också bör präglade de diskussioner som nu förs om ASSI:s sågverk i Skinnskatteberg.

Anf. 22 ANDERS ANDERSSON (m):

Herr talman! Det var väldigt vad industriministern höjer rösten. Kan det bero på att argumenten är dåliga?

Moderaterna har verkligen varit med och medverkat till att vi har fått ett Bergslagspaket, som kanske kan påverka utvecklingen i Bergslagen i fortsättningen.

Jag tycker också att vi borde hålla oss litet mer till sanningen. Det var väl i alla fall inte en moderat skrivbordslåda som industriministern städade när han hittade de obetalda räkningarna? Men samtidigt känner jag mig smickrad över att industriministern har en sådan känsla för moderaterna – det tackar jag för.

Men det är Skinnskattebergs såg som det handlar om. Och vad jag efterlyste var vad industriministern föredrog för ägare, som skall ta över och försöka driva sågen vidare. Det har betydelse inte bara ur sysselsättningssynpunkt för själva orten Skinnskatteberg, utan hela anläggningen behövs för skogsbruket och skogsnäringen i hela regionen, för att vi skall ha en konkurrens i fortsättningen. Det är ju konkurrensen som också skapar fördelar för hela näringen.

Jag skulle vilja ställa ytterligare en fråga, eftersom industriministern undviker att svara på frågan vem som skall vara ägare. I sista stycket i svaret till mig säger han: "Skinnskatteberg ligger inom stödområde C. Detta innebär att regionalpolitiska medel kan komma företaget till del för investeringar. En eventuell ansökan om regionalpolitiskt stöd får prövas på sedvanligt sätt."

Herr industriminister! Frågan har redan prövats genom ansökan från ASSI Timber. Och eftersom det är fråga om en rationalisering för att få sågen effektiv och handlar om en nedskärning av antalet anställda gäller inte de regler som industriministern hänvisar till. Kan vi då i vår region och i Västmanland glädja oss åt att det kommer en särskild proposition som tar speciell hänsyn till läget att det sker en nedskärning av antalet anställda på grund av en modernisering av sågen och att stöd ändå skall kunna utgå enligt den här bestämmelsen?

Herr talman! Det är inte mycket kvar av min taletid, men jag vill ändå ställa ytterligare några frågor. Domänverket diskuteras som en eventuell

köpare av sågen. Samtidigt har domänverket gått i författning om att man för att gå in som ägare skall ställa krav på att få möjligheter att förvärva andra skogar. Har industriministern vetskap om detta? Är det i så fall i dag verkligen aktuellt med att Akademiens skogar skall övergå i domänverkets ägo? Detta medför ju dessutom stora konsekvenser för de arrendatorer som finns när det gäller dessa fastigheter.

Anf. 23 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Om det som industriministern nu har sagt från kammarens talarstol beträffande Skinnskatteberg och sysselsättningen samt villkoren för fortsatt drift också gäller Valåsen är jag nöjd.

Anf. 24 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Jag har ställt min fråga till industriministern av just det skälet att industriministern i sin egenskap av industriminister har det yttersta ansvaret för de statligt ägda industrierna.

Vad beträffar den borgerliga regeringen och resultaten för de statliga industrierna när ni tog över skall man komma ihåg att socialdemokraterna under den borgerliga regeringsperioden kom med ständiga överbud när det gällde näringspolitiken. Hade ni socialdemokrater fått er vilja igenom, hade situationen varit långt värre än vad den var när ni tog över.

Vad det beträffar regionalpolitiken och åtgärderna i regioner av typ Skinnskatteberg skulle det vara långt bättre om man förbättrade näringspolitiken. För att inte inveckla mig i någon lång diskussion om ekonomin och näringspolitiken hänvisar jag bara till våra moderata förslag när det gäller dessa frågor. Men jag måste ändå särskilt framhålla åtgärder för att förbättra villkoren för småföretagen, för det är där som jag tror att vi har att hämta de nya arbetstillfällena i vår region.

Anf. 25 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag skall gärna sänka rösten. Jag höjde den möjligen något för att få moderaterna här i riksdagen att vakna och bestämma vilken stol man skall sitta på.

Det här blir egentligen en mycket intressant debatt, eftersom moderaternas två linjer – den linje man å ena sidan driver här i riksdagen, där man yrkar avslag på regionalpolitik och å andra sidan den man driver ute i landet – nu har kommit upp här i kammaren. Anders Andersson säger ju att regionalpolitik är bra. Han säger: Jag måste ha en regionalpolitik i Skinnskatteberg. I inlägget därefter går Karin Falkmer upp, invecklar sig å det gruvligaste, och säger att allmän näringspolitik är bättre än regionalpolitik och att det är viktigt att vi satsar på småföretagsutveckling etc. Nu har vi alltså här, under samma debatt och med två inlägg efter varandra från två moderater, fått dessa två linjer redovisade. Det är lika entydigt som i fallet med den moderata riksdagsman som hemma i Bergslagen skrev på en motion om att insatserna måste öka i Bergslagen och sedan for till Stockholm på en presskonferens och där skrev på en partimotion i vilken det yrkades avslag på regionalpolitiken.

Nej, Anders Andersson, jag har ingenting emot att diskutera hur

tillståndet var under de borgerliga åren. Gösta Bohman var ju faktiskt under många år finansminister i regeringen, och han vägrade de statliga företagen pengar. Någon gräns får det väl vara för vad moderaterna beskyller centerpartiet för. Det var faktiskt moderaterna som hade hand om penningpungen under en avsevärd period under de borgerliga regeringsåren. Man gjorde inte rätt för sig. Man betalade helt enkelt inte räkningarna för de statliga företagen. Industriministern fick inte pengar för att klara detta. Jag har i debatt efter debatt friat industriministern i det här spelet och låtit moderaterna ta huvudansvaret för detta – det är där ansvaret skall ligga.

Jag förlåter Anders Andersson om han inte känner till de krångliga reglerna för lokaliseringsstöd. Men dessa regler möjliggör faktiskt ett lokaliseringsstöd om man vill rädda en verksamhet, även om det skulle innebära färre sysselsatta. Regeringen kommer därför att behandla en ansökan om lokaliseringsstöd till en ny ägare av sågen i Skinnskatteberg positivt, även om antalet anställda blir mindre än vad det är nu. Jag behöver inte från kammarens talarstol redovisa alla de paragrafer som riksdagen har beslutat om i detta avseende, men jag hoppas att Anders Andersson tror mig på den här punkten. Min omsorg om Skinnskatteberg leder mig till att anstränga mig till det yttersta i denna fråga.

Ja, herr talman, jag nöjer mig med detta.

Anf. 26 ANDERS ANDERSSON (m):

Herr talman! Vad jag nämnde var sågverkets regionala betydelse. Jag invecklade mig över huvud taget inte i några regionalpolitiska turer, som industriministern vill påstå. Jag sade att Skinnskattebergs såg är av stor betydelse för skogsnäringen och för hela regionen. Det var så jag uttryckte mig.

Sedan måste jag påminna industriministern om att det var industriministern själv som tog ordet centerpartiet i sin mun – inte jag. Jag påminde om att det icke var en moderat skrivbordslåda som industriministern fick städa upp i; han beklagade sig ju över det. Vi borde kunna hålla oss till de rätta begreppen och inte villa bort dem alltför mycket.

När det gäller frågan om stödet till Skinnskatteberg vill jag säga till Thage G Peterson att jag själv har suttit med i länsstyrelsens styrelse, när vi har tillstyrkt ett stöd till Skinnskatteberg för att man skulle modernisera sågen. Det ärendet har sedan avslagits på högsta nivå. Då frågar jag mig: Vad är det som gäller för oss ute i länet, när vi skall försöka hjälpa till att finna vägar för att stödja de företag som det kan vara möjligt att stödja? De statliga företagen ligger ju ändå inom industriministerns eget revir, där industriministern har ansvaret. Därför är det märkligt att det nu gäller att snabbt springa ifrån sågverksindustrins problem – inte bara i Skinnskatteberg utan även på andra håll längre bort. I domänverkets senaste rapport, som är undertecknad i Falun av Bo S. Hedström, står nämligen följande i sista stycket: "Ett villkor för överlåtelsen är att ASSI beslutar om nedläggning av sågverksrörelsen i Karlsborg att inträffa senast 1 juli 1990 samt att verksamheten där snarast minskas till ett skift."

Eftersom jag vet att domänverket ställer krav på att komma över ytterligare skogsarealer, vill jag fråga: Kommer det också beträffande

Skinnskatteberg att bli ett villkor att om inte ASSI får ytterligare skog, kommer man inte att ha något intresse av att överta sågen i Skinnskatteberg? I så fall måste det ju på något sätt komma in en annan ägare. Hur skall en ny ägare kunna finansiera ett övertagande, om ASSI med sin, enligt vad industriministern nyss har förklarat, goda likviditet inte klarar av det utan speciella åtgärder? Meningen måste väl vara att man helst vill komma ifrån hela den här problematiken.

Anf. 27 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Om jag minns rätt, uttryckte jag mig ungefär så här: Jag tycker det är bättre att göra någonting åt den ekonomiska politiken och näringspolitiken i den riktning som vi moderater föreslagit i riksdagen än att satsa på regionalpolitik. Jag har inte sagt att vi skall avskaffa denna. Vi moderater har bl. a. föreslagit ökade anslag till de samlade länsanslagen, för då får man den bästa kännedomen om var insatserna behövs.

Att jag tar upp regionalpolitiken så här beror på mina upplevelser hemifrån Skinnskatteberg. Jag har sett konsekvenserna av många av de stödåtgärder som finns. Många småföretagare lockas att starta företag på grund av att de får stödpengar. Först när de kommit i gång upptäcker de alla de negativa konsekvenserna, i form av ett otroligt krångligt regelsystem, lagar, skatter och avgifter, osv. Det var av den orsaken jag sade att det är bättre om vi gör någonting åt detta.

Anf. 28 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag skall inte orda så mycket mer med Karin Falkmer – det står ju redan i protokollet. Nu säger hon att hon inte vill avskaffa det regionalpolitiska stödet. Det kan jag bara tolka som ett avståndstagande från den moderata partimotionen, där man yrkar avslag på lokaliseringsbidragen. Det här får nog Karin Falkmer klara upp med sin partiledning i stället för att orda med mig i den frågan.

Jag utgick från att Anders Andersson ville ha lokaliseringsstöd till sågen i Skinnskatteberg och att det var därför han talade sig så varm här i talarstolen. Jag trodde att han ville göra en insats för sågen och för människorna i Skinnskatteberg. Nu förstår jag emellertid att han *inte* vill ha lokaliseringsstödet. Det var en mycket intressant deklARATION han har gett till kammaren! Sedan lyckades han prestera en tredje "tvästolsraket": Han intar en dogmatisk inställning och säger: man får inte sälja ut statliga företag – samtidigt som hans parti far runt och angriper mig för att jag inte säljer ut statliga företag! Hans dogmatiska inställning är att är ett statligt företag en gång statligt, så måste detta företag förbli statligt.

Jag understryker vad jag sade i svaret, att jag tror att sågverket i Skinnskatteberg liksom de andra sågverken passar bättre hos andra ägare än i ASSI. Jag har den uppfattningen. Jag vet ju att lönsamheten i såväl sågverksrörelsen som vissa andra delar av ASSI:s rörelse har varit dålig under de senaste åren och att detta har lett till att nivån på investeringarna i bl. a. Skinnskatteberg har varit låg. För att driva sågen i ett långsiktigt perspektiv krävs investeringar. Därför menar jag att den nye ägaren måste åtgärda dessa gamla försyndelser. Här är jag beredd att ställa upp med

statligt lokaliseringsstöd till sågen i Skinnskatteberg – jag har sagt att en sådan ansökan kommer att behandlas positivt även om det skulle innebära färre anställda än i dag.

Herr talman! Jag understryker igen, till slut i debatten, att en ny ägare till sågen måste ha såväl kompetens som resurser. Det ingår som en naturlig del i politiken hos ansvarsfulla ägare att om man avyttrar enheter skall dessa få nya ansvarsfulla ägare. Jag vet att ASSI delar denna uppfattning.

Anf. 29 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag må säga att industriministern nu har passerat gränsen.

För det första vill jag framhålla följande, Thage G Peterson. Om riksdagen inte hade stoppat Thage G Petersons 300-miljonerspaket för en treårsperiod, hade det blivit ett tillskott om 300 milj. kr. under en treårsperiod till regionalt utsatta områden. Men nu tvingade alltså riksdagen Thage G Peterson att verkligen ta tag i denna fråga. Riksdagen satte press på regeringen. Därför kommer om ett par dagar, såvitt vi förstår, ett sådant här paket. Det är fakta, och detta är bra för Bergslagen.

För det andra kan inte en ansvarig minister, Thage G Peterson, föra debatten här i kammaren på ett sådant sätt att man kan tro att andra partiets ställningstaganden inte existerade. Om man för debatten på det sättet, är man inte saklig. Thage G Peterson vet precis lika väl som jag att moderata samlingspartiet under ett antal år har yrkat avslag när det gäller regeringens förslag om anslag till lokaliseringslån och lokaliseringsbidrag. Varför har vi då gjort det? Jo, det har vi gjort därför att lokaliseringsstödet i sin nuvarande form faktiskt är utomordentligt ineffektivt. I fråga om den uppfattningen, Thage G Peterson, får vi nu också stöd av statens industriverk, som har utrett effekterna av lokaliseringsstöd till nyetableringar.

Det är faktiskt så, att de flesta som är medvetna om de dåliga erfarenheter vi har på detta område stöder oss. Vi är i dag många som ansluter oss till förslaget om en ny form, en bättre och mera verksam form, när det gäller att stimulera etableringar.

Vi i moderata samlingspartiet har under ett antal år lagt fram förslag om en principmodell i detta avseende. Förslaget har diskuterats med stort intresse i den regionalpolitiska utredning som föregick den utredning som nu skall tillsättas – även den här gången tillsätts en utredning på riksdagens initiativ. Det gäller ett system med riskgarantilån, som innebär att man försöker minska riskerna med det nuvarande lokaliseringslånet – en effekt därav kan ju vara att kostymen så att säga kostnadmässigt blir för stor vid nyetableringar – och att man mera inriktar sig på ett stimulanssystem som syftar till att eliminera de ökade risker som de facto är förenade med startandet av ny företagsamhet i regionalt utsatta områden, där näringsstrukturen är sådan att den faktiskt gör det svårare för nystartade företag att bli lyckosamma. Det är fakta, Thage G Peterson!

Stå därför inte, industriministern, här i riksdagens talarstol och påstå att de av mina partikamrater som har varit uppe i debatten och diskuterat med industriministern nu skulle ha kommit till någon sorts ny insikt under läraren Thage G Peterson – dvs. att de hade något att klara ut med sin partiledning! Thage G Peterson borde nog vända sig till sina bisittare här i kammaren. När

ni kommer tillbaka till departementet kan industriministern be dem göra en föredragning om vad som de facto står i de kommitté- och partimotioner om regionalpolitiken som vi i moderata samlingspartiet har väckt under ett stort antal år. Sedan kan vi, förhoppningsvis, ha en bra regionalpolitisk debatt. På fredag t. ex. skall vi ju ha en diskussion. Thage G Petersons påståenden här i kammaren är dock sådana att de måste bemötas.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, säga följande. Jag har i dag för en gångs skull suttit i kammaren under hela interpellationsdebatten och jag har lyssnat till ett flertal interpellationer. Men jag måste säga att jag är förvånad. För inte så länge sedan fördes en interpellationsdebatt här i kammaren om ägaransvar i näringslivet. Thage G Peterson hävdade då – med all rätt, tycker jag – att det hos varje företagsledning och inom varje ägargruppering måste finnas en känsla för socialt ansvar och ett ansvarstagande för de förändringar i verksamheten som berör enskilda människor och som företagsledare och ägare av företag fattar beslut om.

Nu står Thage G Peterson här som representant för ägarna till ett statligt företag, om vilket ledamöter i riksdagen har ställt frågor. Då kan jag, efter vad jag har hört Thage G Peterson exekvera i talarstolen i dag, inte komma till någon annan slutsats än att Thage G Peterson har precis samma ansvar att ge dessa interpellanter ett svar som innebär att Thage G Peterson representerar ägaransvaret på ett riktigt sätt och också tar det sociala ansvaret, i stället för att slänga sig över interpellanterna med fullständigt ogrundade påståenden.

Jag tycker att det är viktigt att säga detta, Thage G Peterson. Jag hoppas att Thage G Peterson och hans medarbetare går hem till departementet, tar fram de moderata motionerna och läser på litet bättre innan de börjar diskutera innehållet i dem här i kammaren.

Anf. 30 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att Bengt Wittbom efter denna debatt anser sig vara tvingad att rycka ut till försvar för Anders Andersson och Karin Falkmer. Den tvivelaktige läraren till dem är inte jag, utan det är Bengt Wittbom, som i dag mer har intagit rollen av piska, när han har sprungit omkring i bänkarna till sina partikamrater och förklarat vad de borde säga och inte säga.

Bengt Wittbom är själv ute på litet farliga vägar. Jag var så försynt i mitt inlägg att jag inte sade namnet på den moderate riksdagsman som på förmiddagen satt i Bergslagen och skrev på en motion om extra regionalpolitiska insatser till Bergslagen men som sedan åkte till Stockholm och skrev på en partimotion med krav om ett totalt avslag på det regionalpolitiska stödet. Namnet på den riksdagsman som hade det politiska och omoraliska utrymmet är Bengt Wittbom.

Anf. 31 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Ja, jag hörde det uttalandet från Thage G Peterson, men jag tycker inte att man skall ge utrymme för det osakliga och ganska tvivelaktiga sättet att debattera i riksdagens talarstol, och därför kommenterade jag det inte.

Jag gick upp i debatten bara därför att Thage G Peterson har en förmåga att föra debatter utan att ha riktiga påståenden som grund.

Sakläget var det att Thage G Peterson och regeringen kom till riksdagen med ett förslag om att för insatser i särskilt utsatta områden under tre år avsätta en ram på 300 milj. kr. Riksdagens majoritet sade nej, på grund av att det var för litet, för plottrigt och inte tillräckligt. De insatser som ställdes i utsikt i förslaget var av den karaktären att riksdagens majoritet ansåg att det skulle vara bättre om regeringen litet mera ordentligt jobbade igenom förslaget, för att komma till insikt om att stora strukturella investeringar måste göras i samband med planeringen för övriga investeringar på samma område, som vägar, trafik och annat.

Thage G Peterson gick hem till regeringen, och nu har man jobbat igenom förslaget. Om det som har framkommit i media under senare tid, och som Thage G Peterson nu delvis bekräftar, stämmer skall det om ett par dagar komma ett förslag från regeringen om regionalpolitiska insatser i bl. a. Bergslagsområdet i miljardklassen. Det är fakta. Hade inte riksdagen tvingat Thage G Peterson och regeringen till detta hade det i stället blivit 300 miljoner på tre år.

Utöver det, Thage G Peterson, innebar riksdagsbeslutet att vi med många miljoner förstärkte de regionala organens möjligheter att göra insatser. Slutresultatet, Thage G Peterson, om vi skall försöka hålla oss till fakta i debatten, är att trots att det har tagit litet längre tid – alldeles för lång tid enligt riksdagens uppfattning – har riksdagen tvingat regeringen att se till att det görs rejäla insatser. Det är fakta.

Jag tycker, herr talman, att industriministern i fortsättningen skall försöka driva den regionalpolitiska debatten på faktagrund och inte med de svängiga och osakliga anklagelser som alltför ofta förekommer i talarstolen när industriministern har ordet.

Anf. 32 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Även om jag vet att Bengt Wittbom inte tar råd av någon, vill jag ändå ge honom ett råd. Bengt Wittbom skall inte försöka förklara sig mer, inte inveckla sig mer i de här frågorna. Det blir bara värre.

Bengt Wittboms agerande och dubbelmoral i regionalpolitiken har inte enbart att göra med det infrastrukturella stödet, som riksdagen avslag i våras, och med minskningen på 100 miljoner inom det regionalpolitiska området. Det jag fäste kammarens uppmärksamhet på var den partimotion från moderata samlingspartiet som han själv har varit med om att initiera och där man yrkade avslag över huvud taget på de regionalpolitiska bidragen. Detta hade, herr talman, Bengt Wittbom det politiska och moraliska utrymmet att göra samma dag som han satt hemma i Örebro och krävde ökade regionalpolitiska insatser för Bergslagen. Det är detta, herr talman, som jag kallar för en hårresande dubbelmoral.

Talmannen anmälde att Bengt Wittbom anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 33 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig

1. Har regeringen tänkt ta något initiativ för att utnyttja domänverkets roll som storsäljare av virke genom att upprätta virkesfördelningsplaner och då ge förtur åt de företag som har hög förädlingsgrad?
2. Kommer domänverket att fortsättningsvis leverera timmer till inlandssågarna i samma omfattning som hittills?
3. Avser regeringen att vidta några åtgärder för att bygga ut komponentfabriken i Karlsborg upp till den volym som möjliggör att de som avskedas från Karlsborgssågen kan få nya jobb inom anläggningen för ämnestillverkning?
4. Hur bedömde regeringen det förslag till ändrad uppbyggnad av Karlsborgsanläggningarna som Kalix kommun, facket och ledningen för ASSI Timber och ASSI Komponent utarbetat?
5. Har regeringen tänkt ta något initiativ till någon typ av aktionsplan för att snabba på utvecklingen inom sågverksnäringen mot snickeritorkning och ämnesproduktion?
6. Innebär domänverkets övertagande att man kan förvänta sig en snabb övergång till högförädling i de anläggningar som drivs vidare i Norrbotten?
7. Om svaret på den senaste frågan blir nej, tänker regeringen ta något initiativ för att få till stånd en ändrad produktionsstrategi?

Jag vill först rikta Paul Lestanders uppmärksamhet på hur situationen för ASSI Timbers sågverk såg ut inför struktureringsbeslutet.

Det råder en mycket allvarlig brist på sågtimmer i Norrbotten. ASSI har därför tvingats köpa rotposter och importved till mycket höga priser för att över huvud taget hålla produktionen i gång. De ekonomiska förlusterna har blivit mycket stora. Vidare finns ett omfattande uppdämt investeringsbehov för att skapa moderna och konkurrenskraftiga sågverk inför 1990-talet.

Mot bakgrund av att ASSI och domänverket, enligt riksdagsbeslut, skall samverka för att nå det gemensamt bästa resultatet var det naturligt att dessa parter tillsammans övervägde olika utvecklingsalternativ för ASSI:s sågverk i Norrbotten. ASSI och domänverket gjorde gemensamt bedömningen att en väsentlig kapacitetsneddragning – motsvarande minst 100 000 m³ sågad vara – är nödvändig på grund av virkesbristen. Företagen var också överens om att ett omfattande investeringsprogram måste genomföras för att sågverken i Piteå och Seskarö skall utvecklas till livskraftiga enheter. Den totala investeringen i de båda sågverken kommer att uppgå till ca 160 milj. kr. Jag anser att detta är en mycket offensiv satsning som också regeringen medverkat till. Att inte göra denna stora satsning hade varit att riskera framtiden för samtliga tre enheter i Norrbotten.

Så vill jag gå över till Paul Lestanders enskilda frågor. Flera av frågorna behandlar vidareförädling och domänverkets roll i detta sammanhang. Jag behandlar dem först.

Domänverket förvaltar den egendom som hör till domänfonden. Detta regleras i en särskild instruktion för verket. I uppdraget ingår bl. a. att bedriva skogsbruk och att svara för försäljningen av virket till den råvaruförbrukande industrin.

Domänverkets försäljningspolitik går bl. a. ut på att välja kunder som bedöms ha långsiktigt god överlevnadsförmåga. Bland de faktorer som därvid beaktas är företagens marknadsinriktning. Verket har slagit fast att företag som redan har eller planerar någon form av virkesförädling har förtur till virket framför renodlade bulksågverk. Däremot ankommer det inte på regeringen att ge instruktion till domänverket om till vilka enskilda kunder verket skall sälja sitt virke.

Vad gäller domänkoncernens egen verksamhet så förekommer där redan i dag vidareförädling i stor omfattning, och ledningen för domänverket har förklarat att den är beredd att med kraft fortsätta att utveckla sina sågverk i den riktningen. När investeringarna i sågverket i Seskarö är genomförda kommer Domänföretagen AB enligt uppgift att gå vidare och undersöka förutsättningarna för att etablera en vidareförädling även där.

Vad gäller komponentfabriken i Karlsborg har ännu inga beslut fattats. Inom Domänföretagen AB utreds för närvarande frågan avseende framtiden för komponentfabriken i Karlsborg. Utredningen beräknas vara färdig före årsskiftet 1987-1988. Om utredningen kommer fram till att förutsättningarna finns för fortsatt verksamhet vid komponentfabriken och företaget vill investera i fabriken är regeringen beredd att medverka med regionalpolitiskt stöd.

Jag anser generellt att en utveckling mot mera högförädlade produkter är en riktig väg att gå för sågverken. Sedan budgetåret 1983/84 driver därför statens industriverk ett utvecklingsprogram som syftar till att öka vidareförädlingen inom sågverksindustrin. Detta är ett av de delprogram som industriverket driver inom ramen för verksamheten med branschfrämjande åtgärder. I enlighet med regeringens förslag i den näringspolitiska propositionen beslöt riksdagen om en förlängning av programmet för perioden fram till och med budgetåret 1989/90.

Som jag nämnde inledningsvis så föreligger en mycket svår råvarubrist för sågverken i Norrbotten, vilken innebär ett allvarligt hinder för en utveckling av den för regionen så viktiga sågverksbranschen. Det går självfallet inte att bortse från råvarusituationen när sågverken i Norrbotten diskuteras. Det är ju bristen på råvaran som är orsaken till att sågverkskapaciteten i Norrbotten minskas.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i sin utredning funnit att det föreligger en brist på timmer i förhållande till befintlig sågverkskapacitet på 400 000–500 000 m³ fub. Förändringen inom ASSI:s sågverksrörelse innebär en neddragning av virkesförbrukningen med 250 000 m³ fub sågtimmer. Råvaruförbrukningen kommer sålunda att minska. Samtidigt har domänverket i samband med övertagandet av ASSI:s sågverk deklarerat att verkets leveranser till inlandssågarna kommer att ha i stort sett samma omfattning som tidigare. Sammantaget betyder detta att inlandssågverken får betydligt bättre förutsättningar att leva vidare och utvecklas, vilket enligt min mening

är utomordentligt viktigt. Länsstyrelsen i Norrbotten delar denna uppfattning.

Inför besluten om den framtida utvecklingen för ASSI:s sågverk studerades en rad olika handlingsalternativ. Vad gäller det förslag från Kalix kommun m. fl. om Karlsborgsanläggningarna så behandlades det på sedvanligt sätt. Det överlämnades i likhet med övrig information som inkommit till industridepartementet till ASSI och domänverket där det analyserades och ingick i resp. lednings och styrelses beslutsunderlag. Detta tillvägagångssätt följer helt gällande ansvarsfördelning mellan ägare resp. styrelse och verkställande ledning.

Jag vill slutligen erinra om att regeringen under våren kommer att lägga fram ett nytt utvecklingsprogram för Norrbotten. I detta program kommer särskild hänsyn att tas till de orter som drabbas på grund av sysselsättningsminskningar inom de statliga bolagen. Regeringen har redan beslutat om särskilda ekonomiska resurser – inte mindre än 30 milj. kr. – för att möjliggöra fortsatt drift vid sågen i Karlsborg under ytterligare drygt 2,5 år. Detta ger ett rådrum för de ansträngningar som nu måste göras för att bredda näringslivet i Kalixområdet.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 34 PAUL LESTÄNDER (vpk):

Fru talman! Jag vill först tacka industriministern för svaret.

De statliga basindustrierna i Norrbotten inom gruv-, stål- och träbranschen har genom sin inriktning, med låg förädlingsgrad och ensidiga produktprogram, drastiskt minskat antalet jobb i Norrbotten.

Genom ASSI:s försäljning av sina sågar i Norrbotten och de beslut som fattades i samband med försäljningen försvinner ytterligare jobb. Värst drabbas i detta sammanhang Kalixortens arbetare. Många minns ännu Båtskärsnäsindustrin och hur bittert det kändes när den lades ned. Nu är det Karlsborgssågens arbetare som drabbas av oro och ovisshet.

Vi norrbottningar har ofta uppmanats att visa optimism och framtidstro. Men hur skall en sådan glad förväntan inför framtiden kunna motiveras om företag med statligt ägande och därmed väldiga bakomliggande kapitalresurser inte ges tillräckliga ägartillskott? Självfallet måste dessa ägartillskott åtföljas av klara och entydiga signaler från ägaren-staten genom regeringen om vidareförädling, breddade produktprogram, energi och miljöåtgärder, etc.

Det behövs alltså ett mer utvecklat samhällsekonomiskt synsätt och en mer direkt målformulering av regeringen. Detta måste bli en av de slutsatser man drar av den nedgång som skett under ett antal år vid statens företag i Norrbotten. Dessa slutsatser måste följas av politiska beslut.

Mot denna bakgrund formulerades min interpellation till industriministern.

Det var ett stort antal frågor som ställdes i min interpellation. Svaret har också berört samtliga frågeställningar. På två punkter i industriministerns

svar behövs preciseringar. Då tänker jag närmast på den fortsatta driften vid Karlsborgssågen och komponentfabrikens framtid.

Först till sågverket. Jag tolkar svaret från industriministern så, att driften vid sågen skall säkras, i första hand under en tidsperiod på drygt två och ett halvt år.

Enligt uppgift levererar varken domänverket eller ASSI någon råvara till Karlsborgssågen för närvarande. Extraordinära insatser för att säkra råvaruleveranser måste omedelbart göras. Har regeringen några planer på att genom importavtal med Sovjet eller någon annan tänkbar rundvirkesexportör trygga råvarutillgången för fortsatt drift vid Karlsborgssågen?

I interpellationssvaret nämns också ett utvecklingsprogram för Norrbotten där särskild hänsyn skall tas till orter som drabbas av neddragningar inom de statliga bolagen. Vpk har ju vid skilda tillfällen aktualiserat energiskogsodling inom Kalix-Haparanda-området. Är det tänkbart att utvecklingsprogrammet kan innefatta insatser inom detta område?

Industrin har alltmer utvecklats mot separat komponentproduktion och leveranser till hopsättningsfabriker. Kommer regeringen att aktivt arbeta för att i samband med utvecklingsprogrammet ytterligare komponentproduktion tillförs Norrbotten?

Så till komponentfabriken. Industriministern hänvisar till en utredning som genomförs inom Domänföretagen. Men är inte det en ganska farlig och passiv inställning? Vid komponentfabriken i Karlsborg finns ett stegvis uppbyggt kunnande, marknadskunskap och marknadskontakt. Borde inte utredningsdirektiven ha formulerats så, att utredningen skulle avse hur omfattande utbyggnaden och utvecklingen av anläggningen skall bli? Har industriministern i samband med överenskommelsen mellan ASSI och domänverket inte försökt påverka utredningsdirektiven?

Det skulle i detta sammanhang vara bra om industriministern ville göra ett uttalande om de investeringar som skulle behövas vid massabruket i Karlsborg. Kommer industriministern att se till att ASSI ges så stora ägartillskott att företaget kan garanteras en fortsatt god utveckling i Karlsborg?

Anf. 35 MONICA ÖHMAN (s):

Fru talman! Mina synpunkter och frågeställningar sammanfaller till viss del med Paul Lestanders. Men eftersom det gäller min hemkommun och det handlar om problem som jag har levt med denna höst, måste jag få ta kammarens tid i anspråk i denna fråga.

De anställda vid Karlsborgs såg har under en lång tid levat i ovisshet om sin arbetsplats, en ovisshet som plågat dem och som gjort att de inte vetat från månad till månad om de över huvud taget skulle ha någon arbetsplats att gå till. Jag vågar påstå att det har varit en mycket hård press under en lång tid. Eftersom ägaren, ASSI, dröjde med sitt besked togs det lokalt ett initiativ tidigt under hösten. Ett koncept utarbetades för strukturering av sågverket och komponentfabriken. Bakom detta koncept stod kommunen, den lokala ledningen och facken vid sågverket. Detta koncept överlämnades till företrädare för industridepartementet i slutet av september månad. Tre veckor senare kom beslutet – domänverket övertar verksamheten på villkor

att sågen läggs ned senast den 1 juli 1990. Beträffande komponentfabriken sades ingenting. Detta blev en chock för de anställda och, jag tror att jag även kan säga, för hela bygden. Ingen trodde att det sista statliga sågverket skulle gå detta öde till mötes.

Vi upplevde då att ingen notis togs om det utarbetade konceptet. Den uppfattningen kvarstår. Vår såg offrades för att klara länets råvaruproblem. Sedan dess har många aktiviteter ägt rum. På olika sätt har det från fackligt och politiskt håll uttryckts besvikelse och bestörtning. Tyvärr tror jag mig ha förstått att industriministern inte är beredd att medverka till en ändring av beslutet. I ett sådant läge inställer sig frågan: Vad gör vi nu?

Datumet, den 1 juli 1990, måste ju ha kommit till för att man skulle klara avvecklingen på ett bra sätt, kunna bereda de anställda nytt arbete eller åtminstone utbildning som förberedelse för ett nytt jobb. Dagsläget är förtvivlat. Man har nämligen fått besked från ASSI och domänverket att dessa ej har för avsikt att leverera något furusågtimmer alls till Karlsborg under 1988. Man tar alltså ut nedläggningen långt i förväg och utan några som helst hänsyn till de anställda. Vad värre är, man äventyrar också komponentfabrikens framtid. Dess produktprogram är nämligen uppbyggt på furu. Visserligen har Domänföretagen meddelat att man bildar ett helt nytt fristående aktiebolag, Kalix Wood AB. Men man kan inte svara på om enheten skall finnas med i det utvecklingsprogram som gäller för Lövholmen och Seskarö. Framtiden är alltså oviss, och vilket värde har halva löften om man inte har något att förädla?

Fru talman! De krav som reses i Kalixbygden och som jag vill framföra här till industriministern är följande:

1. Är industriministern beredd att medverka till en omfördelning av furusågtimmer, dels för att klara en avveckling av sågen på ett acceptabelt sätt, dels för att klara råvaran till vidareförädlingen, till dess att andra lösningar kunnat erhållas?
2. Är ministern beredd att stödja den etablerade vidareförädling som finns på orten? Det gäller råvaran, inte bara under sågens avvecklingsperiod utan även för framtiden. Det gäller också möjligheterna till vidareutveckling och investeringar som skulle kunna ge ytterligare ett antal sysselsättningstillfällen.
3. Är ministern beredd att hjälpa till med ersättningsjobb för dem som friställs? Då menar jag inte enbart ekonomisk hjälp och löften om ersättningsjobb, utan även aktivt stöd via exempelvis statssekreterargruppen.

Enligt mitt förmenande måste man kunna ställa det kravet på staten, att avvecklar man något så måste man kunna erbjuda något i stället.

På samma ort, några hundra meter från sågen, finns ASSI:s massafabrik och pappersbruk. För denna anläggning finns en utarbetad utvecklings- och investeringsplan, men man vet inte vilka intentioner ägaren har. Vill man utveckla eller avveckla? Vårt krav är naturligtvis utveckling. Här handlar det om ca 800 anställda och kommunens pulsåder. Enligt min uppfattning måste alla företag som vill överleva och vara konkurrensförmåga utvecklas och förnyas, så även de statligt ägda.

Prot. 1987/88:34
30 november 1987

*Om ASSI:s avveckling
av sågverksrörelsen,
m. m.*

Avslutningsvis vill jag fråga: Är industriministern beredd att medverka till utveckling av Karlsborgs Bruk? Jag utgår från att industriministern har samma omtanke om Kalix som om Skinnskatteberg, så att han är beredd att anstränga sig till det yttersta.

Anf. 36 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Skogsbruket och skogsindustrin är ju en av de allra viktigaste delarna av det norrbottniska näringslivet. Skogsnäringen har bidragit, och bidrar alltjämt, till att ge tryggad sysselsättning åt tusentals människor runt om i länet. En väl fungerande skogsindustri medverkar till att Norrbotten får behålla sin befolkning – och det är oerhört viktigt att understryka att det är nödvändigt.

För att man fortsättningsvis skall kunna slå vakt om skogsbrukets och skogsindustrins betydelsefulla roll ur sysselsättningssynpunkt är det viktigt med offensiva investeringar. Förädlingsledet måste byggas ut för att ge nya och värdefulla arbetstillfällen – inte minst viktigt i ett län som Norrbotten, som i så stor utsträckning drabbats av avfolkning.

När det gäller vidareförädling har den statliga sektorn av skogsindustrin inte precis gått i bräsch för nytänkande. Inom ASSI har man valt den enklaste vägen, nämligen att såga och exportera, vilket har gjort att länet nu har en allvarlig råvarusituation. Detta hade kunnat undvikas med en annan investeringsvilja hos den statliga industrisektorn.

Vid åtskilliga tillfällen har länsmyndigheterna och olika politiska partier framhållit nödvändigheten av ökad vidareförädling. Tyvärr har vi inte lyckats övertyga vissa skogsföretag.

Beslutet att lägga ned ASSI:s sågverk i Karlsborgsverken kommer att slå hårt mot bygden, som redan har en hög arbetslöshet.

Regeringen har, vill jag påstå, medverkat till att domänverket övertar ASSI:s anläggningar, och man låter domänverket i det sammanhanget lägga ned sågverket i Karlsborgsverken – det har ingått i spelet. Idén att domänverket skall överta ASSI:s sågverksrörelse kommer knappast från domänverket självt. Snarare torde idén ha växt fram inom industridepartementets väggar. Därmed har också industridepartementet och dess minister ett yttersta ansvar för att framtiden tryggas för de människor som drabbas.

Analysen i samband med beslutet om nedläggning i Karlsborg är bristfällig på ett antal punkter, och jag vill beröra några. Komponentfabriken på orten kan äventyras. Det kommer kanske att bli dyrare att skaffa råvaror till den fabriken. Dessutom kan Karlsborgs Bruk äventyras genom att anläggningen får spån och bark till industriprocesser och energi.

I interpellationssvaret till Paul Lestander säger industriministern att Domänföretagen AB enligt uppgift kommer att gå vidare och undersöka förutsättningarna för att etablera vidareförädling i Seskarö. Jag vill fråga: Innebär det att komponentfabriken, om den skall leva kvar i framtiden, kommer att flyttas från Karlsborg till Seskarö för att få närhet till råvaran? Det finns skäl att analysera detta.

Jag skulle också vilja fråga industriministern om han har analyserat det här ärendet i alla dess detaljer. Har industriministern själv prövat det program som har kommit från de fackliga organisationerna och kommunen? Eller

fungerar industriministern bara som brevbärare och slussar brevet vidare till andra, som får ta ställning till det? Det är faktiskt så att industriministern i sin egenskap av just industriminister är ägare till de här företagen, och det finns skäl för industriministern att då agera och ge svar på en del frågor.

I avtalet föreskrivs att domänverket har nyttjanderätt till komponentfabriken till senast 1990. Men vad kommer att hända med exempelvis komponentfabriken, om domänverket inte vill använda denna nyttjanderätt? Det finns skäl för industriministern att utveckla detta.

Till sist vill jag upprepa något som jag har sagt redan tidigare: Industriministern har visat sig vara en populär skyddsängel för varvsorterna. När varven lades ned ryckte industriministern ut, och med hjälp av två av landets största företag skapades ny sysselsättning på berörda orter. Man skapade sysselsättning i en del av landet som redan hade ett expansivt näringsliv, och det har fått till följd att de företag som finns i regionen nu har vänt sig till Norrbotten för att rekrytera arbetskraft.

Herr industriminister! Är det inte dags att visa samma skyddsanda och generositet mot Karlsborgs Bruk, Karlsborgsverken och Kalix kommun i Norrbotten som var fallet med varvsorterna? Jag tycker inte att väljarunderlaget i en region skall få vara avgörande för vilken insats industriministern gör i olika sammanhang. Jag tycker att industriministern, i stället för att ge ett ganska passivt svar på Paul Lestanders interpellation, nu skulle begagna tillfället att visa samma engagemang för Karlsborgsverken och de människor som där drabbats som när det gällt människor på varvsorterna. Det är det som vi i Norrbotten och särskilt människorna i den berörda delen av länet begär.

Anf. 37 ERIK HOLMKVIST (m):

Fru talman! Det är ganska mörka bilder som målas upp i kammaren i dag. Jag vill ändå börja med att säga att det i dag händer mycket som är positivt i Norrbottens län. Utvecklingen mot nya etableringar inom data- och elektronikrådena är positiv. Rymdverksamheten i Kiruna innehåller nya möjligheter, som för Kiruna kommun, hårt drabbad, är ytterst värdefulla. Utvecklingen på och kring högskolan i Luleå är också värdefull. Ingen satsning har så kommit att påverka människors syn på framtiden hos oss som just högskolan. Även om det ligger något av överoptimism i människors förhoppningar på högskolan, är den något av ett nav kring vilket mycket av det som måste hända i Norrbotten skall kretsa.

Men vi har inte bara ljusa scenarier grundade på ökat intresse för data, elektronik och rymd, utan det finns även – som vi också har hört här tidigare i dag – mycket mörka inslag. Det är fråga om en utveckling som varit på väg under många år, nämligen att länets basindustrier, i huvudsak ägda av staten, har sviktat.

ASSI:s otillräckliga resultat under de år som har gått, när de flesta andra skogsföretag har inhöstat stora vinster, har underminerat de norrbottniska anläggningarnas utvecklingsmöjligheter. Investeringarna har inte kunnat göras annat än sektorsvis och i begränsad omfattning. Karlsborgsverkens såg har satts på undantag. Någon vidareförädling av råvaran har inte kommit att ske. Den gamla maskinparken och den gamla metoden att såga har inte

förnyats i den takt som skulle ha behövts för framtiden. Det är fråga om behov av förnyelse som har funnits under många år.

Skogsråvaran har inte utnyttjats på det sätt som skulle ha varit nödvändigt med tanke på den svacka i skogsuttaget vars annalkande man sedan länge känt till. I dag är vi ställda inför faktum: det räcker inte bara med att såga skogsråvaran som bulkvara.

Herr industriminister! ASSI:s ledning och industridepartementet, med industriministern i spetsen, har vaknat upp alltför sent. Staten, som företagare, har på ett tydligt sätt misslyckats. Det blir nu de anställda som får ta törnarna. En liten kommun som Kalix, som redan har en arbetslöshet på 6 % öppet arbetslösa, tvingas nu, om inget exceptionellt inträffar, att ta emot ytterligare 3 %. Herr industriminister, det blir 9 % öppet arbetslösa.

Detta gäller inte bara Kalix kommun. Många av de anställda i Karlsborg pendlar från Tornedalskommunerna Haparanda, Övertorneå och Överkalix. Det är kommuner som redan i dag redovisar landets högsta arbetslöshet.

Herr industriminister! Vart tog alla löften under åren som har gått om vidareförädling inom skogsindustrin i Norrbotten vägen? Gång på gång har sådana insatser utlovats. Gång på gång har vi i Norrbotten blivit grundlurade – om jag får uttrycka mig på det sättet. Det har endast blivit några få man i Karlsborg. Det har inte blivit några nödvändiga investeringar, någon egentlig strategi, och det har inte funnits någon egentlig vilja.

Nu gäller det Karlsborgsverkens framtid – såg och 200 anställda. De fackliga företrädarna tror inte att deras förslag är tillräckligt mycket prövat i industridepartementet och i ASSI:s ledning. Är det på det sättet, industriministern? Har man prövat det tillräckligt mycket? Ansvaret för det som nu sker – både ekonomiskt och socialt – vilar på ASSI, staten.

Jag vill säga till industriministern: Upp till bevis. Upp till bevis om vad som kommer att ske. Skall de 200–250 man det rör sig om förlora sina jobb? Norrbotten väntar.

Jag tycker att det finns all anledning för industriministern att här i dag berätta vilken målsättning han har när det gäller Karlsborgsverken och ASSI i Norrbotten.

Anf. 38 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Jag kommer inte att hinna svara på alla frågor i min första replik. Men jag försöker avverka så många som möjligt. Vi måste också avgränsa oss gentemot den kommande interpellationsdebatten senare under dagen om Erik Holmkvist fråga om Norrbotten.

Jag noterar bara som vanligt en sak när jag har debatter med Erik Holmkvist här från talarstolen. Han talar alltid vitt och brett mot statliga företag och statens ansvar. Han säger aldrig ett enda ord om de privata företagens ansvar och den privata sektorns ansvar. I Erik Holmkvists värld finns inget privatkapital i landet. Det är bara staten som har ett ansvar i alla lägen. Jag skall emellertid ta den debatten sedan i nästa omgång med Erik Holmkvist.

Jag måste få börja med det som är huvudanledningen till att vi diskuterar denna fråga i dag. Det är råvarubristen. ASSI och domänverket gjorde gemensamt en bedömning av råvarusituationen i Norrbotten. Vid den

bedömningen utgick de båda företagen bl. a. från länsstyrelsens rapport om råvaruläget i Norrbotten. Det visade sig då att differensen mellan ekonomiskt och praktiskt avverkningsbar råvara och befintlig sågverkskapacitet uppgår till mellan 400 000 och 500 000 m³.

I ett läge med osäker råvarutillgång samt mycket hög prisnivå på marginalvirke ansåg inte vare sig ASSI eller domänverket att det skulle vara ekonomiskt försvarbart att investera i samtliga anläggningar. Det är utgångspunkten. De båda företagen bedömde därför att en kapacitetsneddragning med ca 250 000 m³ var nödvändig för att man skulle kunna skapa långsiktigt bärkraftiga sågverk som kan bära omfattande investeringar.

Det har inte saknats skrivelser med förslag om hur struktureringen av ASSI:s sågverksrörelse skulle ha genomförts. Sågverkens råvaruförening föreslog att ASSI:s samtliga sågverk i Norrbotten skulle avvecklas. Lagg ner såväl Piteå och Karlsborgsverken som Seskarö, var krav därifrån. Förslag har inkommit från andra håll som innebär att samtliga sågar skulle drivas vidare med kapacitetsminskningar över hela linjen. Jag kan bara konstatera att olika intressenter har arbetat fram helt oförenliga alternativ. Det är utgångspunkten.

Vi kan inte bortse från råvaran när vi diskuterar sågarna i Norrbotten. De förslag som nu har förhandlats fram mellan ASSI och domänverket innebär offensiva satsningar på två kustsågverk. Regeringen har medverkat i att dessa investeringar nu skall genomföras och att det skall skapas livskraftiga enheter för framtiden. Vidare minskas då råvarubehovet vid kusten, vilket innebär att inlandssägverkens råvarusituation förbättras. Det borde väl ändå glädja Paul Lestander. Men han nämner inte ett enda ord om att om vi i dag inte hade diskuterat sågen i Karlsborgsverken så kanske vi hade diskuterat sågarna i Arvidsjaur, Arjeplog, Jokkmokk eller Seskarö. I dag är det Karlsborgsverken vi diskuterar. Men att alternativet ändå hade funnits till andra diskussioner nämner ni inte ett enda ord om.

Jag vill också rikta uppmärksamheten på att virkesleveranserna från privata skogsägare trots höga priser inte har uppfyllt förväntningarna. Jag menar att det är viktigt att inte bara domänverket tar sitt ansvar för att industrin får tillräckligt med råvaror. Jag hade faktiskt väntat mig att den frågan skulle tas upp av P-O Eriksson med hans speciella anknytning till skogs- och jordbruket. Avverkningarna inom privatskogsbruket i Norrbotten har faktiskt legat på en mycket låg nivå under första hälften av 1980-talet. Men P-O Eriksson säger inte ett ord om detta. I de borgerliga partiernas värld i Norrbotten är det fortfarande bara staten som har ett ansvar. De privata företagen har inte något ansvar.

De beslut som har fattats har fattats av företagen. Styrelserna för basindustrierna i Norrbotten är kompetenta. Men styrelserna verkar inte utan kontakter med Norrbotten. Jag vill göra er uppmärksamma på att såväl t. ex. landshövdingen i Norrbotten, som är ledamot av LKAB:s styrelse, som domänverkets vice ordförande bor i Norrbotten. Dessa beslut fattas således inte av ägaren industridepartementet. P-O Eriksson drar sig inte ens för att tala om ett spel i dessa sammanhang. Vad har han fått det ifrån? Det är inte fråga om något spel. Det är fråga om företagsbeslut som har fattats på grund av att råvaran i Norrbotten inte räcker till. Det går inte att ha sågverk i gång

om det inte finns råvara, lika litet som vi kan ta upp malm ur gruvorna om ingen vill köpa malmen. På samma sätt var det under varvskrisen, då man sade till mig att vi inte skulle lägga ned världens bästa och effektivaste varv. Då svarade jag: Vad hjälper det om vi inte kan sälja de båtar som dessa effektiva varv tillverkar? På samma sätt är det med sågverken. Man måste ha råvara för att kunna såga något. Men det tycks i detta sammanhang inte intressera vare sig Paul Lestander, Erik Holmkvist eller P-O Eriksson.

Anf. 39 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! När det gäller den skogspolitik som förs i det här landet vill jag säga till industriministern att både socialdemokrater och vpk-are här i riksdagen stod bakom beslutet om skogsägarnas skyldighet att avverka minst hälften av tillväxten under en tioårsperiod. Däremot ställde socialdemokraterna inte upp bakom förslaget om en utvidgad gallringsskyldighet enligt de gallringsmallar som skogsstyrelserna utarbetat. Socialdemokraterna ställde inte heller upp bakom förslaget om att stamkvistning, som höjer kvaliteten och ökar timmerutbudet, skulle skrivas in som en normal skogsskötselåtgärd.

Jag är medveten om att det finns virkesbrist i Norrbotten, speciellt timmerbrist. Men timmerbristen borde man ha tacklat långt tidigare, och man borde ha inriktat också de statliga sågarna på ökad vidareförädling och därmed ställt krav på mindre volymsågning. Det har inte saknats förslag från bl. a. mig, som i tre på varandra följande motioner här i riksdagen tagit upp detta problem. Dessa motioner har röstats ner av Thage G Petersons partivänner.

Jag ställde frågor angående utredningsdirektiven, satsningen på Karlsborgs massabruk, virkesleveranser, om man kunde teckna avtal, energiskogsodling som råvaruresurs i skogsbruket och komponenttillverkning i allmänhet. Thage G Peterson har inte velat svara på mina frågor.

Jag är glad över att det även fortsättningsvis kommer att vara möjligt att få virkesleveranser från domänverket till inlandssågarna. Jag sade i mitt första inlägg inte ett enda kritiskt ord på denna punkt. Jag trodde att det skulle upplevas som något positivt. Eftersom Thage G Peterson tydligen behöver starkare verbala uttryck för att förstå vad jag menar, skall jag leverera dem i detta sammanhang.

Jag skulle verkligen vara glad om industriministern ville gå in på de frågor jag ställde i mitt första inlägg.

Anf. 40 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Först några ord beträffande råvarusituationen. Jag begär inte att industriministern själv skall skaffa fram ny råvara. Jag vet att råvarusituationen är besvärande. Jag begärde inte heller att industriministern skulle skaffa fram nya leveranser då varvsnäringen började svikta. Men när skogsråvaran är begränsad i Norrbotten begär jag att industriministern skall medverka till vidare förädling av den råvara som finns och inte genom olika beslut medverka till att äventyra den produktion som redan finns på orten, vilket faktiskt skulle bli fallet om sågverket i Karlsborg skulle läggas ner. Man skulle äventyra inte bara sågverket utan också komponentfabriken; man kanske i förlängningen också skulle äventyra Karlsborgsanläggningarna.

Industriministern anspelade på mina förbindelser med privata skogsintressenter och ville tala om var resurserna borde hämtas. Bondeskogsbruket har nu tagit sitt ansvar när det gäller att få fram råvara. Om jag är rätt underrättad är det bondeskogsbruket som i dag i stor utsträckning svarar för att det kommer fram virke till ASSI:s anläggningar.

Jag ställde en fråga till industriministern, men han har inte svarat på den: Vad händer om domänverket inte vill driva komponentfabriken vidare och inte vill utnyttja utrymmet? Har industriministern själv sakligt prövat de förslag som kommit från kommunen, fackliga organisationer och människor som finns på Karlsborgsverket, eller är det faktiskt så att industriministern bara fungerar som brevbärare i detta sammanhang? Människorna har engagerat sig för att själva ta fram förslag för att lösa ett svårt problem. Om man frågar industriministern får man ju detta besked: Lös själva problemen, så skall jag analysera dem. Så har man gjort i fallet Karlsborgsverken. Men industriministern har inte svarat på frågan om han själv tagit del av förslagen och vilken synpunkt han har.

Jag tolkar industriministern som så att han inte har något emot att sågverket i Karlsborg läggs ner. Den tolkningen gör jag i dag av industriministerns uttalande. Jag hävdar att industriministern har varit mycket engagerad i spelet kring domänverket och ASSI:s anläggningar. Regeringens beslut om föreskrifter i fråga om avkastningen från domänfonden togs i nära anslutning till avtalet mellan ASSI och domänverket. Det är samma spel som vi har sett i andra sammanhang. När boardfabriken i Piteå var äventyrad en gång i tiden, överlät man ansvaret åt ett privat företag. När Stensele mekaniska verkstad fick problem, sålde man till finländarna, som fick ta ansvaret. Nu upprepas situationen i ASSI Karlsborg.

Det är dags att industriministern börjar fungera som ägare till de statliga företagen och ta sin del av ansvaret. Industriministern och regeringen bär sig faktiskt åt som vilket privatkapitalistiskt företag som helst.

Anf. 41 ERIK HOLMKVIST (m):

Fru talman! Jag ser fram emot den debatt som tydligen också industriministern ser fram emot när det gäller min interpellation. Jag kan också i och för sig vänta med att få ett annat svar. Men jag kan ändå inte underlåta att något kommentera industriministerns inlägg.

Vad vi diskuterar nu är inte privata industrier, Thage G Peterson, utan statens företag i Norrbotten. Därför är det naturligt att vi gör våra kommentarer kring detta. Vi debatterar frågan om att ASSI skall stänga sin såg i Karlsborgsverken. Det är en ganska stor händelse oavsett om det gäller ett statligt eller ett privat företag.

Jag har själv som grabb arbetat i det här sågverket och känner litet grand för det. Kanhända emanerar också hettan i ett eller annat inlägg från detta.

Norrbotten har i alla år plundrats på virke, förutom mycket annat. Båtlast efter båtlast har gått nedför kusten till de stora avnämarna i södra Norrland, Mellansverige och även södra Sverige. Industriministern och ASSI:s ledning borde ha tittat på möjligheterna att – under den tid som vi har denna virkessvacka i Norrbotten – den omvända ordningen får råda. Det skulle vara intressant att höra vad industriministern säger om en sådan tanke. Är den helt orimlig?

Jag vill mycket bestämt hävda att alla möjligheter att behålla Karlsborgs-
verken inte har prövats. Jag håller med om att vi har en virkessvacka och att
någonting måste göras åt den. Men detta tycker jag inte är den mest lämpliga
åtgärden i en kommun och en landsdel, östra Norrbotten, som redan förut så
hårt drabbats.

Den målsättning som jag efterlyste i den här frågan tycker jag att
industriministern måste ange. Det är nu debatten om ASSI Karlsborg pågår.
Jag kommer inte in i den på det här sättet sedan. Vad är målsättningen hos
industridepartementet och industriministern när det gäller ASSI Karlsborg?
Och var någonstans finns framförhållningen i det här ärendet?

Riksdagen framhöll så sent som i våras att vi behöver en bättre
framförhållning i de statliga företagen. Vi saknar det i dag. Det är som om
man blir tagen på sängen, trots att utvecklingen har pågått i många år.

Anf. 42 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Jo, Erik Holmkvist, jag är fullt medveten om att vi diskuterar
ASSI och statliga företag. Men jag påminde – det gör jag varje gång jag
träffar Erik Holmkvist i riksdagen – om att han alltid ger fribrev till det
privata kapitalet. I Erik Holmkvists värld finns inte något ansvar från de
privata företagens sida. Jag är bara nyfiken på om han någon gång kommer
att upptäcka att det finns privata företag som också borde ta ett ansvar för
utvecklingen i Norrbotten.

I de inlägg som har gjorts bortser man helt från råvaran. Man kan inte
diskutera situationen för sågverken i Norrbotten utan att ta hänsyn till
råvaran. De inlägg som har gjorts bortser ju från att man måste ha virke för
att kunna ha en såg i gång.

Jag skall nu försöka ta upp några av de frågor som har ställts till mig. Man
säger att det är industridepartementet som har fattat beslutet om nedläggning
av sågverket i Karlsborg. Det är inte sant. Beslutet om nedläggning av
sågverket i Karlsborg är fattat av ASSI, efter de överläggningar man har haft
med domänverket – inte av industridepartementet. Regeringen har däremot
ställt vissa resurser, 30 milj. kr., till förfogande för att mildra effekterna av
företagets beslut genom att förlänga driften drygt två och ett halvt år. Men
detta har kommit bort i debatten. Ni för debatten nästan som om det vore så
att sågverksarbetarna i Kalix redan i morgon skall kastas ut på gatan, utan
något ansvar från ägarens sida. Det är emellertid fråga om en ganska lång
avvecklingsperiod. Jag skulle kunna ge er exempel från det privata näringsli-
vet, där man ger sex månaders frist och sedan stänger fabriken. Jag har
många sådana exempel från hela landet.

Det som nu görs är en insats för att förlänga driften av sågverket. Men
detta har ni inte ens nämnt. Jag upprepar: Beslutet om nedläggning av
sågverket har inte fattats av industridepartementet. Det baserar sig på
strukturplaner som har arbetats fram i olika företag, och det är styrelse och
företagsledning som har beslutat. Men om åtgärder inte hade vidtagits, om
inte domänverket hade övertagit sågarna i Seskarö och Piteå, hade det
funnits risk för att också dessa på sikt hade lagts ned. Jag anser att staten
uppträder som en ansvarsfull ägare. Jag beklagar att det inte finns förutsätt-
ningar för att upprätthålla driften vid alla sågar i Norrbotten. Jag vet av lång

erfarenhet hur nedläggningsbeslut drabbar enskilda personer, deras familjer och de orter där de är bosatta.

Får jag sedan gå över till det som Paul Lestander tog upp, nämligen frågan varför ägaren inte har gjort något ägartillskott till ASSI. Jag ber att få påminna om att vi år 1983 gjorde en rekonstruktion och satte in ett statligt tillskott på 2 miljarder kronor. Men trots mycket stora insatser från den socialdemokratiska regeringen har ASSI:s resultat under åren inte varit starka. ASSI har haft flera förlustbringande enheter som har dragit ned resultatet. Jag menar att det är företagets uppgift att vidta åtgärder för att sådana förluskällor inte skall äventyra helä företaget. Staten måste som ansvarsfull ägare se till att företagen inte underlåter att agera. Jag har många erfarenheter som jag skulle kunna delge er av fall där ägarna inte tar ett ansvar och där det så småningom bara återstår ett enda alternativ, och det är nedläggning av verksamheter över hela linjen.

Jag vill upprepa vad jag sade i mitt svar till Paul Lestander, nämligen att framtiden för komponentfabriken för närvarande utreds. Det har alltså inte fattats några beslut. Den utredning som Domänföretagen nu gör skall vara seriös. Den lokala platsledningen och de fackliga organisationerna kommer att delta i detta arbete, och samråd kommer att ske med Kalix kommun. Det är självfallet av mycket stort värde att kunna behålla komponenttillverkningen i Karlsborg – jag har inget annat önskemål. Därför måste också alla möjligheter till detta noga prövas. Och man får då också pröva förutsättningarna för en fortsatt utveckling av komponentfabriken såväl i domänverkets som i annan ägares regi. Jag har här en mycket fri och obunden inställning. Om det visar sig att en ny ägare har bättre förutsättningar än ASSI och domänverket att driva verksamheten vidare, är jag inte främmande för en sådan lösning. Jag vill också understryka, att om investeringar i komponentfabriken blir aktuella, kommer vi att i mycket positiv anda pröva ett regionalpolitiskt stöd för investeringar i komponentfabriken i Karlsborg.

Paul Lestander frågade om domänverket styr råvaran från sågverket i Karlsborg till sågverken i Lövholmen och Seskarö. Låt mig först konstatera att det för närvarande är det ASSI-ägda företaget ASSI Råvara som styr fördelningen av råvara till de tre sågverken. Domänverket levererar i sin tur timmerråvaran till detta företag, som ägs av ASSI Råvara i norr. Jag vet att ASSI Råvara har haft en dålig råvarutillgång. Detta har medverkat till att man under hösten 1987 har prioriterat råvarutillförseln till sågverken i Lövholmen och Seskarö. Bakgrunden till detta är den bedömning man har gjort att man skall styra utvecklingen dit. Men det pågår ansträngningar att genom främst import av råvara försöka fylla ut denna råvarubrist när det gäller Karlsborg, så att driften skall kunna återupptas med ett skift. Detta belyser ånyo den problematiska situationen i Norrbotten beträffande råvaran.

Anf. 43 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Om industriministerns senaste inlägg skall tolkas som en glidning mot att man verkligen känner för att behålla komponentfabriken, är jag självfallet glad för det. Jag funderar bara över varför man inte hade gett utredningsdirektiven en annan inriktning och varför industriministern inte hade försökt att påverka dem.

Prot. 1987/88:34
30 november 1987

*Om ASSI:s avveckling
av sågverksrörelsen,
m. m.*

Industriministern säger att ingen annan än han själv har tagit upp råvarusituationen. Det är inte sant. Jag tog upp råvarusituationen och speglade den mot den skogspolitik som socialdemokraterna och vpk i stort sätt för gemensamt. Debatten har varit lång, och det är möjligt att industriministern är trött och inte hörde att jag tog upp skogspolitiken.

De frågor som varken Monica Öhman eller jag ännu fått något svar på gäller framtiden för Karlsborgsanläggningen och massafabriken där. Det skulle vara intressant om industriministern ville tala om, huruvida hans positivism beträffande ägartillskott verkligen gäller inför de beslut som kan komma att fattas vid Karlsborgsfabriken, där man behöver ytterligare investeringar. Det är bra att förhandlingar pågår om import av ved till sågen i Karlsborg. Om detta handlade en av de frågor jag ställde.

När det gäller energiskogsodling vet jag inte om jag fick något svar; jag kanske inte lyssnade tillräckligt noggrant på industriministerns förra inlägg. Frågan kvarstår för min del.

Det är inte så att jag jämför ett privat ägt företag och ett statligt företag. Utifrån min ideologiska grundsyn kräver jag långt större socialt ansvar av ett statligt företag. Jag utgår ifrån att industriministern delar den grundsynen. Sedan kan man mycket indignerat prata om rovdrift, om rikmalmsbrytning etc. även i privata företag och fästa dem vid skampålen, men naturligtvis bör ett statligt företag visa social omtanke om sina anställda långt utöver vad de privata gör.

Anf. 44 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Detta är min sista möjlighet till replik. Industriministern kan få ordet för ett särskilt inlägg. Jag hoppas att han utnyttjar det till att sakligt svara på de frågor jag har ställt och att han inte hemfaller åt politisk pajkastning, som industriministern ibland brukar göra i sådana här sammanhang.

Jag kan bara konstatera att industriministern tydligen inte sakligt har prövat de förslag till lösningar som har lagts fram på lokal nivå. Det har funnits väldigt många om och men förknippade med de svar som industriministern har gett i den här debatten. Det är andra som ställer villkor, heter det, om andra fortsätter, om andra vill ta ansvar osv. Jag tycker att industriministern själv måste ställa några villkor, och jag har en rad frågor.

Vilka villkor ställde industridepartementet och industriministern själv då avtalet mellan ASSI och Karlsborgsverken slöts?

Vid en frågedebatt som jag hade med industriministern den 22 oktober om Karlsborgsverken nämnde han att statssekreterargruppen skulle få till uppgift att jobba med Karlsborgsverken och Kalix kommun. Jag vill fråga: Vad förväntar sig industriministern att den gruppen skall åstadkomma, som inte industriministern själv kan åstadkomma?

Till sist: När Uddevallavarvet lades ner åkte många statsråd till Västsverige för att lyssna på människorna som berördes. När Kockums varv i Malmö lades ner åkte industriministern själv ner för att på ort och ställe föra en diskussion med de människor som berördes och löpte risk att bli arbetslösa. Vi vet att det har framförts önskemål att industriministern också skulle besöka Karlsborgsverken för att på ort och ställe diskutera den uppkomna

situationen med de människor som hotas av arbetslöshet och av att ställas i en redan lång kö av arbetslösa. Jag vill avslutningsvis ge industriministern några råd: Åk till Karlsborgsverken! Åk till Kalix kommun! Diskutera på ort och ställe den uppkomna situationen med människorna som berörs! Tala inte med de här människorna via massmedia – tala direkt till dem! Jag tror detta är nödvändigt om vi skall få en saklig behandling av ASSI:s problematik i framtiden.

Anf. 45 MONICA ÖHMAN (s):

Fru talman! Industriministern säger att beslutet inte innebär att sågverksarbetarna skall kastas ut på gatan i morgon, utan man har fått perioden fram till den 1 juli 1990 på sig för att klara avvecklingen. Det är helt riktigt, det har jag också kunnat läsa mig till i de handlingar jag har sett. Det är också nödvändigt.

Vad jag försökte påpeka i mitt inlägg var emellertid att det här tyvärr inte kommer att gå vägen, eftersom vi har fått besked av ASSI och domänverket att vi fr. o. m. den 1 januari 1988 inte får något furusågtimmer till Karlsborg. Arbetarna på Karlsborgs såg har ingenting att säga, komponentfabriken har ingenting att vidareförädla – detta är det stora bekymret. Jag är medveten om att regeringen har sagt att man får använda 30 milj. kr. för förlusttäckning för att klara av detta, men tyvärr upplever vi i dag att det sociala ansvaret för avvecklingen inte tas på ett riktigt sätt av dem som är satta att sköta den. Det är därför vi vänder oss till ägaren-staten och industriministern. Det går nämligen inte att diskutera en framtida avveckling med arbetarna på Karlsborg och säga att de har perioden fram till 1990 på sig, när de själva ser att det ute på deras plan inte finns en enda stock att såga.

Förste vice talmannen anmälde att Erik Holmkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 46 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Per-Ola Eriksson säger att jag inte har någonting emot att sågen läggs ner, och ett sådant påstående kan inte få stå oemotsagt. Jag förstår inte var P.-O. Eriksson får alla sina påhitt ifrån.

Jag har försökt förklara bakgrunden – virkesbristen – men den bortser Per-Ola Eriksson totalt från. Självfallet önskar jag att vi hade tillgång till virke i Norrbotten så att vi kunde behålla hela sågverkskapaciteten och kanske t. o. m. bygga en ny såg – jag skulle inte ha någonting emot det. Jag skulle kunna ge lokaliseringstöd till att en ny såg byggs i Norrbotten. Men det finns ju inte råvara. Om Per-Ola Eriksson ändå kunde hjälpa till att ta fram råvara på något sätt!

På samma sätt odlar han myten att vi inte skulle ha kontakter med kommunen och de anställda i Karlsborgsverken. Jag träffade representanter för de anställda och facket i Gällivare redan den 10 september, jag har mött dem i dag i en andra omgång, och vi har fortlöpande kontakter. Jag förstår inte vad Per-Ola Eriksson har för syfte med den mytbildning som han försöker odla, annat än att fånga en och annan röst uppe i Norrbotten.

Vad tänker industriministern göra för att säkerställa driften vid Karlsborgs

Bruk, frågade Monica Öhman. En av orsakerna till att ASSI nu blir fri från sågarna är att man skall koncentrera sig på bl. a. Karlsborgs Bruk och se till att där investeras.

Jag känner till att en samlad plan för pappersbruket kommer att föreläggas styrelsen till våren. Jag menar att man nu måste koncentrera sig på åtgärder som gör att resultatet vid bruket förbättras och att sådana investeringar kan åstadkommas att det inte behöver hända bruket någonting. Vi har alltså framhållit för ASSI att man nu har ansvaret för att bruket går en lyckosam utveckling till mötes.

Vi har behandlat det material som vi har fått från bl. a. Kalix kommun på exakt samma sätt som vi behandlar annat material som kommer till industridepartementet. Därför vill jag skarpt tillbakavisa beskyllningarna om att vi inte har behandlat det här materialet på ett seriöst sätt.

Egentligen är råvarusituationen i Norrbotten, Paul Lestander, ännu allvarligare än som framgått här – till följd av skogsstyrelsens beslut om en begränsning av odlingen av contortatallen och annat som sammanhänger därmed. Detta försätter oss i en ännu besvärligare situation när det gäller råvaran.

Slutligen, Paul Lestander: Vi har inte låst utvecklingsprogrammet för Norrbotten på någon punkt. Vi har fått in mycket material. Men Paul Lestander är välkommen med sina förslag och idéer. Vi skall seriöst titta på dem.

Förste vice talmannen anmälde att Paul Lestander och Per-Ola Eriksson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1987/88:76 om åtgärder för att främja småföretagandet

Anf. 47 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Per-Ola Eriksson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att dels främja nyföretagandet och en positiv utveckling av de mindre företagen i vårt land, dels utjämna skillnaderna i skatte- och avgiftsuttaget mellan små och stora företag, dels balansera den ökande internationaliseringen inom svenskt näringsliv och svensk industri.

Som svar på den första frågan vill jag anföra följande. Småföretagen är och kommer att vara av avgörande betydelse för näringslivets utveckling. Strukturomvandlingen medför att företag och verksamheter faller bort. Nya verksamheter måste därför utvecklas, och det sker i väsentlig utsträckning genom expansion av små företag och genom ny etablering. Ett högt nyföretagande är en förutsättning för att dynamiken i ekonomin skall kunna upprätthållas, nya idéer provas på marknaden och sysselsättningstillfällen skapas. Detta ställer krav på en aktiv småföretagspolitik.

Småföretagspolitiken syftar till att underlätta för nya företag att etablera

sig och för småföretag att expandera och utvecklas. Småföretagspolitiken griper in på en rad olika politikområden. Av särskild betydelse är industripolitiken, regionalpolitiken, den allmänna ekonomiska politiken samt skatte-, arbetsmarknads- och utbildningsfrågor.

Regeringen har sedan år 1982 framgångsrikt vidtagit en rad åtgärder för att stärka småföretagssektorn. Ett av de viktigaste instrumenten i småföretagspolitiken är de regionala utvecklingsfonderna. Staten, landstingen och berörda kommuner har strävat efter att successivt bygga ut organisationen och höja kompetensen och effektiviteten.

Sedan regeringsskiftet år 1982 har statens satsning på utvecklingsfonderna och till dem anknuten verksamhet höjts från ca 100 milj. kr. per år till ca 160 milj. kr. per år. Under de närmaste budgetåren kommer insatserna att fortsätta i oförminskad skala.

En viktig utgångspunkt för fondernas verksamhet är att de skall komplettera det befintliga utbudet av såväl finanserings- som informations- och rådgivningstjänster till småföretagen. Enligt min bedömning är utvecklingsfondernas service- och finanseringsprogram av en mycket stor betydelse för att stimulera småföretagens utveckling.

De riktade småföretagsinsatserna inom regionalpolitiken har också inneburit att 90 milj. kr. har satsats på att utveckla teknikcentra i syfte att föra ut ny teknik till småföretagen. Därutöver har ca 20 milj. kr. satsats i teknikspridningsprojekt av skilda slag i de regionalpolitiskt prioriterade delarna av landet.

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) har under de senaste åren tillförts ca 50 milj. kr. per år för projektstöd till småföretag och uppfinnare. STU:s tjänster i form av rådgivning i tekniska, ekonomiska och juridiska frågor utnyttjas av småföretagen i allt större utsträckning. STU riktar särskild uppmärksamhet mot unga teknikbaserade småföretag som spelar en allt viktigare roll för teknikförnyelsen i stort. Hittills har hälften av alla nystartade teknikbaserade företag i Sverige fått någon form av STU-stöd. STU har också givits möjlighet att finansiera förstudier för småföretagen inom ramen för EUREKA-samarbetet. STU:s stöd till uppfinnare omfattar inte bara rådgivning, utbildning, förmedlingshjälp och stöd till utvecklingsprojekt. STU har också kontakt med landets ca 100 lokala uppfinnarföreningar och bedriver en allmänt innovationsfrämjande verksamhet med bl. a. uppfinnarpriser och näringsbidrag till innovatörer.

En särskild småföretagsfond har inrättats för att förse småföretagen med riskvilligt kapital. Sammanlagt 200 milj. kr. har avsatts till fonden. Norrlandsfonden och Industrifonden har genom beslut av regering och riksdag ålagts att i större utsträckning rikta sin finansieringsverksamhet till små och medelstora företag.

Regeringen har vidare medverkat i etableringen av en rad privatägda regionala investmentbolag. Regeringen har under de senaste fem åren också genom det regionalpolitiska stödet medverkat i finansiering av ca 2 300 små och medelstora företag till en sammanlagd summa av 2,5 miljarder kronor. Slutligen har särskilda branschfrämjande åtgärder genomförts till en sammanlagd kostnad av ca 570 milj. kr.

Regeringen har inrättat en särskild grupp för att arbeta med avreglering

och regelförenkling. Sådana åtgärder är av största betydelse för småföretagen. Inom skatteområdet har förenklingar genomförts bl. a. genom en samordning av uppbörden av källskatt och arbetsgivaravgifter samt genom slopad kommunal taxering för juridiska personer. Genom att det s. k. fribeloppet vid beräkning av vinstdelningsskatt har höjts från 0,5 till 1 milj. kr. har antalet företag som berörs av denna skatt minskat med närmare en tredjedel.

Det är med dessa olika typer av åtgärder – den allmänna ekonomiska politiken, riktade insatser, avreglerings- och förenklingsarbete – som regeringen framgångsrikt har arbetat för att utveckla de små och medelstora företagen. Det är den politik som regeringen lade fram i propositionen om näringspolitiken inför 1990-talet (prop. 1986/87:74) i våras och som riksdagen ställde sig bakom.

Regeringens småföretagspolitik har givit goda resultat. Preliminära siffror tyder på att investeringarna i småföretagen under år 1987 kommer att ligga på samma höga nivå som under 1986. Höstens s. k. småföretagsbarometer noterar den starkaste konjunkturuppgången under de tre år som barometern funnits. Det höga kapacitetsutnyttjandet väntas bestå liksom behovet av att öka sysselsättningen i småföretagen.

Under de senaste åren har antalet nyetablerade företag uppgått till mellan 16 000 och 19 000 om året. Sammanlagt har ca 70 000 nya företag tillkommit under de senaste fyra åren. Detta är rekord för Sverige. Konkursutvecklingen har vänt. Antalet konkurser ökade t. o. m. år 1986. Hittills under år 1987 har antalet konkurser minskat med 10 % jämfört med motsvarande tid under år 1986.

Vad gäller skattefrågorna vill jag bara nämna att det för närvarande görs en bred översyn av hela skattesystemet, bl. a. inom ramen för utredningen om reformerad företagsbeskattning. Jag är därför inte beredd att nu gå in på dessa frågor.

Vad gäller den sista frågan om internationaliseringen vill jag understryka att etablering och utveckling av småföretag är en nödvändig del av strukturomvandlingen, eftersom strukturomvandlingen bl. a. leder till att företag och produktområden slås ut. En mycket viktig del i regeringens näringspolitik är därför insatser för att stimulera utvecklingen inom de små och medelstora företagen och öka nyföretagandet. Även insatser inom ramen för regionalpolitiken har detta syfte. Samtidigt är det viktigt att se de små och stora företagen som delar i ett sammanhängande ekonomiskt system. Det är de stora industrikoncernerna som svarar för den största delen av exporten och de internationella kontakterna. En expansion inom de stora, internationellt inriktade koncernerna ger ofta betydande positiva effekter i de små och medelstora företagen genom att de ofta är underleverantörer till de större företagen.

Anf. 48 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Inledningsvis vill jag tacka industriministern för syret på min interpellation.

Det svenska näringslivet präglas i dag av en utveckling mot stark ägarkoncentration, ökande internationalisering, som har diskuterats tidigare

här i dag, och fortsatt strukturomvandling. Detta påverkar den regionala utvecklingen, vilket de senaste årens dramatiska folkflyttning har visat. De stora industriföretagens internationella beroende ökar, och det är bl. a. resultat av den exportledda expansion som regeringen har satt sin tillit till.

Regeringen har stimulerat de exportinriktade företagen, som ofta är stora och finns i landets koncentrationsområden. Men ökat beroende av storföretagen leder till att de krafter i ekonomin som verkar i riktning mot ökad koncentration också förstärks. I en sådan utveckling och med en sådan politik riskerar småföretagen att komma i kläm.

Småföretagens roll måste förstärkas och förbättras i förhållande till de stora företagen. Den situationen berör inte industriministern i sitt svar, som lämnar mycket övrigt att önska. I stället ägnas merparten av svarets tre och en halv sida åt historiebereskrivning. Det är mestadels en redovisning av de senaste årens beslut i riksdagen. En del av de besluten har centern medverkat till. Ökningen av antalet nya företag är i stor utsträckning ett resultat av utvecklingsfondernas tillkomst och av de åtgärder som gjordes på det näringspolitiska området i slutet av 70- och början på 80-talet.

Men, herr industriminister, jag har inte ställt interpellationen för att få veta vad som har hänt. Det känner jag till. Jag har ställt interpellationen för att få veta vad industriministern nu och framöver skall göra för att åstadkomma bättre villkor för småföretagen, för att minska ägarkoncentrationen och minska beroendet av ett fåtal stora företag. Tyvärr, fru talman, lämnar industriministerns svar på den punkten ingen uppgift om något nytänkande.

Industriministern hänvisar till utvecklingsfonderna och deras viktiga roll för de nya och de mindre företagen. På den punkten har jag ingen annan uppfattning än den industriministern har gett uttryck för här i dag.

Utvecklingsfonderna, som inrättades 1978 på initiativ av centern, har betytt och betyder mycket när det gäller service och finansiering för de mindre företagen. Jag måste emellertid konstatera att statens andel när det gäller fondernas administration släpar efter. Landstingen, som är utvecklingsfondernas andra huvudmän, svarar för en betydligt större andel av administrationsanslaget än vad staten gör. Här bör det ske en förändring. Klyftan mellan vad staten har gett och vad landstingen har gett har ökat de senaste åren. Staten måste ta ett ökat ansvar för fondernas administration, i synnerhet som det även i andra sammanhang har skett en kostnadsövertagning från staten till landstingen.

Sedan berör industriministern småföretagsfonden, som är en del av löntagarfondssystemet. Den fonden avstår säkert småföretagen från.

Löntagarfondssystemet innebär inget positivt för småföretagen. Det innebär en omfattande kapitalöverföring från små till stora företag, ofta belägna i expansionsområden. Det kapital som förs över från småföretagen, och alla andra företag för övrigt, bör i stället för att gå vägen över löntagarfonderna användas direkt ute i småföretagen. På det sättet skulle småföretagen få ekonomisk stabilitet, resurser till produktutveckling och nya affärsled. Även om fribeloppet för vinstdelningsskatten höjs till 1 milj.kr., vore det bäst för småföretagen om löntagarfonderna avvecklades. Det kommer centern att medverka till.

Sedan till skattefrågorna. Jag beklagar att industriministern går förbi den delen i interpellationen och hänvisar till en utredning. Med all respekt för utredningsväsendet borde ändå industriministern i dag kunnat ha en uppfattning om vad som behöver göras för att stärka småföretagen i förhållande till de stora och internationellt arbetande företagen. I en positiv småföretagsutveckling måste ingå åtgärder som reducere av arbetsgivaravgifterna, slopad förmögenhetsbeskattning och avskaffande av löntagarfondsavgifterna.

För att skapa fler jobb i de mindre företagen är det nödvändigt att sänka skatten på arbete. För småföretagare och egenföretagare är arbetsgivaravgifterna en tung börda. I vissa fall är också uttaget till arbetsgivaravgifterna orättvist.

Schablonavdraget på 3 000 kr. kan inte utnyttjas av den som är egenföretagare. För att skapa rättvisa bör t. ex. ett avgiftsfritt grundbelopp införas för löneavgiften. Jag vill därför fråga industriministern: Hur ställer sig industriministern till en reform på skatteområdet med det innehåll jag nyss har nämnt? Är industriministern beredd att minska skatte- och avgiftsbördan för småföretagen så att de gynnas i förhållande till de stora?

De mindre företagen beskattas generellt hårdare än de större. De har inte lika stora möjligheter till överföringar mellan olika bolag och till bokslutsdispositioner. 1985 betalade småföretagen 21,5 % av förädlingsvärdet i skatt, medan andra företag betalade 16,5 %. Den skillnaden är inte positiv, sett ur småföretagens synvinkel.

Det behövs en kraftfull satsning på de mindre företagen för att bl. a. kunna balansera det ökade beroendet av svenska, internationellt verkande företag. De mindre företagen måste främjas i förhållande till de stora för att ett fungerande näringsliv över hela landet skall kunna upprätthållas. Det är nödvändigt att så sker med hänsyn till den folkförflyttning som pågår.

Anf. 49 CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Industriministerns interpellationssvar är avslöjande. När regeringen skall redovisa vad den gjort för att skapa bra villkor för småföretagen blir det en flera sidor lång uppräkningslista av fonder, riktade insatser, branschfrämjande åtgärder, projektstöd och ännu fler fonder. Praktiskt taget varenda åtgärd bygger på att företagarna behöver stöd och anvisningar av politiker och fonddirektörer.

Enligt regeringens synsätt måste investeringarna styras av andra än företagen själva. Det är detta industriministern brukar kalla offensiv eller, som i dag, aktiv småföretagarpolitik. Jag menar att politikernas uppgift är en helt annan, nämligen att skapa förutsättningar för företagen själva att vara aktiva och offensiva.

I stället för att stapla stödåtgärder på varandra utanför småföretagarens kontorsdörr skall politikerna med generella medel förbättra deras villkor.

I stället för att detaljreglera och styra skall regering och riksdag ange de ramar som företagen har att rätta sig efter.

I stället för att dra in företagets vinster till centralstyrda fonder skall pengarna stanna kvar i företagen och göra nytta där.

Fru talman! En fråga i interpellationen, som industriministern undviker att

kommentera närmare, gäller koncentrationstendensen i svenskt näringsliv. Jag delar industriministerns uppfattning att man inte skall konstruera motsatsförhållanden mellan små och stora företag. Självklart är att de kompletterar och är beroende av varandra.

Samtidigt innebär regeringens politik att storföretagen gynnas. Det är en oundviklig följd av den förhandlingsekonomi som regeringen tillämpar. Den starke har lättare att ta för sig vid förhandlingsbordet.

Men också på en rad konkreta punkter missgynnas småföretagen. Ta t. ex. det här med långsiktighet och stabilitet i regelsystemet. När regeringen inte klarar det är det framför allt de mindre företagen som drabbas. De kan inte arbeta med samma riskspridning som storföretagen och de har inte heller samma resurser för att hålla reda på vilka förändringar som planeras i kanslihuset.

På samma sätt är det med byråkrati och krångel. Storföretag med särskilda personalavdelningar och bra kontakter kan alltid hitta rätt i regellabyrinten. För småföretagaren – som samtidigt är verkmästare, kamrer, personalchef, springpojke, verkställande direktör och en massa annat – för honom eller henne räcker tiden inte till. Risken för att omedvetet göra fel är stor, ofta med katastrofala följder.

Industriministern hade ett avsnitt om avreglering i sitt svar. Jag har tidigare sagt att den grupp regeringen har tillsatt inte förefaller att precis slita ihjäl sig. Det är inte särskilt mycket man åstadkommer. Regleringsivrarna i regeringen har under alla omständigheter fortfarande ett klart övertag över avreglerarna.

Nu försöker industriministern ta till ett litet trolleriknep. Först medverkar han aktivt till att kronan på verket i det socialdemokratiska regleringsarbetet, löntagarfondssystemet, införs. När regeringen sedan justerar fribeloppet något i samma fondsystem, ja, då tar man det till intäkt för att man är framgångsrik avreglerare. Först reglerar man riktigt ordentligt – sedan avreglerar man litet grand. Simsalabim har man åstadkommit en förenkling. Jag undrar, industriministern, om publiken går på tricket?

Folkpartiets politik för mindre och medelstora företag handlar om att förbättra villkoren generellt för deras verksamhet, t. ex. på skatteområdet.

- Sänkta marginalsatser och slopad förmögenhetsskatt på arbetande kapital är två av de viktigaste inslagen.
- Vi vill ge företagen fasta spelregler, så att man vet från den ena veckan till den andra vad man har att rätta sig efter.
- Vi vill slå vakt om näringsfrihet och etableringsrätt.

Vi kommer aldrig att kunna tävla med socialdemokraterna när det gäller att hitta på olika former av industripolitiskt stöd till småföretagen. Men vi har ett betydligt bättre program när det gäller att se till att stöden inte skall behövas!

Anf. 50 ERIK HOLMKVIST (m):

Fru talman! Industriministern tycks vara belåten när han redovisar den socialdemokratiska industripolitik som gäller småföretagen. Jag anser det i stället avslöjande hur socialistisk politik har utformats under de senaste åren.

Industriministern säger själv i svaret: "Regeringen har sedan år 1982 framgångsrikt genomfört en rad åtgärder för att stärka småföretagssektorn. Ett av de viktigaste instrumenten i småföretagspolitiken är de regionala utvecklingsfonderna. Staten, landstingen och berörda kommuner har strävat efter att successivt bygga ut organisationen och höja kompetensen och effektiviteten."

Utvecklingen – i landsting, i kommuner, och hos staten – har således inneburit att politikernas inflytande hela tiden har ökat och kommit att gälla när, var och hur småföretag får startas och vem som skall få bli egen företagare.

Bidrag har staplats på varandra: Stöd i hundratals olika former har införts. Det är faktiskt en djungel av insatser som i dag finns för företag att försöka orientera sig i.

Det senaste hugskottet – låt vara att den idén ännu inte har sjösatts – är det s. k. företagarkörkortet, som förhoppningsvis inte blir av. Det diskuteras på allvar som nästa steg mot en total statlig/kommunal kontroll av utvecklandet av de små företagen.

Jag vill ställa en fråga till industriministern: Kommer industriministern att medverka till den skisserade utvecklingen, som inte minst tycks vara angelägen för facket?

Industriministern redovisar att under de senaste åren 2 300 företag har startats med finansieringshjälp från regionala stödmedel. 2,5 miljarder kronor har satsats. Industriministern glömde däremot, anmärkningsvärt nog, att samtidigt tala om att antalet konkurser just i den typen av företag är mycket högt. Av 100 startade företag har inom loppet av tre år 60 gått i konkurs eller är på väg mot konkurs. 60 %, industriministern! Det visar en undersökning som gjorts inom statliga SIND.

Är det här en oroande utveckling, industriministern, med tanke på att det är skattemedel som gått upp i rök? Vilka åtgärder anser industriministern erfordras? Kanske moderata samlingspartiets riskgarantilån vore värt att studera närmare.

Thage G Peterson ger i dagens debatt sken av att regeringen förenklar och samordnar, exempelvis uppbörd av källskatt och arbetsgivaravgifter, och avreglerar arbetet i de mindre företagen. Sanningen är att det är först nu, efter en massiv kritik från näringslivet, som regeringen i någon liten och alldeles otillräcklig utsträckning gör reträtter när det gäller den här djungeln av byråkrati och hindrande lagstiftning, inte minst på skatteområdet – alltsammans sådant som den socialdemokratiska regeringen har infört successivt under ett antal år.

Industriministern säger att regeringens småföretagspolitik givit goda resultat. Utvecklingen under de senaste veckorna visar med all önskvärd tydlighet att det inte är den svenska regeringen som styr, inte ens vårt lands ekonomi. Börsen backade mer i vårt land än i övriga västländer. Vilken bedömning vill industriministern göra av det förhållandet? Den internationella högkonjunkturen har varit motorn i svenska företags utveckling. Behovet av att öka antalet anställda i småföretag resulterar alldeles för ofta i att nyanställningar inte kommer till stånd. Detta visar småföretagsbaromet-

rarna alldeles tydligt. Företagarna tror inte på framtiden med en socialistisk regering. Det är sanningen.

En form av inrikes emigration bland företagarna är resultatet av att man inte tror på framtiden. Kommer industriministern att medverka till att företagssektorn i vårt land belastas med högre skatter än i dag vid en kommande skatteomläggning? Det har framskyttat som ett alternativ från regeringens sida under den senaste skattedebatten.

Prot. 1987/88:34
30 november 1987

*Om åtgärder för att
främja småföretagan-
det*

Anf. 51 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Jag har en liten stillsam fråga till Eriksson, Eirefelt och Holmkvist: Om ni nu är så bra på småföretagspolitik och har så många goda förslag, varför tillämpade ni då inte er politik när ni hade chansen 1976–1982, då ni satt i regeringsställning? Varför satte ni under den perioden inte in alla era åtgärder, som ni anser att ni är så bra på? Jag sjuder av längtan att få höra ett svar på den frågan. Under den tiden hade er patentmedicin behövts. Allt gick ju snett under era regeringsår. Det har småföretagens egna organisationer erkänt och gjort utredningar om. Småföretagen har aldrig haft det så dåligt som under era regeringsår. Jag upplevde själv hur man på småföretagen klagade, vart jag än reste. Småföretagen hade inga order i sina böcker. Det var ingen aktivitet i ekonomin. När jag nu lyssnar till er tre då ni kritiserar regeringens småföretagspolitik och framhäver er själva, inställer sig osökt frågan: Varför satte ni inte in alla åtgärder då? Varför förde ni en annan politik?

Det är inte så enkelt att Per-Ola Eriksson kan skylla på Bohman och Erik Holmkvist kan skylla på Åsling. Ni satte inte in de åtgärder ni nu föreslår. Ni förde en helt annan politik.

Jag delar Christer Eirefelts uppfattning att det är en förlegad syn som Per-Ola Eriksson ger uttryck för när han sätter stora företag mot små, precis som om de skulle vara fiender. Så fungerar det inte.

I stället för att vara glada är nu Per-Ola Eriksson, Christer Eirefelt och Erik Holmkvist ledsna. Varför är ni ledsna? Jag kan inte ge något annat svar än att ni är ledsna för att det har gått för bra för småföretagen just nu. Ni tycker att industriministern staplar konkreta resultat på varandra här i riksdagen. Jag trodde att ni skulle vara glada, eftersom ni hävdar att ni står näringslivet nära. Jag trodde att ni skulle vara glada för att vi har ett rekord i nyföretagande med 70 000 nybildade företag under fyra år. Jag trodde att ni skulle vara glada över att vi har en högre aktivitet i ekonomin som medför att de små företagen har ett högt kapacitetsutnyttjande och en god lönsamhet. Jag förstår inte riktigt varför ni inte är glada över detta.

Jag delar Christer Eirefelts uppfattning att generella villkor är viktiga, men jag vill ändå påstå att de generella villkoren under senare år varit goda, t. o. m. mycket goda. Se bara på lönsamheten! Den har varit betydligt högre under senare år än under de borgerliga åren. Det måste väl vara resultaten som räknas – det som i dag är verklighet när det gäller småföretagspolitiken.

Trots allt vad Erik Holmkvist säger från riksdagens talarstol om den socialistiska politiken, är det ändå så att denna politik varit bra för företagarna i Sverige – även för småföretagarna. Jag har under senare tid varit ute på flera småföretagsträffar – två eller tre bara i förra veckan. Jag

möter ingen dysterhet. Jag möter ingenting av det som herrarna säger skulle vara som misslyckat i småföretagspolitiken. Tvärtom möter jag nöjda småföretagare, som pekar på en mängd saker som fört utvecklingen framåt. Det enda problem jag i dag möter hos småföretagare är bristen på arbetskraft. De tvingas i dag säga nej till åtskilliga order, därför att de inte har tillräckligt med arbetskraft.

Inte heller är bra för Per-Ola Eriksson – inte heller att Föreningsbankerna, som borde ligga Per-Ola Eriksson varmt om hjärtat, har tagit hand om småföretagsfonden, som byggts upp av löntagarfundsmedel. Jag tillmäter faktiskt Föreningsbankerna goda möjligheter att förvalta småföretagsfonden, så att den kommer att betyda alltmer för de små företagen i landet.

Den småföretagsbarometer som upprättas av Småföretagarnas riksorganisation och Föreningsbanken bekräftar faktiskt den positiva utvecklingen av småföretagen. Den småföretagsbarometer som småföretagen själva tillsammans med Föreningsbanken gjort i ordning visar att vi nu har den starkaste konjunkturuppgången under de tre år som småföretagsbarometern har funnits. Det är inte så dumt att få påpeka detta.

Jag vill understryka att regeringen noga följer småföretagarnas skattessituation. Regeringen har också vidtagit flera åtgärder för småföretagen. Som jag sade i mitt svar arbetar nu en utredning med en reformering av småföretagsbeskattning och även med förmögenhetsbeskattningen. Men hur svår den frågan är att lösa fann ni själva, när den borgerliga mittenregeringen 1982 avstod från att lägga fram ett förslag om reducering av förmögenhets-skatten, därför att man inte kunde hantera de olägenheter som blev följderna av en sådan reformering. Ni har ju själva gjort ett försök på skattcområdet, men ni har misslyckats med det liksom med så mycket annat.

Anf. 52 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! För att börja med förmögenhetsbeskattningen vidtog faktiskt de icke-socialistiska regeringarna en hel del åtgärder för att mildra konsekvenserna för småföretagen av förmögenhetsskatten.

Det råder inget tvivel om att småföretagen under slutet av 1970-talet började att utvecklas i positiv riktning, bl. a. genom tillkomsten av de regionala utvecklingsfonderna, bättre ekonomiska villkor och en ny företagsbeskattning. Därvid prioriterades de mindre företagen.

Jag hade hoppats på en avspänd debatt med industriministern om småföretagens situation. Men i vanlig ordning hemfaller han åt att raljera. Jag tycker att ämnet är för allvarligt för att man skall använda debatttiden till att raljera.

Jag är inte ledsen för att det går bra för småföretagen, något som industriministern påstod att jag skulle vara. Jag tycker faktiskt industriministern har anledning att be om ursäkt på den punkten. Jag har inte en enda gång sagt att jag är ledsen för att småföretagarna i dag har en bra produktion. Däremot kan jag vara ledsen över att det läggs skattebördor på småföretagen som är ganska tunga att bära.

Vidare har jag inte ifrågasatt Föreningsbankens förvaltning av småföretagsfonden. Jag har däremot ifrågasatt småföretagsfonden som en del av löntagarfondssystemet, som inte är bra för näringslivet i dess helhet.

Christer Eirefelt tog upp en viktig fråga, som också jag tagit upp i min interpellation, nämligen den ägarkoncentration som pågår inom näringslivet. Under de senaste åren har ett stort antal mindre företag, ofta familjeföretag, köpts upp av storföretagen eller av olika former av invest- mentbolag, som industriministern bidragit till att sprida ut runt om i landet.

Det korsvisa ägandet har ökat, och det har inneburit att ägarförhållandena i många företag i dag är svåra att överblicka. De företag som köpts upp har blivit fjärrstyrda. Besluten om företagets investeringar och produktutveck- ling fattas inte alltid på den ort där företagen har sin verksamhet, och de anställda inom dessa företag får därigenom inte samma inflytande som de skulle ha med en annan ägarsituation.

Jag ställde ett antal konkreta frågor på skatte- och avgiftsområdet till industriministern. Även om det pågår en utredning, herr industriminister, borde väl Thage G Peterson som ansvarig just för småföretagssektorn ha någon mening om i vilken utsträckning vi skall använda skatte- och avgiftsinstrumentet för att förbättra villkoren för småföretagen. Sänkta arbetsgivaravgifter, lägre sjukförsäkringsavgifter och grundavdrag på arbets- givaravgifterna som motsvarighet till schablonavdraget för löntagare skulle vara en viktig reform för småföretagarna, hantverkarna och dem som inte kan utnyttja schablonavdragen.

Anf. 53 ERIK HOLMKVIST (m):

Fru talman! Vad småföretagen egentligen vill skall jag tala om om en liten stund, industriministern. Jag är ganska övertygad om att det inte är det som industriministern får höra mellan skål och vägg.

Industriministern ger inga svar på frågor i dag. Debatten är på det sättet ganska haltande. Vad skälet härtill är skall jag inte uttala någon mening om, men det innebär i alla fall att industriministern är skyldig oss svar.

Jag vill från början slå fast att en tro på framtiden saknas hos de mindre företagarna. Låt mig försöka att beskriva varför den tron saknas.

Socialdemokratisk näringspolitik upplevs som ett hot. Vad som i dag karakteriserar de mindre företagarnas uppfattning om socialdemokratisk näringspolitik är att marginalsatserna är för höga. De måste sänkas. För att de löner som vi betalar ut skall bli rimliga, inte alldeles för höga för att vi skall kunna klara konkurrensen, behöver nuvarande löner sänkas. Företagarna vill ha avdragsbegränsningen åter. Det måste vara möjligt att få göra avdrag för dåliga affärer, lika väl som man skall skatta för de goda.

Man vill vidare, av naturliga skäl, avskaffa dubbelbeskattningen på aktieutdelningen i de mindre företagen. Sänk arvskatterna för att möjliggöra generationsskiftet! Inför lärlingsutbildning även i de små företagen! Det är synnerligen angeläget att det i t. ex. glesbygdslän, där det finns nästan enbart små företag, blir möjligt att lära upp personer som sedan skall ta anställning i de företag som det är fråga om.

Se över finansieringsformerna ytterligare! Avskaffa löntagarfonderna och inför inte nya, liknande sådana med annat namn! Avskaffa skatt på arbetande kapital i företagen, så att företagaren inte tvingas ta ut hundratu- sentals kronor för att klara skatten på arbetande kapital! Se över den nya PBL för att hindra politiker från att öka sitt inflytande i näringslivet! Säg nej

till etableringshinder av olika slag. Medverka till att regler blir fasta och något att lita till! Vad gäller skatter, avgifter etc.: Medverka till att öka regeringens förståelse för de mindre företagens situation! Det är dessas tro på framtiden som avgör om vårt land skall utvecklas. Det är inte i de stora företagen som den utvecklingen avgörs.

Anf. 54 CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Det måste vara ett ganska underligt urval av företag som industriministern besöker. Jag hör nämligen väldigt många – och det har jag gjort hela tiden – positiva omdömen om den politik som fördes under de icke socialistiska åren i regeringen.

Det går också att peka på en rad insatser som förbättrade villkoren för småföretagen. De var naturligtvis inte så spektakulära som de instrument som nu används, dvs. de som industriministern brukar kalla för offensiva och aktiva insatser. Det handlar ju om den uppräknings av fonder och insatser som leds av politiker, tjänstemän och fondansvariga.

Nej, jag är inte heller ledsen över att det i stora stycken är en fin situation för många av våra småföretag. Men jag tror inte heller, industriministern, att man hjälper någon genom att inte se de problem som fortfarande finns. Jag tror att det är livsfarligt att slå sig till ro med att vi har goda förutsättningar just nu, och inte utnyttja dem för de tider som kommer härnäst.

Industriministern pekar också på vad som sägs i småföretagsbarometern. Jag har också suttit och läst i den. Jag har emellertid svårt att göra det med så färgade glasögon som Thage Peterson använder i sammanhanget. Det finns faktiskt en rad farhågor redovisade i den. Det syns tydligt att företagen är mycket försiktiga när de talar om framtiden. De räknar med en sämre orderingång för 1988 än de har nu. Man säger att vart femte företag planerar att öka sysselsättningen. Jag vet inte om det är särskilt optimistiskt, industriministern. Man slutar sin sammanfattning med följande: Den sammanvägda konjunkturvariabeln för alla småföretag pekar nedåt i prognosen för våren 1988.

Detta säger jag inte vare sig för att göra industriministern ledsen eller för att göra våra många duktiga småföretagare ledsna, utan därför att jag tror att det är farligt att blunda för de farhågor som finns.

Vi har fortfarande mycket som bromsar investeringarna och alldeles för många regleringar. Vi har en snårig arbetsmarknadslagstiftning som bl. a. småföretagsbarometern ofta tar upp. Den redovisar att trots att det finns ett utrymme för expansion och nyanställningar så utnyttjar småföretagen inte det.

Vi har en bristande rörlighet på arbetsmarknaden som också är besvärlig. Vi har vidare en bristande förståelse för småföretagens villkor, som ofta gör att den enskilde företagaren undviker att expandera. Det ger helt enkelt för liten utdelning och för mycket arbete att göra en nyinvestering och utveckla sin verksamhet. Framför allt är nyföretagandet i de tillverkande småföretagen sämre än tidigare, vilket jag tycker är oroande.

Anf. 55 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Per-Ola Eriksson tog upp frågan om uppköp av familjeföretag. Jag skall ge honom några fakta.

Så gott som alla små och medelstora industriföretag är i privat ägo. 90 % av alla företagen med anställda kan klassificeras som familjeföretag.

Industriverket gjorde en utredning för ett år sedan. Av den utredningen framgår att uppköpet av familjeföretag i stor utsträckning varierar med konjunkturen. Antalet uppköp har därför ökat under de senaste årens högkonjunktur.

I det sammanhanget är det viktigt att komma ihåg att de uppköpta företagen dock utgör en mycket liten andel – bara 1 % – av det totala antalet små och medelstora industriföretag.

Jag kommer nu till en viktig slutsats som industriverket gör. Utredningen visar att drygt hälften av uppköpen görs av andra familjeföretag. Det är således andra familjeföretag som köper upp familjeföretag. Köparföretaget är ofta beläget i geografisk närhet till det uppköpta företaget. Utredningen visar att det i regel endast görs små förändringar i företagets verksamhet och sysselsättning efter uppköpen. De motiv man anger för att sälja företaget är ofta personliga – ålder osv. Mer sällan anges skatteskäl. Dessa fusioner medverkar således inte till någon nämnvärd ägarkoncentration i näringslivet, enligt industriverkets utredning. Därför bör Per-Ola Eriksson justera sin argumentation på denna punkt. Jag skall gärna till Per-Ola Eriksson överbringa den utredning som industriverket gjorde för cirka ett år sedan.

Jag skall senare föra ytterligare en debatt med Erik Holmkvist, men jag skall ändå redan nu säga något till honom beträffande hans påstående att framtidstron hos småföretagen saknas. Hur kan det då komma sig att investeringarna i småföretagen under de senaste åren har ökat med 30–35 %? Investeringar är ju ett uttryck för framtidstro. Har Erik Holmkvist aldrig funderat över vad det beror på att småföretagen investerar så pass mycket? Har inte det just med framtidstron att göra? Jag tycker att även Erik Holmkvist kan justera sin argumentation något om han ser på resultaten under de gångna åren.

Vad än Eriksson, Holmkvist och Eirefelt säger så har läget förbättrats inom den svenska industrin och inom tjänsteföretagen under senare år. Sverige har faktiskt flyttats uppåt på listan över länder med hög internationell konkurrenskraft. Jag kan då peka på industriproduktion, lönsamhet, soliditet, nyföretagande och mycket annat. Det betyder inte att jag, när jag återger verkligheten och pekar på resultaten, förnekar att det finns problem och svårigheter. Det finns problem och svårigheter både för stora företag och för små företag. Jag har aldrig stuckit under stol med att jag anser att just den ökande kostnadsutvecklingen är ett mycket stort problem för svenskt näringsliv och att vi måste bringa kostnadsutvecklingen under kontroll. Vi kan i vårt land inte ha större prisökningar än vad våra närmaste konkurrentländer har. De regionala obalanserna är i dag ett flaskhalsproblem för industriell tillväxt och expansion. Bristen på yrkesarbetare är ett annat problem som både små och stora företag upplever.

Det är således klart att jag skulle kunna rada upp väldigt många problem, men det får väl ändå tillåtas mig att notera att företagsklimatet i Sverige är

bättre än på länge. Detta har också småföretagsbarometern gett uttryck för. Det är alltså inte mina ord, utan den texten skriver Småföretagens riksorganisation och Föreningsbanken själva. Men den är alltså positiv när det gäller företagsklimatet och de senare årens utveckling i Sverige. Det är naturligtvis detta som gör att småföretagen landet över nu känner att de har en bra skjuts på verksamheten och att de kan hysa framtidstro och optimism.

Jag tillåter mig att säga att detta står i djup kontrast till hur det var under de borgerliga åren då det var dysterhet och tomma orderböcker, och då företagen varken investerade eller planerade för framtiden. Jag ber om ursäkt om jag har sårat P-O Eriksson på den punkten, men jag framhåller ju ändå hur det i realiteten var och är. Jag känner P-O Eriksson som en person som tål att höra sanningen, och det utgår jag från att han tål också när det gäller dessa punkter.

Jag hävdar således, fru talman, att vi har haft framgång med småföretagsverksamheten och att vi har lagt om politiken på ett sådant sätt att den främjar expansion och tillväxt. Det kan bero på att vi tillmäter småföretagen utomordentligt stor betydelse. Jag hyser stor uppskattning för det arbete som småföretagare landet över utför. Att vi har haft framgång med småföretagsverksamheten beror på att vi har mycket av god småföretagstradition i vårt land som vi skall vara ytterst rädda om.

Anf. 56 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Jag är inte så känslig att jag blir sårad av industriministern. Men när industriministern kommer med påståenden som jag inte har fällt, då har jag anledning att säga att industriministern bör be om ursäkt.

Jag har anledning att vara optimist och glädes mig åt framgångarna för småföretagen, jag lika väl som industriministern. De miljoner anställda som finns i företag med mindre än 200 anställda och de 350 000 som är anställda i företag med mindre än 10 anställda är ytterst värdefulla för att vi skall kunna ha en väl fungerande regional utveckling. Vi skulle behöva fler småföretag. Vi skulle behöva många fler egenföretagare för att balansera en strukturrationalisering i storföretagen – vi har tidigare i dag diskuterat den strukturrationalisering som pågår inom en del av den statliga industrisektorn.

Nu är det inte fråga om att det går bra för småföretagen i dag, för vi befinner oss faktiskt i en internationell högkonjunktur, och det har vi gjort ett antal år. Det verkar närmast som att industriministern är förvånad över att det går bra. Det är inte jag, därför att vi har fått draghjälp av omvärlden. Det är oerhört viktigt att vi ger småföretagen bättre ekonomiska villkor för att också de skall kunna klara törnarna då konjunkturen vänder ned, och det gör den förr eller senare. Det pekar ju småföretagsbarometern på, och även andra instrument. Om vi får ett stort antal mindre företag kan vi minska sårbarheten. Vi kan lättare utvärda konjunktursvackorna med ett näringsliv som baseras på småföretagen än med ett näringsliv som baseras på ett fåtal stora företag. Mot den bakgrunden tycker jag att vi skall främja småföretagen i förhållande till de stora.

Utän tvivel bidrar många mindre och medelstora företag till att maktkoncentrationen motverkas och att inflytandet i näringslivet förbättras för de anställda. Jag är medveten om SIND-utredningen, för jag sitter själv i

SIND:s styrelse. Den pekar på att ett antal företag har köpts upp av andra. Om ett litet familjeägt företag köps upp av ett annat familjeägt företag, innebär det visst en maktkoncentration. Visst innebär det också att ett mindre antal människor kan vara med och påverka utvecklingen. Jag menar att vi måste forma en småföretagspolitik som tar vara på innovationerna i näringslivet – den tekniska utvecklingen och de nya affärsidéerna – och balanserar strukturrationaliseringen i de stora företagen.

Avslutningsvis hoppas jag att industriministern använder sin särskilda replikmöjlighet för att svara på de frågor om skatte- och avgiftssystemet och på de konkreta frågor som jag ställde i mitt första inlägg och som jag upprepat nu två gånger.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 57 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Det företagsklimat som skapats av den internationella högkonjunkturen är naturligtvis bra. Men det regeringsstyrda klimatet är det betydligt sämre ställt med, Thage Peterson.

Det är riktigt att investeringarna har ökat, och det är glädjande. Men detta har också skett från en mycket låg nivå. Industriministern kommer säkert ihåg att inte minst finansministern och LO:s ordförande var mycket kritiska för inte så länge sedan för att investeringarna var på en mycket låg nivå. Man trodde att man skulle kunna styra dem med hjälp av tvångsinsatser. Ökningen av antalet anställda i tillverkande småföretag är dess värre faktiskt ganska liten i vårt land i förhållande till ökningen i jämförbara länder. Siffran ligger ganska konstant, till skillnad från vad som är fallet i många andra länder, där den ökar mycket kraftigt.

Jag skall använda de sista minuterna av min taletid till att visa ett praktiskt exempel på att man inte tänker på hur åtgärderna i propositionen om beskattning av naturaförmåner drabbar småföretagen på ett annat sätt än de stora företagen.

För det första är det alldeles uppenbart att småföretagen drabbas, därför att de inte har egna anläggningar så som stora företag har. Småföretagens anställda får alltså en skatteskärpning.

För det andra slopas rätten till avdrag för privata sjukförsäkringar. Också det innebär stora svårigheter i det lilla företaget, därför att nyckelpersonerna där är så oerhört viktiga. Man måste till varje pris försöka se till att anställda håller sig friska och krya. Detta innebär sådana svårigheter för det lilla företaget som det stora inte drabbas av.

För det tredje är det här ett nytt och krångligt system, med nya krav på uppgiftsutlämnande, som kommer att ta tid från småföretagarna – tid som de egentligen skulle behöva för att klara sin produktion och sitt företag.

Anf. 58 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Industriministern måste ha klart för sig en sak när jag gör mig till tolk för vad små företagare tycker och tänker. Min andra hemvist, förutom den politiska, är nämligen just hos småföretagare och deras

organisationer och företag. Jag känner dem mycket väl, jag känner strömningarna mycket väl, och jag vet deras innersta tankar. Detta ifrågasätter jag om industriministern någonsin haft möjlighet att lära sig.

Investeringarna har ökat, säger industriministern. Det har de visst gjort. De har ökat med 30 % enligt industriministern – det är en siffra som jag inte kan kontrollera nu – men det har skett från en låg nivå. Vi skall också ha i minnet att detta har skett under en högkonjunktur. Det har varit den längsta högkonjunktur som vi haft på mycket lång tid. Det innebär att företagen för att över huvud taget kunna vara kvar på marknaden måste investera.

Företagen nyanställer inte – inte i den omfattning som de skulle kunna göra. Jag talar om inrikes emigration, och det är ett faktum. På många håll säger man: Vi skulle kunna anställa folk, vi skulle kunna expandera och bygga ut, men vi vet inte vad som händer runt hörnet, och vi vågar inte lita på att socialistisk näringspolitik låter oss vara fria, självägande företagare. Och företagen lever ju i vårt land, så det vore anmärkningsvärt, om man inte försökte hålla företagen rullande trots allt.

En punkt till borde jag ha tagit med i mitt förra inlägg, men jag hade inte tid till det. Det vill jag nu avsluta det här anförandet med.

Det gäller de mindre företagarnas uppfattning i EG frågan. Den har stor betydelse för många små företag där EG:s normer är mycket svåra att komma till rätta med, om vi inte i vårt land ser till att ha samma normer.

Avreglera och öka de privata etableringarna inom den offentliga sektorn, säger man – det gäller barnomsorgen, äldreomsorgen, sjukvården och den kommunala servicen i stort – så att vi utvecklas i takt med övriga Europa inom de här områdena. Och medverka till att Sverige ges möjligheter att utvecklas i takt med EG – inom näringslivet med olika normer, inom lagstiftningen och i fråga om den sociala servicen till människor.

Om vi får industriministern att verka i den riktningen är jag övertygad om att företagen, små och stora, kommer att känna sig mer tillfreds.

Anf. 59 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Till Per-Ola Eriksson vill jag säga: Det är viktigt att vi hjälper de små företagens ägare att kunna behålla sina företag. Det är därför småföretagspolitiken haft en mängd insatser, både generella och selektiva, för att hjälpa till. Det har hjälpt investmentbolag, småföretagsfonden och mycket annat. Det är då viktigt att vi står på de små företagens sida och att vi inte utan vidare accepterar en utveckling där de stora företagen glupskt sväljer de små.

Jag skall vara ofin nog att peka på ett par inkonsekvenser i Christer Eirefelts argumentation. Han noterade för det första att investeringsökningarna i små företag skedde från en mycket låg nivå. Det är riktigt, men det var ju utgångspunkten efter de borgerliga åren. Den låga nivån hade ni åstadkommit med er politik. Detta faktum har jag ingen annan uppfattning om. Men klagomålen på den låga investeringsnivån får ni framföra på annat håll.

För det andra säger han att den internationella konjunkturen har haft betydelse för den positiva utvecklingen. Det accepterar han, men inte att regeringens näringspolitik eller ekonomiska politik skulle ha haft betydelse.

Andra industriländer i Europa har faktiskt inte haft vår positiva utveckling. Men de har likväl levt under samma internationella konjunktur och borde i så fall också ha haft den draghjälp. Jag hävdar naturligtvis att vår ekonomiska politik och näringspolitik inte har saknat betydelse för den positiva utveckling som vi har haft för småföretagen.

Erik Holmkvist har en övermåga inställning när det gäller erfarenheter från näringslivet. Jag vet inte om det är jag eller Erik Holmkvist som har mest erfarenhet från näringslivet. Jag var under några år verkställande direktör i Folkets Hus-rörelsen och Folkets Hus-koncernen, med en mängd småföretag. Jag tog då del i småföretagens problem och glädjämnen. Jag tror inte att det är detta som behöver vara utgångspunkten. Men det var en rik och nyttig erfarenhet som jag inte har velat vara utan i mitt arbete som industriminister.

Vad Erik Holmkvist tydligen inte kan smälta är att jag har rapporter från småföretagsträffar – jag kan göra en stor lista till Erik Holmkvist över var någonstans jag har varit och besökt små företag – där det har givits uttryck för optimism och framtidstro hos de svenska företagen. Om inte Erik Holmkvist tror på detta, får jag väl bjuda honom med på en kommande träff, så att han får lyssna på de rapporter som kommer in.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1987/88:84 om sysselsättningen i Norrbotten

Anf. 60 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Erik Holmkvist har i en interpellation frågat mig vilka åtgärder jag vidtagit och vilka ytterligare åtgärder jag planerar att vidta som kan medverka till att ersätta de ca 3 000 jobb som kommer att försvinna inom loppet av tre fyra år i Norrbottens basindustrier – företag där staten som ägare och arbetsgivare har ett särskilt ansvar.

Tyvär är detta inte första gången basindustrierna i Norrbottens län kommer att drabbas hårt. Jag vill inleda med att kort redogöra för de omfattande åtgärder för utveckling av länet som riksdagen på regeringens förslag beslutade om våren 1983. Åtgärderna motiverades då främst av de nedskärningar LKAB tvingades till i Kiruna och Gällivare kommuner. Kostnaden för åtgärderna beräknades till sammanlagt 4 miljarder kronor under en treårsperiod. Det var främst arbetsmarknadspolitiska åtgärder för de människor som berördes av neddragningarna inom LKAB, SSAB och ASSI, men också utvecklingsinsatser för dessa företag. Socialavgifterna för företagen sänktes med 10 procentenheter i länet, och i Svappavaara blev det full befrielse från avgifter under en tioårsperiod. Ett flertal åtgärder för företagsutveckling har genomförts. Vidare ingick satsningar på forskning och utbildning vid högskolan i Luleå och i malmfälten med anknytning till bl. a. rymdområdet. Taxorna för datakommunikation sänktes i den norra länsdelen och Malmfältens Finans AB bildades.

Vidare har en kraftig förstärkning av de ordinarie regionalpolitiska insatserna genomförts under de senaste åren. Anslaget för regionala utvecklingsinsatser i Norrbottens län har ökat från 51 milj. kr. budgetåret

1982/83 till 105 milj. kr. för innevarande budgetår. Totalt har länsstyrelsen fått över 400 milj. kr. under de senaste sex åren för regionala insatser i Norrbotten.

Regeringen kommer att senare lägga fram ett nytt utvecklingsprogram för Norrbottens län. Särskild hänsyn kommer då att tas till att statliga arbetsplatser försvinner i Kiruna, Gällivare, Luleå och Kalix. Programmet kommer att utarbetas i nära samverkan mellan regeringen och berörda intressenter i länet. Det gäller t. ex. länsmyndigheter, kommuner, näringslivet och fackliga organisationer. Eftersom beredningsarbetet pågår är jag inte nu beredd att närmare kommentera innehållet i programmet.

Anf. 61 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret från industriministern på min interpellation.

I sitt svar säger industriministern: "Jag vill inleda med att kort redogöra för de omfattande åtgärder för utveckling av länet som riksdagen på regeringens förslag beslutade om våren 1983. --- Det var främst arbetsmarknadspolitiska åtgärder för de människor som berördes av neddragningar inom LKAB, SSAB och ASSI ---."

Detta var vad den socialdemokratiska regeringen förmådde 1983: arbetsmarknadspolitiska åtgärder, traditionella sådana, egentligen utan någon tillstymmelse till långsiktiga och industripolitiska insatser. Jag skall inte säga att inte något av sådana insatser fanns med, men det var ytterst blygsamt och helt otillräckligt. Satsningarna i dag är av liknande karaktär. När det gäller pengar till länsstyrelserna säger industriministern att regeringen arbetar på ett nytt utvecklingsprogram för Norrbotten. Mer kan jag inte säga i dag, fortsätter han. Man har en utredning som arbetar *nu*, trots att situationen varit känd i årtal. Efter tio till tolv år kommer Norrbotten att ha förlorat 9 000 industrijobb i den statliga basindustrin, där takten i nedläggningarna inte avtagit utan tvärtom. I det läget säger industriministern att man arbetar på ett nytt utvecklingsprogram för Norrbotten. Läser jag rätt? Står det utvecklingsprogram, eller är det avvecklingsprogram som industriministern menar?

Under eran med socialdemokratiska regeringar och paketlösningar har vi stadigt förlorat tusen arbetstillfällen årligen vid våra industrier i Norrbottens län, vid de statliga basindustrierna. Förklara detta faktum, industriministern! Tusen man per år har fått gå! Ett totalt misslyckande för socialdemokraterna är på väg i vårt län.

Sanningen om de statliga basföretagen är i dag att de är på väg att dra sig ur Norrbotten. Socialdemokraterna avindustrialiserar Norrbottens län – inte medvetet, för all del, men genom sin dokumenterade oförmåga att utveckla, genom sin totala brist på strategi och genom sin avsaknad av den alldeles nödvändiga entreprenöranda som är grundförutsättningen för att lyckas med ett företag.

De statliga företagen har under alla år bara "rullat tummarna" vid sina basindustrier. Vart tog t. ex. alla löften om vidareförädling inom skogsindustrin vägen? Gång på gång har sådana insatser utlovats. Gång på gång har vi blivit lurade.

Några få man i Karlsborg har fått arbete. Det har vi diskuterat i en tidigare debatt. Vid SSAB har strukturförändringarna kommit att helt utarma alla möjligheter till vidareförädling.

Var är det statliga ansvaret vid nedläggningarna av verksamheterna i Norrbotten? Thage Peterson riktar ofta kritik mot de privata företagen. Den kritiken är ofta hård i sådana sammanhang. Men nu måste Thage Peterson upp till bevis av sin egen förmåga.

I ett annat interpellationssvar har industriministern sagt följande: "Regeringen har inga formella möjligheter att förhindra att ett företag, efter lagstadgat samråd med de anställda, beslutar om nedläggning av en produktionsenhet. Min uppfattning är dock att företag i sådana situationer har ett mycket stort ansvar att medverka till att de negativa sysselsättningskonsekvenserna mildras. Ingår företaget dessutom i en stor koncern är möjligheterna att göra betydande insatser större."

I Norrbotten väntar vi alla otåligt på besked om vilka stora företagsetableringar staten skall presentera med anledning av vad som hänt i höst och vad som hänt under åren som gått. Statens ansvar har ju funnits långt tidigare än bara just nu, ett ansvar som jag menar att staten aldrig till fullo har tagit. Upp till bevis, Thage G Peterson!

I samband med Norrbottenspaketet 1983 sade Thage Peterson: "Nu får Norrbotten klara sig självt." Hur skall vi tolka det i dag? Det tror jag att norrbottningarna vill veta.

I dag är facket i Norrbotten upprört. "En knuten näve i bordet i stället för i byxfickan", säger de. "När det är kris i Uddevalla, Malmö och Bergslagen håller man på att dräpa sig i kanslihuset med att lova allt möjligt – – – men inte ens tid för ett besök i Norrbotten och ASSI hade industriministern." Detta var upprörda ord från fackliga representanter i Norrbottenstidningarna i lördags.

Jag skulle vilja fråga: Vill industriministern vara med om att de statliga företagen – inte bara i Norrbotten – börsintroduceras, så att vi får ta med privata intressen och så att vi får ett ökat kunnande och ökade möjligheter till billigt kapital över börsen? I annat fall är snart Norrbotten utan basindustrier inom malm-, stål- och skogsområdena. Vi har bara några få år på oss, med den takt socialdemokratisk industripolitik marscherat tiden efter 1982.

Anf. 62 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Det är något av Norrbottens dag i riksdagen den här dagen. Debatten speglar förstås den oro som många i Norrbotten känner över utvecklingen, med avveckling av arbetstillfällena och företag.

Fullt så nattsvart som Erik Holmkvist försöker teckna den är väl ändå inte bilden av Norrbotten. Jag fick ett tag intrycket att vi inte befann oss i samma län, trots att våra bostadsadresser visar att vi gör det. Det finns ändå vissa ljuspunkter i Norrbotten, som det finns anledning att framhålla. Det finns en tilltagande satsning på ny teknik – exempelvis elektronik, data, satellitbilder – som är fina ljuspunkter i det norrbottniska näringslivet.

Man kan dock inte komma ifrån att folkförflyttningen från Norrbotten har varit stor de senaste åren. I dag bor det ungefär 4 500 färre människor i Norrbotten än för fem sex år sedan. Andra kvartalet i år hade vi visserligen en

befolkningsökning, och vi såg en strimma av hopp att utvecklingsvinden skulle ha vänt i en annan riktning. Men den förhoppningen grusades när befolkningsstatistiken för tredje kvartalet kom. Det är alltjämt de unga som flyttar. Befolkningen blir allt äldre, och länet kommer allt längre bort från det befolkningsmål som en enhällig riksdag beslutade om 1982. Hur allvarlig situationen är visades bl. a. i höstas i Pajala kommun, där man fokuserade problemen kring den skeva könsfördelningen på sitt speciella sätt.

Också långtidsutredningen har pekat på en ganska dystert utveckling för Norrbotten om inget händer. Länet som helhet kanske behåller befolkningstalet, men inlandsregionen kommer att få svårigheter. Därför behövs det konkreta åtgärder.

Industriministern hänvisade till länsanslaget. Det hade jag faktiskt väntat ganska länge på. Nog kommer den tid då industriministern pekar på hur länsanslaget har ökat, trots att det var industriministern vi körde över i våras när vi höjde anslaget.

Inom kort kommer ett nytt Norrbottenspaket att presenteras. Det är en beställning från riksdagsmajoriteten i våras. Jag vill skicka med några punkter, som bör ingå i ett sådant paket.

1. Jag tycker vi skall fortsätta på vägen mot sänkta arbetsgivaravgifter men låta de sänkta arbetsgivaravgifterna komma alla företag till del i stödområde A och B, inte bara det fåtal som det nu är fråga om. Vi bör se till att få en ordentlig differentiering av arbetsgivaravgifterna. Vi har för centerns del pekat på hur det kan komma att se ut över hela landet om man exempelvis bibehåller den arbetsgivaravgiftshöjning som är beslutad i riksdagen och omvandlar den till en regional överhettningsavgift i storstadsområdena, på precis samma sätt som industriministern talat om tidigare.
2. Vi måste fortsätta satsningen på rymdteknik. Detta tycker jag regeringen i ett kommande paket skall lägga stor tyngd på.
3. Det behövs ökade resurser till de branschprogram som gäller för skogsindustrin för en vidareförädling av skogsråvaran inte bara i inlandsregionerna utan även vid kusten. Det har vi berört tidigare i dag.
4. Med all respekt för den sittande regionalpolitiska utredningen, som skall ta hänsyn till skatte- och avgiftssystemet, energivinster osv., är det ändå hög tid att börja titta på i vilken utsträckning vi kan använda Vattenfalls vinster för att investera i det norrbottniska näringslivet.
5. Det erfordras investeringar i vägar och kommunikationer. Jag blir orolig när jag ser i planerna för de närmaste tio åren hur vägenslagen i Norrbotten kommer att minska. Ett ordentligt vägbyggnadsprogram skulle behövas, inte minst för inlandet, som kan stimulera till företagsetableringar och få ut viktiga råvaruresurser från inlandet, och även för att stimulera exportindustrin.
6. Industriministern bör ta tillfället i akt och under rådande högkonjunktur sätta sig ned och tala med företrädare för ett antal större industriföretag. Inom ramen för offertstödsprincipen bör industriministern förmå företagen att etablera verksamheter i Norrbotten.
7. Det måste till en förstärkning av den kommunala skatteutjämningen. Det kan tänkas att detta inte skall ingå i ett speciellt Norrbottenspaket, men

den här biten är oerhört angelägen när det gäller att åstadkomma en positiv regional utveckling. Det är otillfredsställande att se hur ojämnt fördelad skattebördan är mellan olika regioner i det här landet.

8. Det behövs en bättre helhetssyn beträffande de olika åtgärder som riksdag och regering samt statliga myndigheter och verk vidtar. Många gånger saknar vi i dag en sådan helhetssyn. Därför går ibland ett beslut stick i stäv med andra, vällovliga beslut och även ambitioner på det regionalpolitiska området.

Varje beslut som tas i riksdag och regering eller hos verk och myndigheter måste enligt min mening prövas utifrån ett regionalpolitiskt perspektiv. Vidare måste regional balans vara ett övergripande mål för den ekonomiska politiken.

Ja, det här var några tankegångar som jag tycker att industriministern bör ha med sig inför det fortsatta arbetet efter årsskiftet i departementet med ett paket för Norrbotten.

Anf. 63 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Erik Holmkvist ger människorna i Norrbotten en falsk bild av utvecklingen där samt en felaktig bild av regeringens insatser i Norrbotten. Jag skulle vilja säga till Erik Holmkvist att det är litet farligt att medverka till att sprida dysterhet och pessimism – särskilt om man gör det på falska grunder.

Det hedrar Per-Ola Eriksson att han tog avstånd från Erik Holmkvists uttalanden. Per-Ola Eriksson sade t. o. m. att han uppfattade debatten så, att Erik Holmkvist och han inte talade om samma län.

Jag vet inte riktigt vilka syften Erik Holmkvist har. Han står här i talarstolen och sprider medvetet lögn, som han borde hålla sig för god för att sprida. Han säger att jag inte skulle ha besökt Norrbotten. Men jag var i Norrbotten på en tvådagarsresa den 9 och 10 september och besökte malmfälten. Jag träffade representanter för samtliga kommuner i Norrbotten och diskuterade utvecklingsprogrammet. Vidare har jag sett till att representanter för statssekreterargruppen rest omkring i Norrbotten. En lögn blir inte sanning, Erik Holmkvist, bara därför att den upprepas i riksdagens talarstol! Erik Holmkvist borde, som sagt, hålla sig för god för att komma med sådana här beskyllningar.

Sedan är det litet märkligt att höra en företrädare för moderaterna tala så väl om statens ansvar, om statliga åtgärder och statliga ingripanden. Det är någonting nytt att moderaterna vill lägga ett så stort ansvar på staten när det gäller näringslivets utveckling. Erik Holmkvist uttalar sig på det här sättet, därför att han vet att det privata kapitalet inte har gjort några insatser för Norrbotten. I debatt efter debatt har jag frågat: Var finns de privata företagen? Hur är det med Erik Holmkvists egna initiativ när det gäller att utveckla Norrbotten?

I regel brukar ni moderater komma med lyriska lovsånger. Ni brukar säga: Släpp näringslivet fritt, så ordnar sig allt till det bästa!

Vi har sänkt arbetsgivaravgifterna i Norrbotten – som en del av Norrbottensinsatserna – och i Svappavaara har man inga avgifter alls. Jag har dock

hittills inte sett den ström av kapital, investeringar och nya jobb som enligt moderaternas vanliga argumentation borde ha funnits. Moderaterna brukar ju säga: Sänk skatterna, så blomstrar näringslivet! Det har vi också gjort i Norrbotten. Men var är då det privata näringslivet? Sanningen är ju att det privata näringslivet sviker Norrbotten.

Sedan flera tidigare debatter har jag en öppen fråga till Erik Holmkvist: Vad har Erik Holmkvist gjort för att förmå sina vänner i det privata näringslivet att satsa på Norrbotten? Nu talas det plötsligt bara om statens ansvar. Men även en moderat måste fråga sig hur det skall gå för Norrbotten. Erik Holmkvist säger att man väntar på statliga företagsotableringar. Men var finns det privata näringslivet och de initiativ som borde komma i Norrbotten?

Staten har tagit sitt ansvar för Norrbotten. Utan de statliga företagen i Norrbotten skulle Norrbotten nämligen inte haft mycket till utveckling. Staten har också tagit ett tillräckligt ansvar för neddragningar som de statliga företagen har tvingats till. Norrbottenspaketet 1983 var en gigantisk satsning utanpå alla normala regionalpolitiska satsningar. Därför är en fråga till Erik Holmkvist: Hur skulle situationen ha sett ut i Norrbotten utan den statliga regionalpolitiken?

I ett inlägg i Dagens Eko i går kväll ställde reportern en fråga till en person som intervjuades: Vad tror du det är som gör att de satsat på ställen som Malmö och Uddevalla och glömt bort Norrbotten? Det var en okunnig fråga. Regeringen har verkligen satsat på Norrbotten, men det är också viktigt för uppslutningen i regionalpolitiken att samhället ställer upp med stöd även på orter som har strukturproblem – även i Uddevalla och Malmö. Det är en förutsättning för att få till stånd en långsiktig uppslutning kring de regionalpolitiska insatserna i norra Sverige.

Jag vill också understryka att det är viktigt att påpeka att satsningarna i Uddevalla och Malmö skedde med särskilt anvisade medel vid sidan av de ordinarie regionalpolitiska anslagen. Regeringen har satsat mångdubbelt större belopp i Norrbotten än i Uddevalla och Malmö tillsammans. I Uddevalla var det fråga om en tvåårig satsning och i Malmö en ettårig satsning, medan det i Norrbotten däremot är fråga om en pågående satsning, varvid en stor del av de regionalpolitiska medlen hamnar i Norrbotten.

Norrbottensinsatserna 1983 uppgick till 4 miljarder. Om jag sedan räknar vad som har beviljats i lokaliseringsbidrag och sysselsättningsstöd kommer jag upp i 1 miljard till. Räknar jag med vad sänkta socialavgifter och länsanslaget har givit rör det sig om över 6,5 miljarder, som under några år har satsats i regionalpolitiskt stöd och insatser i Norrbotten.

Det är alltså att ge en helt falsk bild av situationen när man säger att regeringen satsar i Uddevalla och i Malmö men glömmet bort Norrbotten. Norrbotten tillhör de län som regeringen har arbetat mest med, och vi skall nu lägga fram ett nytt utvecklingsprogram. Jag är tacksam för att Per-Ola Eriksson ser konkret på det programmet och även avser att inkomma med förslag till åtgärder. Jag skall seriöst gå igenom de förslag som Per-Ola Eriksson för fram och se vad vi kan göra. Det har också kommit ett flertal andra förslag när det gäller Norrbotten som regeringen nu arbetar med.

Anf. 64 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Jo, bilden av Norrbotten är mörk – den kan nästan inte bli mörkare. Jag har tidigare i dag redovisat de ljusa inslagen och behöver inte göra det en gång till, men faktum kvarstår att bilden av Norrbotten är ytterst mörk. Det är ett län som har förlorat 9 000 industrijobb, ett län där arbetslösheten är två tre gånger så hög som i övriga landet och där utflyttningen fortsätter att öka. Det är ingen ljus bild av ett län, industriministern.

Industriministern säger att jag ger en falsk bild av Norrbotten och att jag inte har besökt länet. Men industriministern skall lyssna på vad jag säger. Jag redovisade vad facketes representanter sade i Norrbottenstidningarna i lördags – det var alltså inte mina ord utan facketes uppfattningar. Om det jag har redovisat är osanning, faller det alltså tillbaka på facket självt.

Gruvbrytningen inom LKAB går med förlust genom bl. a. dollarfallet. I dag skulle gruvorna gå med 400 milj. kr. i förlust om dollarläget beaktades. Gruvornas livstid är kort; Malmberget ca 10 år och Kiruna ca 20 år. LKAB:s VD sade den 13 april i år – långt före dollarfallet och oron på börsen: Gruvorna kan komma att läggas ner inom 5–10 år.

1974 hade LKAB 8 000 anställda, 1990 kommer LKAB att ha 2 500 anställda. I Luleå försvinner nu 700 man på ett bräde från SSAB. Ytterligare neddragningar är alltså på väg. Jag kan inte se något ljus i industriutvecklingen i Norrbottens län.

Till sist, herr talman, vill jag ta upp en punkt som jag tycker är värd att redovisa. Norrbottningarna är ett luttrat släkte. Till detta har den dubbla och tredubbla arbetslösheten jämfört med genomsnittet i landet bidragit under alla år. Utflyttningen har dränerat länet på dess ungdom. Skattesituationen har varit svår. BD-kommunerna har alltid legat i topp vid en jämförelse med genomsnittet i riket. Frågan är dock om inte situationen är på väg kantra helt just nu. 1988 kommer det socialdemokratiskt styrda landstinget i Norrbotten att höja skatten med 1 kr. och 5 öre. Därutöver kommer ett antal kommuner att höja den primärkommunala skatten med varierande belopp. Exempelvis kommer Kiruna kommun att höja skatten med 85 öre. 3 500–4 000 kr. mer i skatt per familj där båda makarna förvärvsarbetar i Kiruna kommun. Hur skall de klara sig, industriministern?

Anf. 65 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Jag skulle vilja råda Erik Holmkvist att i fortsättningen bättre kontrollera de uppgifter han använder. En lögn blir inte sannare av att Erik Holmkvist vidarebefordrar den här i riksdagen. Jag tycker att man kan ställa det kravet på en medlem av Sveriges riksdag, att han kontrollerar sina uppgifter innan han för fram dem i riksdagen.

Jag måste igen ställa frågan hur det står till med moralen hos Erik Holmkvist. Å ena sidan angrips jag och regeringen för att inte satsa mer regionalpolitiskt stöd i Norrbotten. Å andra sida skriver Erik Holmkvist på en partimotion som vill avveckla det regionalpolitiska stödet. Har aldrig Erik Holmkvist besvärats av denna dubbelmoral? Tror verkligen Erik Holmkvist att det skulle ha blivit bättre i Norrbotten om vi inte hade kunnat göra de enorma insatser som vi har gjort och som vi gör varje år?

Jag har gjort den bedömningen att vi nu får uppleva några besvärliga omstruktureringar i Norrbotten. De blir smärtsamma för de berörda. Det är regeringen väl medveten om. Men hur skulle vi kunna hantera dessa problem om riksdagen skulle besluta i enlighet med den moderata partimotionen, att vi inte skulle ha något regionalpolitiskt stöd? Var skulle vi då få pengar ifrån för att vidta åtgärder?

Min bestämda hälsning till människorna i Norrbotten, en hälsning som jag har försökt framföra där uppe under årens lopp vid otaliga resor, är att regeringen inte kommer att lämna Norrbotten i sticket. Enskilda människor och regioner skall inte lämnas ensamma att ta smällarna av ofrånkomliga omställningar. En sådan politik ser vi runt om i Europa, där orter, regioner och landsändar ödeläggs. När stålindustrier och gruvindustrier läggs ned ute i Europa gör man på ett flertal ställen inga ansatser att erbjuda människor nya arbeten. Därför har resultatet blivit massarbetslöshet, spökstäder och döende regioner. I Sverige har vi valt en annan väg. Vi satsar på att ta till vara den kunskap, de erfarenheter och de näringslivsförutsättningar som finns i de regioner som drabbas. Vi överger inte utsatta orter och regioner.

Erik Holmkvist har i dag förmedlat ett budskap från Norrbotten som t. o. m. en annan riksdagsman från Norrbotten säger inte stämmer med verkligheten, nämligen att det inte skulle finnas någonting i Norrbotten som man kan se optimistiskt på, att det inte skulle finnas någon insats som regeringen har gjort i Norrbotten som skulle kunna leda till att vi kan bredda näringslivsstrukturen där. Att tovgöra ett sådant budskap tycker jag inte är att tjäna Norrbottens folk och intressen. Vi har gjort stora satsningar i Norrbotten. Det regionalpolitiska stödet har gett ett par tusen nya arbetstillfällen i Norrbotten. Sysselsättningsstödet i Norrbotten har gett 1 700 årsarbetskrafter.

Jag skulle kunna nämna sådana insatser sida upp och sida ned i en förteckning. Vi har gjort insatser i fråga om rymdverksamheten, högskolan, kommunikationerna, energiprojekt och mycket mer. Det har vi gjort för att bredda och förnya näringslivsbasen i Norrbotten. Och nu skall vi gå in på flera andra områden. Det var därför jag tog initiativ till ett nytt utvecklingsprogram för Norrbotten, vilket jag offentliggjorde på den socialdemokratiska partikongressen.

Vi har fått bra förslag till insatser från Kiruna kommun och Gällivare kommun. Jag var personligen uppe i malmfälten och tog emot dessa förslag. Vi har fått förslag från Luleå kommun, och jag vet att förslag är på väg från Kalix kommun. Vi har också fått förslag från länsstyrelsen. Både vpk:s och centerpartiets talesmän i riksdagen har i dag förklarat att de har förslag som de gärna vill att regeringen skall pröva. Och jag har sagt att jag med tacksamhet skall ta emot dessa förslag.

Vad jag skulle vilja be Erik Holmkvist om är att han försökte förmå det privata näringslivet att ta litet ansvar för Norrbotten. Jag skall gärna bekosta en veckas eller fjorton dagars resor åt Erik Holmkvist till det privata näringslivet. Han kunde också besöka Industriförbundet i Stockholm och de stora företagen. Han kunde som norrbottnisk riksdagsman tala varmt för Norrbotten och också i handling, inte bara i ord, visa att man kan ta ett ansvar.

Det är omöjligt att föra en debatt om näringslivet i Norrbotten, om basindustrierna, ifall man inte tittar på de sakliga anledningarna bakom de svåra besluten och ser att de är nödvändiga. Det är inte av kynne eller av trängtan att reta upp norrbottningarna eller göra dem arbetslösa som statliga företag tvingas till neddragningar och rationaliseringar. Den dystra verkligheten med stålprisfall i hela världen, dollarkursen och malmprisernas fall för LKAB och råvarubristsituationen för ASSI innebär också att vi nu kommer att få betydande problem i basindustrierna. Men det vore en dålig industripolitik att bara låta utvecklingen ha sin gång utan att tänka på de framtida konsekvenserna. Det är också därför regeringen måste se till att basindustrierna i Norrbotten är konkurrenskraftiga, om de skall ha en möjlighet att överleva.

Anf. 66 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Industriministern gör sig skyldig till en undanlidande manöver hela tiden i denna debatt. Han kryper undan sitt ansvar. Jag har sagt: Upp till bevis, industriministern! Upp till bevis om ansvaret för industridepartementet och de statliga företagen. I stället säger industriministern: Var är de privata företagens ansvar? Jag frågar: Varför lastar industriministern helt plötsligt över ansvaret på de privata företagen i Norrbotten, när det är staten som företagare som har sett till att vi har fått 9 000 färre industrijobb i de statliga företagen inom en 10–12-årsperiod? Varför gör sig industriministern skyldig till detta? Jo, därför att han inte har några lösningar.

Jag beklagar mycket att denna debatt får en så mörk ton, men när man diskuterar statlig industripolitik i Norrbotten blir bakgrunden entydigt mörk.

Jag har många kontakter både i Industriförbundet och i näringslivsorganisationer i övrigt. Hela tiden hävdar jag att det är vettigt att investera och etablera i Norrbotten. Jag visar på hur många faktorer som är till fördel vid en etablering i Norrbotten. Men det räcker inte när vi hela tiden förlorar ca 1 000 man inom de statliga industriföretagen i Norrbotten varje år. Då, industriministern, går det inte att lasta över ansvaret på de privata företagen. Jag uppmanar er ännu en gång: Upp till bevis om vad industriministern förmår. Gång efter annan pådyvlas de privata företagen just detta ansvar. Ta ert ansvar när ni nu lägger ned företag eller när ni drar ned verksamheten. Ta ert ansvar, säger industriministern. Och jag hävdar: Upp till bevis, industriministern! Norrbotten och hela Industrisverige väntar! Nu vänds det här helt plötsligt emot industridepartementet och ställs på sin spets. Det går inte att överflytta ansvaret i den här frågan på någon annan.

Anf. 67 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Nu försöker Erik Holmkvist plötsligt hävda att den nuvarande regeringen har ansvaret också för de borgerliga regeringarnas misslyckanden – han går tillbaka till 1976. Mellan 1976 och 1982 försvann tusentals industrijobb i Norrbotten och ersattes inte av någonting. Under den borgerliga perioden gjordes inga framtidsinvesteringar, utan de statliga företagen kom i förfall. Den första uppgift som jag och Roine Carlsson hade vid regeringstillträdet var just att ta itu med den statliga företagssektorn,

sätta den på fötter och försöka få i gång investeringarna.

Under de borgerliga åren försvann industrijobb, inte bara i Norrbotten utan runt om i landet – inte mindre än 155 000 industrijobb försvann. Det är ganska lätt att räkna ut med anledning av de tabeller som jag har och som Erik Holmkvist kan få se.

Det är hopplöst att föra en debatt med Erik Holmkvist, som inte vill se bakgrunden och orsakerna till problemen och som inte ett enda dugg anstränger sig för att se sammanhangen. Det finns faktiskt orsaker bakom varje problem som basindustrierna i Norrbotten i dag har. Jag upprepar att det vore en dålig industripolitik att bara låta utvecklingen ha sin gång. Det är regeringens ansvar att ta tag i problemen och se till att företagen agerar och försöker att genom olika åtgärder bli starkare. Därför har regeringen också tagit tag i problemen och förbereder även insatser i Norrbotten.

Jag måste säga, herr talman, att jag inte ger mycket för Erik Holmkvists argumentation här mot bakgrund av att jag vet att den baserar sig på en principiell uppfattning att staten egentligen inte bör ha några pengar för att göra insatser. Det låter sig göras att uppträda i riksdagen med stora ord och säga att man skall göra insatser, när den moderata politiken går ut på att det inte skall finnas några pengar för insatser.

Jag upprepar, herr talman, mitt generösa erbjudande att betala Erik Holmkvist för att under tre fyra veckor åka runt hos de privata företagen, som han säger sig ha så god kontakt med, och försöka påverka dem till etableringar i Norrbotten. Därmed skulle han göra en insats för att det privata kapitalet skall ta sitt ansvar och inte bara komma med beskyllningar och uppmaningar att staten skall ta sitt ansvar. Det har varit en huvudfråga i den här debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1987/88:68 om ökad rörlighet på arbetsmarknaden

Anf. 68 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Bengt Wittbom har frågat mig om vilka åtgärder jag ämnar vidta för att öka rörligheten på arbetsmarknaden och vad regeringen ämnar göra för att jämna vägen för avtalsrörelsen.

Låt mig börja med att fastslå att de krisprogram som regeringen arbetat utifrån under de senaste två mandatperioderna har givit goda resultat. Sveriges ekonomi har stärkts väsentligt. Produktionen och investeringarna växer, utlandsskulden minskar och realinkomsterna ökar, samtidigt som sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar.

Antalet sysselsatta har ökat med 120 000 personer mellan åren 1982 och 1986. Heltidssysselsättningen har ökat med drygt 160 000 personer, medan deltidssysselsättningen har minskat. Sysselsättningen fortsätter att öka. Sverige har i dag det högsta arbetskraftsdeltagandet i västvärlden, och ett av de lägsta arbetslöshetstalen.

Rörlighet på arbetsmarknaden är en viktig förutsättning för att de lediga

platserna skall kunna tillsättas. Jag vill samtidigt framhålla att rörligheten ökat under senare år. Antalet flyttningar över länsgräns har ökat med 20 % sedan år 1983, arbetsgivarbytena har ökat i samma takt som vakanstiderna inom industrin har reducerats. Detta är klara belägg för att den svenska arbetsmarknaden i hög grad är flexibel, något som också fått stöd i bl. a. rapporten från Brookingsinstitutet för en tid sedan.

Jag vill också peka på de stora förändringar som gjorts inom arbetsmarknadspolitikens område och inte minst inom arbetsmarknadsverket självt. Den förbättrade servicen till arbetssökande och arbetsgivare innebär att resurserna används effektivare. En omfördelning av personal har skett från central till regional nivå och från administration till direkt förmedlingsarbete. Arbetsförmedlingen har utökat sina kontakter med företagen och har härigenom fått en bättre kännedom om företagens rekryteringsbehov. Det arbetssättet och en bra arbetsförmedling påverkar arbetsgivarna så att deras krav på arbetstagarna bättre anpassas till de sökandes kvalifikationer. De förbättrade kontakterna med arbetsgivarna skall samtidigt utnyttjas för att hjälpa de långtidsarbetslösa till jobb. Det är min uppfattning att denna inriktning av verksamheten underlättar anpassningen på arbetsmarknaden.

Den övergripande uppgiften för arbetsförmedlingen är att hävda arbetslinjen, dvs. att i första hand alltid sträva efter att erbjuda arbete eller utbildning för att begränsa tiden i arbetslöshet och kostnaderna för passivt kontantstöd. Denna inriktning innebär att det bl. a. är de rörlighetsfrämjande åtgärderna som prioriteras.

Jag vill också peka på de stora förändringarna inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen. Den omorganisation som skedde för ett par år sedan motiverades av en önskan om att snabbare kunna anpassa utbildningen till marknadens krav. Jag anser att vi uppnått dessa mål väl.

Utnyttjandet av kapaciteten inom arbetsmarknadsutbildningen har ökat, andelen yrkesinriktade kurser har ökat och en förskjutning har skett mot fler påbyggnadsutbildningar. Arbetsmarknadsstyrelsens uppföljning av elever som slutat arbetsmarknadsutbildning under andra kvartalet 1986 visade att andelen som fått arbete ökat med nio procentenheter sedan år 1982, till 68 % år 1986. Dessutom hade en högre andel arbete inom utbildningsyrket än tidigare.

Jag delar min företrädares uppfattning att arbetslinjen och den starka betoningen på en väl fungerande arbetsförmedling och ett flexibelt utbildningssystem är den bästa vägen att främja rörligheten på arbetsmarknaden.

Bengt Wittbom frågade mig också vad regeringen avsåg att göra för att jämna vägen för avtalsförhandlingarna. Här vill jag bara hänvisa till de förslag regeringen genom finansminister Feldt nyligen presenterat i riksdagen.

Anf. 69 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Det mesta i arbetsmarknadsministerns svar är inte alls okänt, varken för mig eller någon annan som sysslar med arbetsmarknadspolitik. Jag tyckte dock att det var på sin plats att interpellera den nya arbetsmarknadsministern för att få till stånd ett resonemang om läget på arbetsmarknaden, som faktiskt oroar mig en del

Prot. 1987/88:34
30 november 1987

*Om ökad rörlighet på
arbetsmarknaden*

och som borde oroa regeringen ganska ordentligt.

Trots den positiva utveckling på arbetsmarknaden som vi har haft sedan de två stora devalveringarna i början av 1980-talet och den rejäla konjunktursvängningen i världsekonomin befinner vi oss i dag i ett sämre arbetsmarknadsläge än 1980. Även 1979/80 var en högkonjunkturperiod, även om den var kortare än den som vi nu upplever.

Om man ser på den officiella statistiken kan man konstatera att fler människor är arbetslösa i dag än under samma period 1980 – om vi räknar in de korta arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, dock inte arbetsmarknadsutbildningen. Samtidigt kan vi se att de korta arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och den öppna arbetslösheten har avlastats ganska rejält via ökade satsningar på framför allt anställningar med lönebidrag och utökningar i kapaciteten hos Samhällsföretag.

Det här oroar mig väldigt mycket, och jag är litet bekymrad över att arbetsmarknadsministern inte berör dessa saker.

Det andra som oroar mig och som jag också tycker berörs litet för kortfattat i arbetsmarknadsministerns svar är den instundande avtalsrörelsen och de effekter som lönekostnadsutvecklingen faktiskt långsiktigt har på sysselsättningsläget. Det är gott och väl att finansministern lagt fram förslag i riksdagen – vad de nu kan vara värda. Han har där sagt att lönekostnadsutvecklingen, framför allt inom den offentliga sektorn, inte bör överstiga 4 %. Det är en bra ambition. Men samtidigt vet vi av konjunkturrapporten att nästan alla bedömer möjligheten att hålla lönekostnadsutvecklingen inom dessa ramar som praktiskt taget obefintlig. LO-ekonomerna lade fram sin rapport för bara några dagar sedan. De säger att 4,5 % är vad samhällsekonomin tål. Men under rådande institutionella förhållanden kommer ökningen att bli minst 7 %.

Jag tycker att detta är någonting som arbetsmarknadsministern i sitt nu påbörjade värv bör fundera ganska mycket kring.

Den tiden är snart förbi när det kommer att gå för en socialdemokratisk regering – och för den skull för vilken regering som helst – att peka på att det gått så bra de senaste åren. Grundtrenderna i sysselsättningsutvecklingen är fortfarande sådana att vi efter varje konjunktursvängning – efter varje högkonjunktur – befinner oss i en situation med fler människor utanför den reguljära arbetsmarknaden än vad vi hade när konjunkturen vek föregående gång.

Vi kan inte fortsätta att – utan eftertanke och utan att söka nya vägar för att expandera sysselsättningen också på de delar av arbetsmarknaden där det finns plats för dessa människor – bara gå vidare och tycka att den förda politiken är alldeles utmärkt.

Vi trycker sakt och lugnt upp den accepterade arbetslöshetsnivån och gör rådande arbetslöshet tolerabel, och det anser jag vara mycket allvarligt.

En slutsats man bör dra av denna utveckling är att den förda politiken enligt det krisprogram som arbetsmarknadsministern hänvisar till inte räcker. Det är ju alldeles självklart, eftersom den består av en stor devalvering och en högkonjunktur, som den socialdemokratiska regeringen inte har så rasande stor andel i.

Nu håller devalveringseffekterna på att klinga ut. Konjunkturen ser ut att

vika. Vi har ett sämre utgångsläge inför den här lågkonjunkturen än vi hade inför den tidigare. Regeringen och arbetsmarknadsministern andas inte ett ord om vad nytt som skall göras.

Min slutsats, herr talman, är densamma som den varit under många år i den arbetsmarknadspolitiska debatten. Ni förmår inte med er politik att expandera de nya arbetsmarknaderna tillräckligt mycket för att vi skall kunna bryta den här trenden. Jag hinner i dag inte diskutera dessa frågor så djupgående, eftersom det tidigare i dag varit så "pratglatt", men jag vill ändå ta detta mitt första inlägg här som en introduktion till en framtida debatt med arbetsmarknadsminister Thalén kring dessa frågor, som jag tror kommer att visa sig vara av avgörande betydelse för våra möjligheter att hävda den höga sysselsättning som vi alla gemensamt anser att Sverige bör ha.

Anf. 70 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Det har tidigare i dag sagts att Sverige ju faktiskt har levt i samma ekonomiska konjunktur som det övriga Europa, i varje fall västvärlden. Det gäller naturligtvis även i fråga om arbetsmarknadspolitiken. Arbetslösheten ligger trots detta enligt de senaste beräkningarna på 1,7 %, även om de regionala skillnaderna är mycket stora, något som är utomordentligt bekymmersamt. Långtidsarbetslösheten har ökat sedan 1970-talets mitt och fram till nu. De senaste mätningarna visar glädjande nog, även om de är något skakiga, att långtidsarbetslösheten nu sjunker, för första gången på mycket lång tid.

Jag delar vidare inte uppfattningen att ett arbete med lönebidrag inom Samhall inte skulle vara ett riktigt arbete. Enligt min uppfattning är det ett riktigt arbete. I övrigt delar jag Bengt Wittboms uppfattning att vi kan återkomma till en hel del i den debatt som har initierats här.

Anf. 71 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag har inte påstått att ett arbete inom Samhall, tidigare Samhällsföretag, eller med lönebidrag inte skulle vara ett riktigt arbete. Vad jag har jämfört är situationen 1980 och situationen 1987 vad gäller öppen arbetslöshet, korta beredskapsarbeten, ungdomslag och rekryteringsstöd. Jag har inte tagit med arbetsmarknadsutbildning utan bara de här olika faktorerna. Det är numera accepterat i den arbetsmarknadspolitiska debatten att de faktiskt är en riktig mätare på den faktiska arbetslösheten. Denna är i dag högre än 1980, och jag är övertygad om att arbetsmarknadsminister Thalén kommer att instämma i det konstaterandet i sitt nästa inlägg. Jag tror också att hon kommer att instämma i att detta är utomordentligt oroande, liksom förhoppningsvis även i att vi för att vi skall klara den långsiktiga sysselsättningsutvecklingen måste bryta den för snabba lönekostnadsutvecklingen. Men då räcker det inte med att hoppas att löneavtalen kommer att hamna inom de ramar som samhällsekonomin tål, utan man måste också göra någonting.

Herr talman! Fler och fler blir överens om att moderata samlingspartiet har rätt i att det krävs en skatteförändring för att vi skall klara reallöneutvecklingen för löntagarna utan att driva på inflationen och försämra konkurrenskraften och därmed hota stabiliteten i sysselsättningen. Arbetsmarknadsmi-

nister Thalén är ju rätt ny i regeringen, och hon är från sin tidigare politiska verksamhet van vid att sänka skatter. Vi sätter därför stora förhoppningar till att arbetsmarknadsministern skall vara en frisk fläkt i regeringen och faktiskt ta sig an dem som är motståndare till skattesänkningar för underlättande av avtalsrörelser och för klarandet av reallönerna. Vi hoppas att hon skall se sina regeringskolleger i ögonen och tala om för dem att skattesänkningar stimulerar näringslivsutvecklingen och över huvud taget utvecklingen i en kommun och i en nation.

Jag har verkligen prövat detta i min hemkommun, och vi vet att det har fallit väl ut. Därför borde den socialdemokratiska regeringen också genomföra en rejäl marginalsattesänkingsreform. Det kommer säkerligen att vara bra också för Sverige.

Anf. 72 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! De förslag som regeringen genom finansminister Feldt nyligen presenterade i riksdagen innebar bl. a. att allmänna löneutgifter sänks med 1,66 procentenheter. Finansministern har också sagt i riksdagen att han för sin del är öppen för att komma överens med parterna på arbetsmarknaden om låga löneökningstal och att man därvid skulle medverka genom något slags skattesänkning. Men han konstaterade också så småningom att intresset inte var så stort, och därmed var saken utagerad.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1987/88:91 om radio- och TV-sändningars sårbarhet

Anf. 73 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Görel Bohlin har i en interpellation frågat mig följande med anledning av avbrotten den 5 september i år i radio- och TV-distributionen:

Vad skulle ett sabotage på Kaknästornet betyda för vår beredskap?

Vad ämnar försvarsministern vidta för åtgärder för att säkerställa alternativa informationskanaler?

De störningar i programdistributionen som orsakades av ett fel i Kaknästornet den 5 september i år kom helt oväntat, dvs. man hade inte förutsett möjligheten till fel av detta slag. Det tog också relativt lång tid innan man avhjälpit felet.

Orsaken till avbrottet var ett spänningsbortfall i systemet för ljudöverföring. Alla sändarstationer och programförbindelserna till dem fungerade under hela avbrottstiden. Det innebar att lokalradiostationerna hade möjlighet att sända hela tiden och att bild fanns i TV-kanalerna. Också personsökningstjänsten, som finns med i FM-nätet, fungerade hela tiden.

Spänningsbortfallet berörde även de reservstativ som finns för ljuddistributionen och innebar att man misslyckades med att starta reservstativen.

Vid avbrott i ordinarie programförbindelse sker normalt en automatisk omkoppling till alternativa förbindelsevägar. Eftersom förbindelsenätet

fungerade hela tiden under avbrottet, men utan ljud, trädde inte automati-
ken in.

En störning av den omfattning som inträffade kan givetvis inte tolereras.

Med anledning av det inträffade har därför berörda myndigheter och Sveriges Radio AB genomfört ett omfattande utredningsarbete. Man har funnit orsaken till störningen och felet är åtgärdat. Man har därutöver vidtagit en rad åtgärder för att ytterligare förbättra driftsäkerheten och för att säkerställa de alternativa distributionsvägarna.

Vad som exakt hände finns beskrivet av bl. a. televerket i ett pressmeddelande den 9 september. Nyligen har styrelsen för psykologiskt försvar i en sammanfattande rapport beskrivit:

- vad som hände,
- hur det som hände beskrevs i massmedia,
- hur alarmeringen fungerade,
- hur allmänheten reagerade,
- vilka lärdomar vi kan dra av det inträffade

För etermedia finns givetvis detaljerade instruktioner för hur man skall gå till väga vid olika störningar i distributions- och driftcentraler. Därutöver finns en omfattande planläggning för kris- och krigsförhållanden mot bakgrund av att det är av yttersta vikt att allmänheten kan nås av viktig information i kritiska lägen. Det ligger i sakens natur att jag inte i detalj kan beskriva dessa säkerhetsförberedelser. De pågår emellertid ständigt, och förbättringar och moderniseringar sker allteftersom utvecklingen inom området går framåt. I lägen med höjd beredskap kommer våra viktiga distributionsanläggningar att bevakas och försvaras av hemvärn, bevakningsförband och i vissa fall även av reguljära militära förband.

I princip visar internationella erfarenheter även från länder som varit krigförande att etermedier, särskilt ljudradion, är relativt sett säkra kommunikationsmedel.

Vi kan tyvärr aldrig helt eliminera riskerna för avbrott, men vi kan successivt minimera dem genom tekniska förbättringar. Vi kan också förbättra rutinerna för alternativa informationsvägar och vi kan i besvärliga situationer vidta ytterligare säkerhetsåtgärder som minskar riskerna för sabotage. Detta gäller inte bara Kaknästornet utan distributionen över hela landet. Skulle de centrala anläggningarna i Stockholm trots allt slås ut, finns således en väl utbyggd beredskap för att möjliggöra en acceptabel informationspridning.

Min bedömning är att berörda myndigheter vidtagit och vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att ge Kaknästornet ökad säkerhet för störningar och som kan förhindra en upprepning av avbrott av det slag vi upplevde i september. Televerket är i detta sammanhang en mycket viktig totalförsvarsmyndighet, och jag följer kontinuerligt det arbete som pågår där i syfte att trygga säkerheten.

Anf. 74 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det är bra att försvarsministern säger att en störning av den omfattning som den inträffade inte kan tolereras. Det

är, som också framgår av svaret, av yttersta vikt att möjlighet att nå allmänheten för viktig information från statsledningen kan säkras även i krissituationer.

Det är många människor som har frågat mig om den här händelsen och om händelsens betydelse. Säkert har många andra riksdagsledamöter och försvarsministern själv upplevt detsamma. Man lägger också samman en rad från säkerhetssynpunkt oroande händelser, såsom kränkningar av svenska gränser med undervattensfarkoster, en spion med viktiga kunskaper om svenskt försvar som flyr och lämnar landet – Berglings kunskaper lär ha varit ytterst värdefulla och kopplade bl. a. till högteknologi – och öststatslångträdare som smyger omkring på för transporten icke relevanta vägar, men däremot uppenbarligen för att inregistrera för vårt försvar känsliga knutpunkter.

Att media totalt lamlås, såsom hände, blir därför en del i det mönster som oroar människor. Jag tror att någon information till hushållen i den här frågan borde övervägas, och den informationen borde givetvis dels innehålla en redovisning av orsakerna, dels en redovisning av vilka åtgärder som vidtagits och som övervägs, utan att man för den skull lämnar ut något som måste vara hemligt.

Det finns ett par uppgifter i svaret som inte är korrekta. Det sägs att bild fanns i TV-kanalerna hela tiden. Det är fel. På min TV var det i varje fall fullständigt mörkt, och i samtliga radiokanaler var det dött. Det förefaller också av svaret som om Kaknästornets funktion inte skulle beröra hela landet. Det är väl just det som är fallet och som är så känsligt. All medieinformation slussas via Kaknästornet, som fungerar som en tratt, varigenom allt skall passera. Systemet är därför mycket sårbart. Vid den aktuella händelsen var dock stopptiden i södra Sverige avsevärt mycket kortare än i Norrland. I södra Sverige var stopptiden cirka fem minuter, i Stockholmstrakten 10–15 minuter och i Norrland en och en halv timme. Det skulle kunna innebära att en illasinnad makt hann allvarligt skada Norrland. Försvarsministern säger i svaret: "I lägen med höjd beredskap kommer våra viktiga distributionsanläggningar att bevakas/försvaras av hemvärn, bevakningsförband och i vissa fall även av reguljära militärförband."

Det är många som i våra dagar tvivlar på att vi får en betänketid vid ett angrepp. I stället utgår man från att överraskande angrepp med diversionsförband i förening med femtekolonnverksamhet och sabotage är det realistiska. Att för ett så känsligt informationssystem utgå ifrån att man har tid på sig och att man hinner säkra informationen under en tid av höjd beredskap är inte acceptabelt.

Försvarsministern säger vidare att vi aldrig helt kan eliminera riskerna för avbrott, men att rutinerna för alternativa informationsvägar skall förbättras.

Ja, herr försvarsminister, det är sannerligen inte bara rutinerna som måste förbättras, utan det måste till många fler alternativa informationsvägar, förutom förbättring av säkerheten i nuvarande system. Det måste till mobila resurser, och jag skulle önska att befintligt överföringssystem decentraliserades som ett led i en förbättring av säkerheten.

Jag vill fråga om åtgärder för ökad säkerhet i befintligt system, förutom dem som försvarsministern här utlovar.

Kan ett mer decentraliserat system bli aktuellt? Planeras tillräckligt omfattande försvarsberedskapsåtgärder i form av flerdubbla reserver och mobila resurser? Anser försvarsministern i likhet med mig att varje svenskt hushåll borde få någon form av redovisning av denna händelse och av planerade åtgärder?

Anf. 75 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Görel Bohlin för ett resonemang om överraskande angrepp. Jag vill, herr talman, hänvisa Görel Bohlin till det säkerhetspolitiska betänkande som samtliga partier var ense om och som har redovisats tidigare här i riksdagen. Jag tror att Görel Bohlin, om hon gör ett djupare studium av detta betänkande, kanske kommer till en annan ståndpunkt i denna del.

Det tjänar icke mycket till, herr talman, att strida om vad som har skett.

Jag har lämnat ett svar här i riksdagen om hur jag har uppfattat situationen. På någon punkt har Görel Bohlin en annan uppfattning. Det väsentligaste är de åtgärder som har vidtagits, som har planerats och som avser att genomföras. De finns också redovisade i svaret.

Som Görel Bohlin nogsamt bör ha observerat är det inte helt lämpligt att jag i detalj går igenom vad som kommer att ske vid olika tillfällen, om något oförutsett skulle inträffa.

Anf. 76 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Jag är litet förvånad över att försvarsministern i sitt andra inlägg säger att han anser att man inte skall räkna med överraskande angrepp. Vad just en försvarsminister måste kunna ta med i beräkningarna, med andra obehagliga överraskningar, är att det värsta kan hända och gardera landet på allt sätt inför sådana obehagliga överraskningar.

Det framgår av svaret att såväl ordinarie system som reservsystem slogs ut. Den automatiska omkopplingen till alternativa förbindelsevägar fungerade inte. Som det står i svaret "trädde inte automatiken in".

Som jag sade var södra Sverige avstängt i fem minuter. I Stockholmstrakten och i Norrland fungerade sändningarna efter beredskapskopplingen efter tolv minuter resp. en och en halv timme. I båda fallen är det en för lång tid. Observera att detta var efter beredskapskoppling. Skulle vi ha varit utsatta för någon obehaglig överraskning, är det absolut för lång tid. Beredskapskopplingssystemet måste således också bli bättre och kanske hemligare, och det måste vara fler system.

Jag återkommer till mina frågor till försvarsministern. Hur är det med svaren på mina frågor om ett mer decentraliserat system, om tillräckligt omfattande försvarsberedskapsåtgärder och om information till hushållen?

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1987/88:14

Finansutskottets betänkande 1987/88:3

Skatteutskottets betänkande 1987/88:6

Prot. 1987/88:34
30 november 1987

Meddelande om interpellationer

Justitieutskottets betänkanden 1987/88:7–11 och 17
Lagutskottets betänkanden 1987/88:9 och 11
Utrikesutskottets betänkande 1987/88:9
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1987/88:7–9
Trafikutskottets betänkande 1987/88:4
Näringsutskottets betänkande 1987/88:4
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1987/88:5

12 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 30 november

1987/88:139 av *Alexander Chrisopoulos* (vpk) till industriministern om verksamheten vid varvet i Falkenberg:

Som industriministern säkert känner till har varvet i Falkenberg haft ekonomiska svårigheter och numera begärts i konkurs. Varvets begäran, som gjordes före konkursen, om 30 milj. kr. i stöd från regeringen har avslagits.

Falkenbergs kommun var villig att hjälpa varvet ekonomiskt i dess krissituation, men Skattebetalarnas förening har stoppat detta.

Regeringen och Skattebetalarnas förening har alltså förenats i bedömningen att varvet borde läggas ned och att rent företagsekonomiska utgångspunkter skall vara utslagsgivande.

Varvet, som är en betydande industriarbetsplats i regionen, är inte bara ett varv i största allmänhet utan ett industriföretag med stort yrkeskunnande och erfarenhet. Detta borde tas till vara för fortsatt verksamhet och utveckling.

Mot bakgrund av ovanstående frågar jag:

Tänker industriministern vidta några åtgärder som garanterar det här industriföretagets fortsatta verksamhet med tanke på sysselsättningen?

Om inte, tänker industriministern i så fall vidta några åtgärder för att få till stånd någon form av ersättningsindustri?

1987/88:140 av *Martin Olsson* (c) till finansministern om marginaleffekterna för vissa folkpensionärer:

En marginals katt på högst drygt 50 % för den övervägande delen av skattebetalarna har uppnåtts som ett resultat av 1981 års skatteuppgörelse. Men det finns trots detta en speciell grupp låginkomsttagare som har synnerligen hög marginals katt, nämligen folkpensionärer med låg pension och med vissa besparingar. Tillsammans med effekten av det inkomstrelaterade kommunala bostadstillägget för pensionärer finns det folkpensionärer som drabbas av marginaleffekter på mer än 200 %!

Den som har folkpension har vid beskattningen rätt till ett extra avdrag, som för ensamstående pensionär vid årets taxering uppgår till högst 26 000

kr. Det maximala avdraget tillgodoräknas den som har en inkomst av 33 600 kr. Avdraget minskas sedan med stigande inkomst och upphör vid en inkomst av 85 800 kr.

Det extra avdraget reduceras dessutom på grund av förmögenhet om denna för ensamstående pensionär uppgår till minst 91 000 kr. enligt följande:

förmögenhet i kronor	avdraget minskas med
91 000 – 97 000	10 %
98 000 – 104 000	20 %
105 000 – 111 000	30 %
112 000 – 118 000	40 %
119 000 – 125 000	50 %
126 000 – 132 000	60 %
133 000 – 138 000	70 %
139 000 – 144 000	80 %
145 000 – 150 000	90 %

Om förmögenheten är större än 150 000 kr. får man inget extra avdrag.

Vid beräkning av förmögenhet tas villa eller bostadshus på jordbruksfastighet upp till 10 % av taxeringsvärdet, medan alla övriga tillgångar tas upp till fulla värdet.

Genom att det extra avdraget reduceras både på grund av ökad inkomst och på grund av förmögenhet leder det till att exempelvis ränteinkomster på banktillgodohavanden kan medföra orimliga skatteeffekter.

För att illustrera förhållandet vill jag återge ett autentiskt exempel som redovisats till mig och som riksdagens utredningstjänst gjort skatteberäkningar på enligt PM av 1987-11-19.

En ensamstående pensionär (änka) hade under 1986 en sammanlagd pension på 36 860 kr. Hennes förmögenhet uppgick till 137 910 kr., varin gick värdet av en bostadsrätt på 40 000 kr. Ränteintäkterna uppgick till 7 100 kr. och efter avdrag av sparavdraget, 1 600 kr., ökades alltså hennes skattepliktiga inkomst med 5 500 kr. på grund av ränteintäkten. Hennes taxerade inkomst blev alltså 42 300 kr. Hennes extra avdrag i egenskap av folkpensionär reducerades på grund av inkomsten till 20 200 kr., men på grund av förmögenheten dessutom till 30 % av detta belopp. Det extra avdraget blev alltså endast 6 060 kr. Med en kommunal utdebitering av 30:75 kr. uppgår hennes totala skatt för året till 9 961 kr.

Om denna änka valt att på något sätt förbruka 47 000 kr. av sina besparingar skulle hennes skattesituation blivit en helt annan. Med en bankränta på 9 % på dessa 47 000 kr. skulle hennes ränteintäkter minskat med 4 230 kr. till 2 870 kr., av vilket belopp 1 270 kr. beskattas efter avdrag för sparavdraget. Genom att hennes förmögenhet sjunker till 90 910 kr. skulle det extra avdraget ej reduceras på grund av förmögenheten, eftersom gränsen för reduktion är 91 000 kr.

Genom förbrukningen av 47 000 kr. och därav följande 4 230 kr. lägre ränteinkomst skulle hennes extra avdrag bli 23 000 kr. – i stället för 6 060 kr. – och hennes skatt endast 2 629 kr. Genom kapitalförbrukningen skulle alltså

hennes skatt minskas från 9 961 kr. till 2 629 kr., således med 7 332 kr.!

Reglerna är faktiskt sådana att en ränteinkomst på 4 230 kr. leder till en skatteökning på 7 332 kr., vilket motsvarar en marginalskatteeffekt på 173 %.

Men det räcker inte med detta. Även det kommunala bostadstillägget (KBT) för pensionärer är inkomstrelaterat och reduceras med $33 \frac{1}{3}$ % av inkomsten. I kommuner som har mer generösa regler för KBT än minimireglerna kan margineffekterna bli större. I det redovisade exemplet skulle ränteinkomstbortfallet på 4 230 kr. ha ökat KBT med minst 1 410 kr.

Resultatet för denna änka på grund av att hon (ännu) inte förbrukat 47 000 kr. av sina besparingar blir alltså dels högre skatt å 7 332 kr., dels ett lägre KBT å 1 410 kr. Den sammanlagda margineffekten blir alltså för henne 207 %!

Skillnaden mellan å ena sidan ränteintäkten å 4 230 kr. och å andra sidan skatteeffekten och effekten på KBT tillsammans 8 742 kr. blir 4 512 kr., vilket då utgör hennes ökade disponibla inkomst per år om hon på ena eller andra sättet förbrukat 47 000 kr. av sina besparingar.

Jag har här tagit ett exempel på hur ränteinkomster minskar det extra avdraget för en pensionär med låg pension. Varje inkomst utöver den låga pensionen har samma effekt på det extra avdraget, men genom att ränta och förmögenhet hör samman och båda påverkar det extra avdraget, ger den situationen den allvarligaste effekten.

Att reglerna ger helt orimliga resultat behöver inte påpekas. Det borde även vara självklart att åtgärder måste vidtas så att även folkpensionärer med liten pension och med vissa besparingar får rimliga marginalsatser.

De pensionärer som drabbas av de nuvarande reglerna är de som har låg eller ingen ATP. Denna kategori pensionärer har under sin yrkesverksamma tid antingen varit verksamma i något låglöneyrke eller avstått från förvärvsarbete utanför hemmet för att fostra sina barn, eller också bott inom områden där det varit svårt att få lämplig sysselsättning. Om de tillhör någon av dessa kategorier och dessutom genom tråget arbete och sparsamhet lyckats spara ihop en del, kanske genom att de lyckats skaffa ett eget hus som de avyttrar på ålderns dagar, drabbas de av de av mig redovisade orimliga margineffekterna. Skall dessa sparsamma låginkomsttagare verkligen få drabbas så av samhället?

Jag vill i detta sammanhang även erinra om de nya arvsrättsliga regler som träder i kraft vid kommande årsskifte. Genom dessa nya regler kommer den efterlevande maken – om ej den avlidne hade barn som ej var den efterlevandes – att behålla hela boet, alltså makarnas förmögenhet. De nya arvsreglerna torde därför medföra att de av mig redovisade reglerna för reduktion av pensionärens extra avdrag på grund av ränteinkomster och förmögenhet kommer att drabba fler än hittills.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till finansministern:

Avser regeringen att vidta några åtgärder i syfte att begränsa de nuvarande synnerligen höga margineffekterna för vissa folkpensionärer med låg pension?

Meddelades att följande frågor framstälts

den 30 november

1987/88:225 av *Ivar Franzén* (c) till miljö- och energiministern om användningen av såg- och hyvelspån som bränsle:

Den nya träfiberlagen innebär restriktioner avseende användningen av såg- och hyvelspån som bränsle. Detta innebär att det för närvarande körs betydande kvantiteter spån på tipp, samtidigt som vi importerar olja som bränsle till anläggningar som alternativt skulle ha kunnat använda spån.

Detta är självklart en misshushållning med inhemska bränslen och en onödig belastning på vår bytesbalans och miljön.

Med anledning av det anförda vill jag fråga miljö- och energiministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta så att all överskottsspån skall kunna användas som bränsle?

1987/88:226 av *Ivar Franzén* (c) till miljö- och energiministern om energipolitiken:

Vårt energisystem skall såväl enligt riksdagens beslut som enligt en från miljö- och energiministern ofta uttalad målsättning "successivt utvecklas mot ett energisystem i huvudsak baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan".

Basen i ett sådant energisystem måste vara biobränslen. Denna uppfattning har också på senaste tiden framförts från naturvårdsverket.

På grund av slopat investeringsstöd, låga oljepriser och en oklar energipolitik är hela biobränslebranschen i ett mycket trängt läge. Naturgasen utgör också med nuvarande skatter på kol och olja ett allvarligt hot mot biobränslen.

Nuvarande utveckling strider uppenbart mot riksdagens beslut och mot de av miljö- och energiministern uttalade målsättningarna.

Med anledning av vad som ovan anförts vill jag fråga miljö- och energiministern:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att riksdagens energipolitiska beslut skall fullföljas?

1987/88:227 av *Ivar Franzén* (c) till miljö- och energiministern om användningen av skogsflis som bränsle:

I samband med att det s.k. torvstödet infördes fick stödmottagaren förbinda sig att under ett visst antal år använda en minsta andel torv som bränsle.

Genom den mycket våta sommaren har årets "torvskörd" blivit mycket begränsad. För att uppfylla gjorda åtaganden krävs det import av torv. Samtidigt finns det betydande överskott på svensk skogsflis. Överlagringen

Prot. 1987/88:34
30 november 1987

Meddelande om frågor

av flis innebär betydande förluster, och i några fall har det skett självantändning i flislagren med stora skador som följd.

Det kan inte vara rimligt att importera torv när det finns överskott på svensk skogsflis.

Med anledning av vad som anförts vill jag fråga miljö- och energiministern:

Är regeringen beredd att lämna dispens från åtagande att elda med torv i en sådan omfattning att skogsflis kan användas som alternativ till importerad torv?

1987/88:228 av *Ivar Franzén* (c) till miljö- och energiministern om dispens för användning av visst avgasreningssystem:

Dokumenteringen av Lemi-systemets positiva miljöeffekter blir alltmer övertygande. Johnson Matthey-koncernen, som svarar för 40 % av världsproduktionen av trevägskatalysatorer, har förvärvat rättigheterna till Lemi avgasreningssystem.

Catena AB, som har Volvo som huvudägare, har ansökt om dispens hos naturvårdsverket för att få utrusta befintliga bilar med en kombination Lemi-system och katalysator. Naturvårdsverket har avslagit ansökan bl. a. med motivet att dispensen måste sökas av tillverkaren, i detta fall Lemi AB.

Regeringen "ligger" sedan snart ett år på ett överklagningsärende avseende dispens för montering av Lemi-systemet. Sökande är Lemi AB.

Med anledning av det anförda vill jag fråga miljö- och energiministern:

Vilken grundlig utredning har regeringen gjort, som motiverar denna mycket långa handläggningstid och när avser regeringen fatta beslut i denna viktiga miljöfråga?

1987/88:229 av *Ivar Franzén* (c) till miljö- och energiministern om solvärmeanläggningar för bostäder:

I en interpellationsdebatt den 15 december 1986 förklarade miljö- och energiministern att regeringen avsåg säkra bidrag till solvärmeanläggningar utan avbrott genom att anvisa ytterligare 10 milj. kr. för detta ändamål. Den 18 december 1986 fattade regeringen beslut.

När det gäller solvärmeanläggningar för bostäder har det ännu inte kunnat göras några bidragsutbetalningar av de medel som regeringen beslutade om för snart ett år sedan.

Inga nya bidragsansökningar har kunnat sakbehandlas under hela 1987. Detta har uppenbart allvarligt skadat marknaden för små solenergianläggningar och ytterligare skadat förtroendet för den förda energipolitiken.

Min fråga till miljö- och energiminister Birgitta Dahl är:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att i fortsättningen förhindra årslånga handläggningstider av enkla verkställighetsuppgifter? Kommer regeringen att tillse att bidrag till solvärmeanläggningar kommer att utgå även under 1988?

1987/88:230 av *Paul Lestander* (vpk) till arbetsmarknadsministern om ökade resurser för skogsvägbyggen i Norrbotten:

Inom Norrbotten har nu genomförts ett ganska omfattande förbud för plantering av Cortortatall. Detta kommer att innebära att avverkningarna inom länet skärs ned med ca 100 000 kubikmeter per år. Minskningarna på avverkningarna ökar arbetslösheten bland skogsarbetarna.

Samtidigt har länet ett stort antal skogsvägprojekt som är färdigplanerade och kostnadsberäknade. Otillräckliga medelsramar för skogsvägbyggen har lett fram till att beräknade statsbidrag inte kunnat utgå och vägbyggena fått anstå.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Är arbetsmarknadsministern beredd att ställa medel till förfogande så att de vägprojekt som omedelbart kan köras i gång används som en resurs för att bekämpa den ökande arbetslösheten bland skogsarbetarna i Norrbotten?

1987/88:231 av *Paul Lestander* (vpk) till jordbruksministern om bristen på frö- och plantmaterial i de nordligaste skogsområdena:

Vid en undersökning som genomförts har betydande skador konstaterats inom Cortortatallplanteringar främst i norra Sverige. Ett tidsbegränsat planteringsförbud för denna tallart har utfärdats inom ett stort område. Det råder dessutom stor brist på hårdigt tallfrö som är lämpligt att plantera på områden i svåra klimatlägen, hög höjd över havet och inom de längst norrut belägna skogsområdena.

Bristen på hårdigt frö- och plantmaterial är allvarlig. De få goda fröår som funnits har inte maximalt utnyttjats.

Mot denna bakgrund vill jag fråga jordbruksministern:

Vilka åtgärder planerar regeringen för att lösa problemet med bristen på frö- och plantmaterial för de nordligaste skogsområdena?

1987/88:232 av *Eva Zetterberg* (vpk) till statsrådet Georg Andersson om behandlingen av flyktingbarn:

I deklARATIONEN om barns rättigheter som antogs av FN 1959 stadgas att barn har rätt till bl. a.:

- social trygghet, tillfredsställande kost, bostad och medicinsk vård,
- att åtnjuta fri undervisning och beredas möjligheter till lek och rekreation,
- att skyddas mot vanvård, grymhet och exploatering.

Vid upprepade tillfällen har svenska regeringen kritiserats för att flyktingbarn placerats i häkte, ej fått adekvat medicinsk behandling och ej fått tillfälle till lek och rekreation.

Mot bakgrund av ovanstående frågar jag:

Kommer invandrarministern att vidta åtgärder för att Sverige skall uppfylla FN:s deklARATION om barns rättigheter vad gäller flyktingbarn i flyktingförläggningar eller i kommunerna?

Prot. 1987/88:34
30 november 1987

Meddelande om frågor

Prot. 1987/88:34 14 § Kammaren åtskildes kl. 17.08.
30 november 1987

In fidem

OLOF MARCUSSON

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Prot.

1987/88:34

Måndagen den 30 november

Talmannen 3

Andersson, Anders (m) 19, 24, 26

Bohlin, Görel (m) 75, 77

Carlsson, Roine, försvarsminister 74, 77

Eirefelt, Christer (fp) 50, 56, 59

Eriksson, Per-Ola (c) 36, 40, 44, 48, 54, 58, 63

Falkmer, Karin (m) 20, 25, 27

Haglund, Ann-Cathrine (m) 15

Hammarbacken, Britta (c) 14

Holmkvist, Erik (m) 37, 41, 51, 55, 59, 62, 67, 69

Lestander, Paul (vpk) 33, 40, 43

Norberg, Gudrun (fp) 13

Persson, Karl-Erik (vpk) 22, 25

Peterson, Thage G, industriminister 3, 6, 9, 11, 16, 18, 22, 25, 27, 29, 30, 31,
38, 42, 45, 46, 53, 57, 60, 61, 65, 67, 69

Strömberg, Håkan (s) 12, 17

Svensson, Jörn (vpk) 5, 8, 10

Thalén, Ingela, arbetsmarknadsminister 70, 73, 74

Wittbom, Bengt (m) 28, 29, 71, 73

Öhman, Monica (s) 34, 35

